

Täysistunto

Keskiviikko 13.6.2018 klo 14.00—17.50

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 17.50.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.00—16.01), toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.01—17.27) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.27—17.50).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Vaalien toimittaminen

Mikko Kärnän edustajantoimen päättymisen johdosta on valittava jäsen tulevaisuusvaliokuntaan. Tulevaisuusvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan torstaina 14.6.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 14.6.2018 kello 13.

3. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 62/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan varajäseneksi edustaja Matti Vanhasen.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle lukiolaiksi sekä laeiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 41/2018 vp

Lakialoite LA 48/2015 vp, 37/2016 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 2/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 2/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Ensimmäisenä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Puumala, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Keskustelu

14.01 Tuomo Puumala kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lukiolaista on siis todella kysymys, hallituksen esityksestä 41/2018. Esityksen tavoitteenahan on vahvistaa koulutuksen laatua... [Hälinää — Puhemies koputtaa] — Niin, esityksen tavoitteena on vahvistaa koulutuksen laatua, oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle ja lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkea-kouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona. Erittäin merkittävästä laista on siis kysymys, myöskin asiantuntijakuulemisissa paljon kiitosta saaneesta laista. Sen valmistelua on tehty yhdessä laajalla verkostolla, ja pääsääntöisesti sivistysvaliokunta oli erittäin tyytyväinen kaikkeen valiokunnassa kuulemaansa.

Tämän lain tavoitteen saavuttamiseksi keinoina ovat muun muassa entistä yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, opiskelijoiden tukeminen ja ohjaus oppimisprosessin aikana, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakouluyhteistyö. Opintojen järjestämisen ja suorittamisen perusyksiköiksi esitetään nykyisen kurssin sijasta opintopisteitä. Valiokunta painottaa, että uudistukselle tulee turvata riittävät resurssit.

Sivistysvaliokunta katsoo, että lukiokoulutuksen lainsäädännön uudistaminen vastaa tämän lain myötä paremmin nykyisiä ja tulevia tarpeita, ja pitää sitä erittäin tärkeänä. Hallituksen esityksen perusteluissa on hyvin kuvattu ne tarpeet, joita lukiokoulutuksessa on, ja niihin tässä myöskin hyvin pystytään vastaamaan.

Puhemies! Muutamia havaintoja lain eri kohdista, joihin valiokunta kiinnittää aivan erityistä huomiota.

Ensinnäkin tehtävästä: Valiokunta toteaa, että lukio on jatkossakin yleissivistävä oppilaitos, jossa eri oppiaineita opiskellaan monipuolisesti ja laajasti. Tämä edistää parhaiten lukio-opiskelijoiden maailmankuvan rakentumista ja heidän kykyään tehdä tulevaisuuttaan koskevia valintoja. Yleissivistykseen kuuluu niin humanistis-yhteiskunnallisiin kuin matemaattis-luonnontieteellisiin ja taideaineisiin liittyvien tietojen ja taitojen hallinta. Lukiokoulutukseen tulee sisältyä opiskelijan jatko-opintojen, kansalaisvalmiuksien sekä demokratian ja oikeusvaltion kannalta keskeisiä taitoja. Niihin kuuluvat esimerkiksi tiedonhaku, olennaisen tiedon erottaminen epäolennaisesta, erilaisten näkemysten ja kokonaisuuksien hahmottaminen, medialukutaito sekä kriittinen ajattelu. Asia, joka ei myöskään vanhene, on ihmisen ymmärtäminen ja kohtaaminen. Ajattelun taitoja valiokunta korostaa paljon. Ne ovat taitoja, joita tarvitaan myöskin tulevaisuudessa, ja ne on hyvä tunnistaa osana koulutuksen jatkumoa.

Opetuksen rakenteesta ja mitoituksesta valiokunta toteaa muun muassa seuraavaa: Esityksen tavoitteena on uudistaa lukiodien opetusta siten, että se edistää nykyistä laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen järjestämistä, vähentää lukio-opintojen pirstalemaista luonnetta ja edistää myös oppiaineiden keskeisistä sisällöistä riippumattoman laaja-alaisen osaamisen kehittymistä lukio-opintojen aikana — eli siis sitä, että tehdään yhteistyötä oppiainerajojen yli ja sitä tehdään koko lukion ajan. Tuntijako ja opintosuunnitelman perusteet ovat edelleen erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuun koulutukseen, samoin aineopiskelun mahdollisuus säilyy. Lakiehdotuksella vahvistetaan opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yritysosaamista.

Opetuksen sisältöön lakiehdotuksessa ei esitetä muutoksia.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Lukiodiplomeista valiokunta toteaa seuraavaa: Lukiodiplomin sääntelyhän tässä esityksessä esitetään nostettavaksi asetuksen tasolta lain tasolle. Valiokunta pitää sitä hyvänä, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös aineissa, jotka eivät sisälly ylioppilaskirjoituksiin. Hallituksen esityksen mukaan lukiodiplomien suorittamisen mahdollisuus esitetään taito- ja taideaineita laajemmaksi. Niiden tarkoituksena on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa kiinnostuneisuuttaan ja perehtyneisyyttään eri oppiaineissa tai kykyään tavoitteelliseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn opinnoissa omaksutun tiedon soveltamisessa.

Lukiodiplomi on lukion päästötodistuksen liite, ja diplomin suorittamisen ohjeet, arviointikriteerit ja todistuksen sisällön antaa Opetushallitus. Näin varmistetaan valtakunnalliset yhdenvertaiset käytännöt. Lukiodiplomin antaminen säilyy edelleen lakiehdotuksen mukaan vapaaehtoisena. Valiokunta kuitenkin kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään lukiodiplomien muuttamisen kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi.

Yhteistyöstä valiokunta lausuu kohtuullisen pitkässä mietinnössään myöskin merkittäviä asioita, muun muassa siitä, että hallituksen esityksellä vahvistetaan lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitetta korkeakoulujen kanssa. Tämä takaa kaikille opiskelijoille mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin ja suorittaa korkeakoulun kanssa yhteistyössä järjestetyn opintojakson. On tärkeää, että tämä on mahdollista kaikille yhtäläisin perustein. Se ei saa olla riippuvainen siitä, missä päin Suomea lukio sijaitsee, vaan sen pitää olla mahdollista yhtä lailla niin maaseudulla kuin kaupungeissa. Tähän kiinnitämme merkittävästi huomiota.

Lausumme myös opiskelijoiden tuesta: Hallituksen esityksessä opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen on nostettu uudistuksen yhdeksi tavoitteeksi. Korostamme, että oppimisen riittävä tuki ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ovat aivan perusedellytyksiä tehokkaalle oppimiselle ja laajemmalle hyvälle oppimisympäristölle. Lukiolaisten ohjaustarpeet kasvavat muun muassa ylioppilastutkinnon roolin vahvistuessa korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tästä olemme lausuneet kohtuullisen pitkästi.

Toteamme myös kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemisestä ja turvallisesta opiskelijaympäristöstä, jonka pitäisi olla itsestään selvä asia. Sitähän se ei kuitenkaan käytännössä läheskään kaikissa tilanteissa ole. Siksi kiinnitämme siihen mietinnössä aivan erityistä huomiota.

Koulutuksen laadusta toteamme: Pidämme hyvänä, että koulutuksen järjestäjien vastuulla on edelleenkin huolehtia koulutuksen laadusta. Valiokunta toteaa muun muassa, että opiskelijoiden osallisuutta koulutuksen kehittämisessä tulee vahvistaa edelleen.

Puhemies! Sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä muutoksin. Valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin ilmenevin perustein lakiesityksen muutosta, jolla erillisten kokeiden uusiminen rajoitetaan koskemaan koulutuksen järjestäjien omia opiskelijoita. Valiokunta ehdottaa lakialoitteiden hylkäämistä, koska lukion oppimäärään kuuluvia oppiaineita ei esitetä muutettavaksi tässä yhteydessä.

Mietintö sisältää kaksi vastalauseita. [Eduskunnasta: Sehän kuulosti ihan järkevältä!]

14.09 Raija Vahasalo kok: Arvoisa puhemies! Uusi lukiolaki on kauan odotettu ja kaivattu uudistus. Lukio uudistetaan nyt Platonin Akatemian nykyversioksi. Se, mikä on hyvää, säilytetään, kuten laaja-alainen yleissivistys kivijalkana, mutta muuten lukiota uudistetaan vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Erityisesti iloitsen siitä, että uusi laki lähentää lukioita korkeakouluihin, mikä helpottaa jatko-opintoihin siirtymistä. Tilanne on win-win

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

korkeakoulujen ja opiskelijoiden kannalta. Uusi lukiolaki mahdollistaa, että nyt jokainen lukio-opiskelija tutustuu korkeakouluopintoihin. Kun jo lukiossa harjoitetaan akateemisia valmiuksia, korkeakoulut saavat valmiimpaa opiskelija-aineista.

Uusi lukiolaki tukee myös opiskelijoiden mahdollisuuksien tasa-arvoa, koska jokainen voi opinnoissaan kasvaa ja kehittyä täyteen mittaansa muun muassa korkeakoulu yhteistyön avulla. Opiskelija saa lähtötasonsa mukaista opetusta ja ohjausta. Kaikki opiskelijat ovat jossakin hyviä, ja tärkeää on, että jokainen löytää ne omat vahvuutensa. Opiskelijoilla on kapasiteettia hyviin suoriin paljon enemmän kuin he ovat ottaneet aktiivisesti käyttöönsä tai heille on mahdollistettu. Siksi korkeakoulu yhteistyö tuo jokaiselle opiskelijalle kaivatun elementin lukion arkeen, ja tätä yhteistyötä mielestäni tulee entisestään syventää.

Myös lukiodiplomit nostetaan isompaan rooliin. Erinomaisia esimerkkejä korkeakoulu yhteistyöstä on jo nyt olemassa. Esimerkin otan Haukilahden lukiosta, joka on samassa kampuksessa Aalto-yliopiston kanssa, ja yhteistyö on erittäin monipuolista ja tiivistä: Opintopisteet on yhteensovitettu, yhteisiä tiloja ja opettajia käytetään, räätälöidään kursseja, jotka voidaan hyväksilukea yliopistossa myöhemmin. Jopa lukion opettajien ja yliopiston luennoitsijoiden välinen keskinäinen pedagoginen yhteistyö kukoistaa.

Jotta lukio voi hyvin, pitää lukiolaistenkin voida hyvin. Siksi vahvistamme erityisopetusta ja opinto-ohjausta. Lukiolaiset kokevat opiskelun välillä hyvinkin raskaaksi, ja helposti uuvutaan. Jaksamiseen vaikuttaa suuresti myös se, että arviointi on pätevää ja asianmukaista. Opiskelijan pitää tietää, mitä häneltä odotetaan, ja tässä on opettajilla pieni skarpaamisen paikka.

Olen iloinen uudesta lukiolaista siksikin, että yhdessä kansanedustaja Timo Heinosen kanssa teimme kokoomuksen eduskuntaryhmälle vision lukion tulevaisuudesta viime vaalikaudella. Visio sai kaikkien lukioden kanssa tekemisissä olevien tahojen vahvan ja kiittävän tuen, ja se sisälsi niitä asioita, joita nyt tässä uudessa lukiolakiesityksessä esitetään. Olemme hyvin kiittollisia siitä, että hallitus opetusministeri Sanni Grahn-Laasosen valmistelun johdolla on uudistanut tämän lukiolain. Se on saanut koko lukiokentän vahvan tuen, ja voisi jopa sanoa, että tämä uusi lukiolaki on suorastaan — kokoomuslaisittain sanottuna — fantastinen.

14.13 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle edustaja Puumalalle hyvästä mietinnön esittelystä.

Sosiaalidemokraattisessa koulutuspolitiikassa lukio on osa toisen asteen kokonaisuutta ja sellaista koulutusajattelua, jossa lapsille ja nuorille pitää mahdollistaa koulutus, jolla voi pärjätä yhteiskunnassa, työllistyä ja saada valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Tarvitsemme eheän, universaalin koulupolun lähipäiväkodista lähikouluun ja sitten lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen. Laaja-alainen sivistys ja koulutuksen tasa-arvo ovat keskeisimmät koulutuspolitiikan tavoitteet.

Nyt käsittelyssä olevan lukiolain valiokuntakäsittelyn jälkeen olennaisina kysymyksinä haluamme painottaa neljää asiaa: lukion yleissivistävää luonnetta, lukion yhteisöllisyyden tärkeyttä yksilöllisyyttä ehkä liiaksi painottavan lakiesityksen arjen toimeenpanossa, toisen asteen kokonaisvaltaista kehittämistä tavoitteena tutkinto kaikille sekä työrauhaa ja ennakoitavuutta opettajille ja opiskelijoille. Esitän kyllä myös muutaman kriittisen huomion meille päättäjille koulutuksen uudistamisesta ja sille esitetyistä perusteluista. Ehkä pelkkä fantastisuus ei aina riitä.

Arvoisa puhemies! Ensin yleissivistyksestä:

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Muuttuvassa maailmassa ajattelun taidot eivät vanhene. Tämä oli painokas viesti, kun valiokunta piti avoimen kuulemisen. Koska ajattelun taidot eivät vanhene, lukion yleissivistävä lähtökohta on sen ytimessä ja erittäin ajankohtainen. Kuten professorit Sari Kivistö ja Sami Pihlström tuoreessa kirjassaan ”Sivistyksen puolustus” toteavat, elämme sivistysvastaisessa ilmapiirissä, jossa ääri-ilmiöt rehottavat ja populismin vyöry kapeuttaa ajattelua. Kivistö ja Pihlström muistuttavat, että ”populismin nousuun ja siihen nivoutuvaan asiantuntijuuden ja koulutuksen vähättelyyn ei ole muuta lääketta kuin sivistysprojektin jatkuva vaaliminen ja edistäminen”.

Aivan olennainen osa tätä sivistysprojektia on yleissivistävä lukio, jossa kaikki opiskelevat laaja-alaisesti ja riittävästi kaikkia aineita. Lukiota ei siis saa kehittää yksipuolisesti esimerkiksi elinkeinoelämän lyhyen kantaman taloudellisia tarpeita ajatellen. Yleissivistävä lähtökohta on myös oikea tapa vastata 2020—2030-lukujen työelämän tarpeisiin. Varmuudellahan tiedämme vain sen, että emme oikeastaan tiedä tulevaisuudesta, ja juuri sen vuoksi paras tapa valmentautua tulevaisuuteen on turvata nuorten tietämys ja osaaminen laaja-alaisesti.

Laaja sivistys on siis parasta vastalääkettä verkkopopulismiin, trollaukseen, valeuutisiin ja muihin yhteiskuntarauhaa uhkaaviin ilmiöihin, kun nuoret seuraavat medioita yhä moninaisemmissa kanavissa. Nyt käsitellyssä oleva lakiesitys painottaakin yleissivistystä ja säilyttää nykyisen tuntijaon. Hyvä niin. Laissa korostetun ilmiöpohjaisen oppimisen käytännön toteutuksessa luotan opettajien kykyyn arvioida, millaisten sisältöjen osalta perusteltuja kokonaisuuksia syntyy ja millaisissa asioissa on syytä ymmärtää tieteellisestä tutkimuksesta ponnistavien alojen erityisyyks.

Arvoisa puhemies! Sitten toisesta asteesta kokonaisuutena:

Kun tämä eduskunta on nyt käsitellyt ensin ammatillisen koulutuksen reformin ja nyt lukiolain erikseen, on tärkeää varmistaa, että kokonaisnäkemys toisen asteen kehittämisestä säilyy koulutuspolitiikassamme. Esitimme aiheesta valiokunnassa muotoilua myös osaksi mietintöä, ja täytyy sanoa, että olimme hieman yllättyneitä siitä, että hallituspuolueet eivät voineet kirjata tällaista perusasiaa osaksi mietintöä. [Jukka Gustafsson: Aivan totta!] Siis sitä, että toinen aste muodostuu ammatillisesta koulutuksesta ja lukiokoulutuksesta ja että toisen asteen kehittämisestä kokonaisuutena ja koordinoitusti erillisten lakiuudistusten jälkeen täytyy huolehtia. [Raija Vahasalon välihuuto] Esitämme samansisältöisen lausuman tässä salissa osana vastalauseita. Toivon, että hallituspuolueiden koulutusihmiset lukevat sen tarkoin ja miettivät, millä perusteella sitä voi vastustaa.

Arvoisa puhemies! Toisen asteen kokonaisuuden korostaminen on tärkeää, koska laajana yhteiskunnallisena tavoitteena on tunnistettu tarve varmistaa nykyistä paremmin se, että nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon. Tästähän meitä muistutti alkuvuodesta professori Roope Uusitalon johtaman talouspolitiikan arviointineuvoston raportti, joka nosti toisen asteen suorittamisen keskeisimmäksi koulutuspoliittiseksi kysymykseksi, joka meidän tulisi ratkaista. Kuten tiedämme, keinona suositeltiin oppivelvollisuuden laajentamista toiselle asteelle — tavoitetta, jota olemme SDP:ssä ajaneet vuosia. Pidämme arvokkaana tukea, jota myös keskusta asialle osoitti viikonlopun puoluekokouksessaan.

Arvoisa puhemies! Lukiolakiesitystä lukiessa yksi häiritsevä piirre on sen erittäin vahva yksilölähtöisyys, ja tämä tapahtuu ajassa, jolloin jatkuvasti korostamme yhteisön roolia oppimisessa, motivaatiossa ja hyvinvoinnissa. Vanha viisaus tulee mieleen: ”Jos haluat mennä nopeasti, mene yksin, mutta jos haluat päästä pitkälle, mene yhdessä.” Siksi haluan nostaa esiin valiokunnan mietinnön alkuun lisätyn painotuksen, jonka valiokunta ilokseni

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

yksimielisesti hyväksyi: ”Valiokunta kiinnittää huomiota lukion yhteisölliseen ulottuvuuteen, johon on myös uuden lain puitteissa syytä kiinnittää huomiota. Valiokunta viittaa nuorisobarometrin tuloksiin, joissa merkittävänä tekijänä motivaation ja kouluviihtyvyyden kannalta todetaan kouluyhteisö.” Samoin laissa on erittäin arvokasta pykälät liittyen kiusaamiseen puuttumiseen ja sen ehkäisyyn.

Arvoisa puhemies! Toisen asteen kokonaiskuvan, yhteisöllisyyden ja yleissivistyksen lisäksi puutun vielä työrauhan varmistamiseen lukioiden opettajille ja opiskelijoille. OAJ toi meille huolestuttavan tiedon juuri ennen tämän lain käsittelyn alkua: lukio-opettajat kertovat lisänneensä työhön käyttämäänsä aikaa kaikessa muussa paitsi opetuksessa seitsemän vuoden ajan — siis kaikessa muussa paitsi opetuksessa. Opettajien työmäärän taustalla on se, että uudet opetussuunnitelmat tulivat voimaan 2016 ja materiaalia valmistellaan koko ajan. Lisäksi tuntijakokokeilu alkoi viime vuonna, ja sähköiset ylioppilaskirjoitukset saadaan kaikissa aineissa voimaan vasta ensi vuonna. Nyt lakiesitys lähtee siitä, että pitäisi aloittaa opsien valmistelu niin, että ne tulisivat voimaan 2021, vain viisi vuotta edellisen ops-uudistuksen jälkeen. Valiokunnassa pohdimme, onko tuo aikataulu järkevä. Päädyimme puoltamaan sitä sillä perusteella, että kyse ei ole mittavista muutoksista, koska tuntijako ei muutu. Mutta ops-valmistelu tulee toteuttaa niin, että lukio ei tunnu opettajista ja oppilaista uudistushumpalta vaan ennakoitavalta koulutukselta. Tarvitaan siis työrauha ja aiempien muutoksien vaikutusten arviointia.

Toinen asia, jota pohdimme valiokunnassa, liittyy ylioppilaskirjoitusten rajattomaan uusimisoikeuteen, jota myös päädyimme lopulta puoltamaan, mutta esitimme lausuman siitä, että asiaa seurataan ja tarvittaessa oikeutta voidaan rajata, jos siihen tulee perusteita.

Arvoisa puhemies! Työrauhaan ja uudistuksien perusteluun liittyy kriittinen loppuhuomio ylipäänsä koulutuksen uudistamisesta ja kehittämisestä. Uudistaminen on meille poliittisille päättäjille usein hyvin innostava tavoite, ja totta kai järjestelmän tulee seurata aikaa ja sen vaatimuksia. Monet tutkijat ovat kuitenkin esittäneet varsin kriittisiä huomioita uudistuksien perusteluista. Niinpä jatkossa eduskunnan on syytä olla tässä tarkkana: ovatko tänne tuodut uudistusesitykset tutkimusperusteisia, [Puhemies koputtaa] ja ovatko uudistuksissa esitetyt keinot tutkimuksen koettelemia? — Kiitos.

14.21 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys uudeksi lukiolaiksi on valmisteltu laaja-alaisessa yhteistyössä niiden tahojen kanssa, joita asia koskettaa. Tämä on hyvä lähtökohta kaikessa politiikassa, erityisesti koulutuspolitiikassa, ja näkyy myöskin siinä, että lopputulosta on kiitetty melko laaja-alaisesti. Toisaalta on myös helppoa tehdä kaikki tyytyväisiksi, kun muutokset, kuten tässä tapauksessa, ovat muodoltaan pienempiä eivätkä kosketa esimerkiksi tuntijakoa.

Kiitosta tämä hallituksen esitys saa esimerkiksi pyrkimyksistä helpottaa nivelvaihetta sekä opinto-ohjauksen ja kiusaamiseen puuttumisen vahvistamisesta. Esitys on kuitenkin myös herättänyt tarpeellista keskustelua lukiokoulutuksen roolista ja tulevaisuudesta. Tämä keskustelu on tärkeä käydä nimenomaan tällä foorumilla ja tässä salissa.

Ensimmäinen iso linjakeskustelu koskee lukiokoulutuksen yleissivistävää tehtävää ja toisen asteen kokonaisuutta. Työelämän murroksessa on entistä tärkeämpää, että niin peruskoulu kuin myös toinen aste turvaavat kaikille suomalaisille nykyistä paremmat perustiedot ja -taidot. Tulevaisuuden työelämän tarkkoja osaamisvaatimuksia ja työtehtäviä on hirvittävän vaikeaa ennakoida etukäteen. Sen sijaan voimme varmasti vetää sen johtopäätöksen, että osaamisen merkitys ja osaamisvaatimukset tulevat kasvamaan.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Parhaan pohjan myöhemmälle oppimiselle ja osaamisen päivittämiselle antaa nimenomaan laaja-alainen yleissivistys. Tästä ei pitäisi olla erimielisyyttä. Silti monet viime vuosina tehdyt muutokset lukiokoulutuksessa ovat vieneet toiseen suuntaan. Ainereaali pakottaa erikoistumaan jo ensimmäisestä vuodesta lähtien, ja lukiodien valinnaiskokeilu vähensi pakollisten reaaliaineiden laajuutta.

Opiskelijavalintauudistuksen kautta tehty ylioppilaskirjoitusten painoarvon lisääminen on iso muutos, joka vaikuttaa koulutuksen järjestäjiin ja opiskelijoihin niin toisella kuin korkealla asteellakin. Tämä johtaa myös kehitykseen, jossa opiskelijoiden odotetaan erikoistuvan entistä aikaisemmassa vaiheessa ja jossa lukio-opiskelijoiden jo valmiiksi liian suuri kuormitus ja stressi tulee kasvamaan entuudestaan.

Laajan yleissivistyksen tarjoamisen on vasemmistoliiton mukaan oltava edelleen lukio-koulutuksen ensisijainen ja tärkein tehtävä. Tämän lain käsittelyn yhteydessä lukiokoulutuksen yleissivistävää luonnetta olisi ollut mahdollista vahvistaa lukiodiplomien aseman vahvistamisen kautta, ja olisimme kaivanneet tästä linjausta valiokunnan mietinnössä.

Diplomi tarjoaa lukiodien opiskelijoille mahdollisuuden antaa näyttö osaamisestaan taito- ja taideaineissa. Diplomin suorittamisen mahdollistaminen on kuitenkin ollut lukioille vapaaehtoista, mikä on opiskelijoiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien kannalta ongelmallista. Turvaamalla lain tasolla yhtäläiset mahdollisuudet kaikille opiskelijoille lukiosta riippumatta tämmöisen diplomin suorittamiseen vahvistetaan lukiokoulutuksen yleissivistävän tehtävän toteutumista koko maassa.

Toinen tärkeä muutos yleissivistyksen suuntaan olisi ollut linjaus siitä, että elämäntietämisen opiskelu mahdollistetaan kaikille. Nyt sitä ei voi opiskella, jos kuuluu uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka mukaista uskonnonopetusta järjestetään. Esimerkiksi lapsiasiainvaltuutettu on kertomuksessaan eduskunnalle tänä vuonna todennut, että tämä sääntely on yhdenvertaisuutta loukkaava ja lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artiklan vastainen. Artiklan mukaan lasta ei saa asettaa erilaiseen asemaan hänen tai hänen vanhempiansa tai muun huoltajan uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin perustuen. Jos elämäntietämisen opiskelu olisi mahdollista kaikille halukkaille, yhdenvertaisuus paranisi ja ottaisimme tärkeän askeleen kaikille yhteisen elämäntietämisen suuntaan.

Huolta on tämän esityksen yhteydessä herännyt myös siitä, että toisen asteen eri opintopolut eriytyvät sen sijaan, että koko toista astetta kehitettäisiin kokonaisvaltaisesti. Lukio-koulutukseen tuodaan nyt opintopisteet, jotka eivät kuitenkaan ole yhteismitallisia ammatillisen koulutuksen osaamispisteiden tai edes korkeakoulujen käyttämien opintopisteiden kanssa. Outoa on, kuten edustaja Torsti toi esille, myös, että valmiuksien antaminen jatkaamaan ammatillisessa koulutuksessa on jätetty pois lukion tarkoitusta kuvailevasta pykälästä.

Samaten lukiolaissa säädetään opinto-ohjauksen osalta myöskin jälkiohjausvelvoitteesta tilanteessa, jossa nuori on suorittanut tutkinnon. Samanlaista velvoitetta ei ammatillisesta koulutuksesta valmistuneelle ole, vaikka tarve sille on vähintäänkin yhtä suuri. Toista astetta uudistettaessa on varmistettava yhdenvertaiset oikeudet sekä lukiokoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville.

Lukiolaiset kaipaavat myöskin enemmän henkilökohtaista opinto-ohjausta. Opinto-ohjauksen laadun ja erityisesti resurssien riittävyyden takaamiseksi henkilökohtaiseen ohjaukseen haluamme, että asetuksella rajataan enimmäisohjattavien määrä 200 opiskelijaan yhtä opinto-ohjaajaa kohti. Tällainen mitoitus on myös opinto-ohjaajien toive. Opinto-oh-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

jauksen sisällöistä on myöskin nykyistä vahvemmin tehtävä sukupuolisensitiivistä, jotta nuoret tekevät nykyistä useammin valintoja kiinnostuksensa, ei sukupuolensa perusteella.

Arvoisa puhemies! Tulen lain myöhemmässä käsittelyssä kannattamaan edustaja Torstin tekemiä pykälämuutosesityksiä ja myös tekemään kaksi lausumaehdotusta koskien opinto-ohjauksen enimmäisohjattavien määrää sekä tätä jälkiohjausvelvoitteen ulottamista koskemaan myös ammatillista koulutusta.

14.27 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Andersson nosti esiin epäkohtana sen, että elämäntietämystiedon opiskelu ei ole mahdollista, jos nuori kuuluu uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka mukaista uskonnonopetusta järjestetään. Muistutan kuitenkin, että nykyiseen uskonnonopetukseen ei kuulu tunnustuksellinen uskonnon harjoitus, mutta sen sijaan jokaisen on hyvä tutustua omaan uskontokuntaansa ja sen uskon perinteeseen, josta käsin voi sitten ymmärtää muita uskontoja, aivan samaan tapaan kuin oma äidinkieli ja sen osaaminen luo pohjan muiden kielten opiskeluun. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Paula Risikko: Otetaan nyt muutama vastauspuheenvuoro tähän vaiheeseen. Voi käyttää muihinkin asioihin kuin tähän teemaan, mikä juuri nyt nousi.

14.28 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ota nyt kantaa tähän uskontoasiaan, otan toiseen kysymykseen hieman kantaa.

Nyt ministeri Grahn-Laasonen ei ole paikan päällä, mutta ehkä kohdistan kysymykseni valiokunnan puheenjohtajalle. Tahdon myös kiittää lukiolakiesitystä monilta osin. Se on pääosin positiivinen ja pitää sisällään useita tärkeitä uudistuksia. Mutta nimenomaan tämä korkeakouluysteistyö kiinnitti huomioni, ja kysyisin, miten korkeakouluja resursoidaan tämän yhteistyön alkaessa, miten taataan, että syrjäseuduilla ja pienemmissä lukioissa on samantaiset mahdollisuudet korkeakouluysteistyöhön kuin muilla, ja, viimeisenä kysymyksenä, miten ammattikoulut tekevät yhteistyötä korkeakoulujen kanssa, koska ammisreformin yhteydessä tämmöistä velvoittavuutta ei ole määritelty.

14.29 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella valitettavaa, ettei tähän lakiesitykseen sisälly elämäntietämystiedon opiskelumahdollisuuden avaamista kaikille lukiolaisille. Tällä hetkellä se on mahdollista vain kirkkoon kuulumattomille tai niiden vähemmistöuskontojen edustajille, joiden oman uskonnon opetusta ei järjestetä. Jopa lapsiasiavaltuutettu totesi, että uskonnonopetusta koskevaa lainsäädäntöä tulisi tarkentaa, jotta se takaisi kaikille lapsille yhdenvertaisen oikeuden osallistua tai olla osallistumatta uskonnonopetukseen tai vaihtoehtoisesti elämäntietämystiedon opetukseen. Myös yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto esitti muutosta lausunnossaan OKM:lle.

Lukiolaisen tulisi iästään riippumatta voida aina valita, osallistuuko hän uskonnon vai elämäntietämystiedon opetukseen, ja tuntuukin hyvin kummalliselta, ettei tätä lukiolakia ole voitu tältä osin modernisoida. Myöskin uskonnottomien opiskelijoiden tilanne parani, kun tämä elämäntietämystiedon opetuksen tarjontakin vahvistuisi nykyisestä, varsinkin pienissä lukioissa. Todella olisin toivonut, että tämä oltaisiin saatu lakiin mukaan.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

14.30 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lukiolaki on laajasti asiantuntijoidenkin mielestä erinomainen. Saimme hyvää palautetta myös valmistelusta, siitä kiitos ministeriöön. Erityisesti mieleeni jäi Risto Linturin asiantuntijapuheenvuoro, jossa hän puhui ajattelun kehittämisestä, sen tärkeydestä, yleissivistyksestä, jossa opitaan kokonaisuuksia ymmärtämään, mikä on lopulta tärkein lahja ja taito lukion käyneille. Tämä näkyykin täällä meidän mietinnössä hyvin ja tulevassa lukiouudistuksessa myös. Tämä lukiolaki vie myös entistä yksilöllisempään suuntaan nimenomaan opinto-ohjausta, joka on tärkeä asia tuossa vaiheessa oleville nuorille, jotka eivät välttämättä vielä tiedä suuntaansa. Tämä taataan myös sitten [Puhemies koputtaa] niille nuorille, jotka eivät enää lukiossa ole, ja se on erinomainen asia.

14.31 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Andersson ja Eloranta tietävät ihan hyvin, tästä lakiesityksestähän oli tarkoituksellisesti rajattu nyt ulkopuolelle kaikki, mikä liittyy aineisiin tai oppiainekokonaisuuksiin, ja se on se perustelu, minkä vuoksi mitään muutoksia tähän ei tällä kertaa tehty. Ja vaikka oma henkilökohtainen mielipiteeni on myös se, että toivoisin tulevaisuudessa elämäntutkimustiedon olevan mahdollista myös uskontokuntiin kuuluville opiskella, niin tässä yhteydessä sitä nyt ei ollut näistä syistä mahdollista toteuttaa, koska tästä rajauksesta oli päätetty. Osittainhan se liittyy siihen, että näitä oppiainekokonaisuuksia ja uusia opetussuunnitelmia niihin liittyen ollaan vasta parhaillaan tekemässä.

14.32 **Jani Toivola vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä on jo useampi todennut, käsillä on hyvä lakiesitys, jolla on paljon potentiaalia. On tärkeää, että asioita uudistetaan. Itse näkisin, kun katsoo tätä kokonaisuutta, että parhaimmillaan nuorilla tulevaisuudessa lukiossa on mahdollisuus opiskella yhteisössä, joka on turvallinen, joka on kiusaamisesta ja häirinnästä vapaa, joka tunnistaa yhä vahvemmin nuorten yksilöllisyyttä ja pystyy siihen myöskin tarjoamaan tukea. Tämä kaikki tietysti vaatii aina myöskin resursseja, eli pelkkä lainsäädäntö ei sitä vielä itsessään takaa.

Yksi semmoinen elementti, minkä haluaisin nostaa esiin, on erityinen tuki ja opinto-ohjaus, eli on tosi hienoa, että sitä viedään eteenpäin ja myöskin että ei vaadita mitään virallista diagnoosia esimerkiksi tähän erityiseen tukeen vaan se pystytään arvioimaan. Siellä nostetaan näitä eri tekijöitä esille ja yhtenä tuodaan myöskin tämmöiset ikään kuin sosiaaliset taustat, jos perheessä tai elämäntilanteessa on ongelmia.

Tässä yhteydessä on tärkeää minun mielestäni huomioida myöskin syrjintää ja rasismia kokevat väestöryhmät ja niiden mahdolliset vaikutukset tasa-arvon näkökulmasta, mitä se vaikuttaa, jos ihminen altistuu häirinnälle, miten se vaikuttaa psyykeeseen, kykyyn opiskella, jotta me pystymme myös siitä näkökulmasta tarjoamaan erityistä tukea ja ohjausta. Se vaatii myös erityistä ammattitaitoa.

14.34 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn edustaja Elorannan näkemykseen siitä, että tämä lainsäädäntö koskien uskonnonopetusta kyllä tältä osin on vanhentunutta, ja vaikka tämän lakiuudistuksen yhteydessä ei tehdä muutoksia oppiainesisältöihin tai tuntijakoon, mitä siirtyminen kaikille yhteiseen elämäntutkimusaineeseen edellyttäisi, niin olisi kyllä ollut mahdollista korjata tämä yhdenvertaisuusongelma eli mahdollistaa tämä valinnanmahdollisuus kaikille lukiolaisille riippumatta siitä, kuuluuko johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan vai ei.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

14.34 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on nyt käyty keskustelua myöskin tästä uskonnonopetuksesta ja elämänkatsomustiedosta, vaikka, niin kuin todettu, näihin asioihin ei sisällöllisiä uudistuksia olla tekemässä. Mutta on hyvä muistaa, miksi Suomessa tilanne on näin. Se lähtee sieltä YK:n sopimuksesta, jossa todetaan, että vanhemmilla on oikeus antaa oman vakaumuksensa mukaista kasvatusta lapsillensa, ja sieltähän tämä oikeastaan kaikki juonensa juurtaa. 18-vuotias lukiolainen tietenkin voi päättää itse siitä, mihin uskontokuntaan kuuluu, ja sen mukaisesti siitä, mitä myöskin opiskelee, 15—17-vuotias tarvitsee aina vanhempiensa luvan, ja yli 12-vuotiaasta on asiassa kuultava. Siihen nämä sisällölliset asiat kytkeytyvät.

Mutta vielä lyhyesti haluaisin tosiaan kiinnittää huomion siihen, että tätä opinto-ohjausta halutaan laajentaa myöskin niihin, jotka ovat jo lukionsa käyneet, elikkä tavallaan juuri siihen niveltäytykseen, jossa moni on vaarassa tippua kelkasta ja jäädä ilman jatko-opintopaikkaa, ja tämä on äärimmäisen hyvä asia. On vain huolehdittava, että resurssit ovat riittävät, ettei tämä jää vain kauniiksi kirjauksiksi lakiin vaan sitten kuntatasolla näitä resursseja annetaan siihen tarpeeksi.

14.35 **Mikaela Nylander r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän lakiesitykseen liittyy paljon hyvää, ja valiokunnassa olemme saaneet kuulla myös, että kenttä on todella tyytyväinen tähän lakiehdotukseen.

Minun mielestäni oikeudet opinto-ohjaukseen ja erityisopetukseen ovat loistavia asioita tässä lakiehdotuksessa. Mutta jaan sen huolen, että tämä yhteistyö korkeakoulujen kanssa ei saa johtaa siihen, että meillä on lukioita, jotka sijaitsevat ehkä syrjäseudulla tai maaseudulla ja jotka jotenkin luokitellaan B-lukioiksi. Täytyy todellakin seurata, miten tämä kehittyi, ettei synny tällaista luokittelua lukiodien välillä.

Värderade talman! Sedan har också utskottet påtalat bristen av svenskspråkiga behöriga studiehandledare. Lagens goda målsättningar om utvidgad rätt till studiehandledning riskeras att vattnas ut på svenskt håll på grund av att vi inte har behöriga studiehandledare.

14.37 **Sami Savio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kosonen otti tässä hieman aiemmin esille opinto-ohjauksen tärkeyden, jota myös tässä lakiesityksessä täysin oikein korostetaan. Myös me perussuomalaiset olemme jo pitkään tuoneet esille opinto-ohjaukseen panostamisen tärkeyden, muun muassa viime syksyn vaihtoehtobudjetissamme nostimme sen merkityksen vahvasti esille. Olemmekin nyt tyytyväisiä, että siihen kiinnitetään myös tässä lukiolaissa vahvasti huomiota.

Mutta meillä on kuitenkin huolenaiheena se, myönnetäänkö koulutuksen järjestäjille riittävät resurssit sekä opinto-ohjauksen lisäämiseen että myös muihin tähän lakiehdotukseen sisältyvien uudistusten ja muutosten realistiseen toteuttamiseen. Tämä on ollut näkökulma, joka on ollut selvästi laajasti esillä paitsi asiantuntijakuulemisissa myös tässä debattikeskustelussa jo tänään. Nämä tosiasialliset lukiokoulutuksen järjestäjille aiheutuvat kustannukset on arvioitu hallituksen esityksessä selvästi alakanttiin, ja vaadimme, että ne tullaan seuraavissa budjeteissa kompensoimaan täysimääräisesti.

14.38 **Marisanna Jarva kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä aikaisemmissa puheenvuoroissa on monestikin todettu yli puoluerajojen, tämä lukiolakiuudistus, lukiouudistus, on hyvä ja sisällöstä on tullut paljon hyvää palautetta nimenomaan

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

lukioista niin opiskelijoilta kuin opettajapuolelta. On hyvä, että tämä etenee nyt oikein hyvässä hengessä eteenpäin. Saadaan myös sinne lukiopuolelle kaivattuja uudistuksia aikaseksi.

Puhemies! Olisin vielä pariin kohtaan kiinnittänyt erityistä huomiota. Oli erittäin hyvä, että asiantuntijakuulemisessa sivistysvaliokunnassa ollessamme tuli esille tämä virkamiesruotsin tai -suomen suorittamisen mahdollisuus osaksi lukio-opintoja. Siis tuli esille, että olisi ehkä syytä selvittää sitä, että jatkossa lukiossa voitaisiin tämä niin sanottu virkamiesruotsi tai tietysti virkamiessuomi sitten suorittaa, ja se olisi sitten valmiiksi suoritettuna siellä korkeakouluasteella.

Vielä toisin tämän lukiodiplomiasian kehittämisen jatkossa vaihtoehtona. Tätä ei nyt valiokunta ottanut tähän mietintöön mukaan, mutta toivotaan, että tulee tätä yllälaista toimintaa ja että ennen kaikkea voitaisiin yrittäjyyteen ja työelämään liittyviä tietoja ja taitoja myös siellä puolella [Puhemies koputtaa] osoittaa tällä lukiodiplomilla, jolloin korkeakouluhin sitten saataisiin näyttöä sen kautta.

14.39 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Puumalalle esittelystä.

On hyvä, että tässä laissa ja mietinnössä on huomioitu geneeriset eli siirrettävät taidot. Täällä on mainittu tiedonhaku, olennaisen tiedon erottaminen epäolennaisesta, medialukutaito, kriittinen ajattelu ja näin poispäin.

Omana lukioaikani ja opettajaopiskeluaikoinani kiinnitin huomiota siihen, että suullisiin taitoihin, puhetaitoon ja muuhun kuin kirjalliseen viestintään kiinnitetään Suomessa hämmästyttävän vähän huomiota. Onnistuin livahtamaan lukiosta ja aineenopettajaopinnoista lävitse niin, että ainoastaan yksi opintoviikko, noin puolitoista opintopistettä, oli suullisia taitoja. Jos kansainvälisesti vertaillaan, niin tässä olemme kyllä montaa maata jäljessä. Kysynkin varanpuheenjohtaja Multalta, onko tämä suullinen viestintä tullut valiokuntakäsittelyssä millä tavalla esille.

14.40 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nostan vielä edustaja Torstin erinomaisesta puheesta esille meidän demarien kannalta neljä tärkeintä asiaa: lukion yleissivistävän luonteen vahvistaminen, sitten lukion yhteisöllisyyden tärkeys, kolmantena toisen asteen kokonaisvaltainen kehittäminen ja neljäntenä työrauha ja ennakoitavuus opettajille ja opiskelijoille.

Kajoan vain yhteen asiaan. Tässä esityksessä pyritään lisäämään lukion yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Se on mielestämme perusteltu tavoite, mutta liian vähälle on jäänyt se yhteistyö, joka koskettaa koko toista astetta mukaan lukien ammatillinen koulutus. Me tiedämme, että merkittävä osa valmistuvista ylioppilaista jatkaa ammattikorkeakouluissa. Jotenkin tällainen ajatus, etteikö opiskelu puolin ja toisin lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä ole perusteltua ja myös modernia sivistystä, modernia ammattisivistystä, puuttuu tästä. Sen takia meillä on tästä merkittävä lausuma, ja emme ymmärrä, miksi esimerkiksi keskustapuolue sitä on vastustanut.

14.42 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson edellä hyvin totesi nämä sosiaalidemokraattien painotukset tähän sinänsä hyvään esitykseen. Tässä on paljon hyvää, kuten on sanottu, ja resursseista tulee tietenkin jatkossa huolehtia, että ne riittävät sitten tähän kaikkeen.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Puhemies! Haluaisin ottaa vielä erikseen esiin tämän Gustafssonin esittelemän kolmannen kohdan, toisen asteen kokonaisvaltainen kehittäminen, mikä minusta on tärkeä. Haluan alleviivata tässä puheenvuorossa sitä keskustelua, mitä täällä salissa on usein käyty tästä maksuttomasta toisesta asteesta kaiken kaikkiaan. Minusta on hyvin tärkeää, että tästä ovat kansalaiset aktiivisesti liikkeellä ja kannetaan huolta siitä, että kaikilla meidän ihannilla nuorillamme olisi toisella asteella varaa ja mahdollisuus opiskella. Siksi pidän erittäin tärkeänä, että kaikissa yhteyksissä myös korostamme tätä maksuttoman toisen asteen tavoitetta. Toivon, että tämä eduskunta voisi myös tässä asiassa liikahtaa eteenpäin kaiken kaikkiaan.

Puhemies! Kuten todettu, hyvä esitys, mutta tietenkin sosiaalidemokraateilla olisi ollut vielä hieman enemmän annettavaa. Siksi meillä on erinomainen eriävä mielipide kirjoitetuna meidän valiokunnan jäsentemme toimesta.

14.43 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Yhdyn myös kehuihin. Kyseessä on huolellisesti valmisteltu lakiesitys, maltillinen ja realistinen uudistus. Ei ole lähdetty jalat turvallisesti ilmassa tavoittelemaan kuuta taivaalta, vaan on lähdetty käytännönläheisesti, maltillisesti edistämään lukiota, 2020-luvun lukiota.

Hyvin olennaiseksi asioitten eteenpäinmenossa tulevat johtamisen kysymykset. Se, että lukiotasolla johtajuus toimii, liittyy esimerkiksi juuri korkeakouluyhteistyöhön, niin että se kaikkialla Suomessa toteutuu yhtäläisesti ja myös opinto-ohjauksen toteutuminen.

Ihmettelen tätä ideologistarkoitushakuista keskustelua uskonnon ja elämäntietämystiedon ympärillä. Kun ulkomailta muuttaneet eri uskontoa edustavat ovat saaneet oman uskonnon vastuullista opetusta, se on auttanut myös yhteiskuntaan integroitumisessa. Ja sitten taas emme me esimerkiksi voi ajatella, että kotitaloutta opetettaisiin niin, että ainoastaan luettaisiin keittokirjasta, mitä on, mutta ei maisteltaisi.

14.45 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin olisin halunnut kommentoida vielä elämäntietämystiedon- ja uskonnonopetusasiaan, vaikka, niin kuin on tullut esille, sisältöihin tässä ei olla puututtu, niin kuin edustaja Multalakin nosti esiin. Mutta aivan niin kuin edellisessä puheenvuorossa, itsekin olen ihmetellyt tätä vastakkainasettelua. Ajattelisin, että se uskonnon opiskelu olisi hyvä kaikille riippumatta siitä, kuuluuko johonkin uskontokuntaan vai ei. Ja minkä takia? Nimenomaan siksi, että se helpottaisi ja edesauttaisi toinen toisensa ymmärtämistä.

Näin sanon myös käytännön kokemuksesta. Itse olen opiskellut seitsemän vuotta opinahjossa, jossa oli opiskelijoita yli 60 eri maasta ja oli myös yhteiset asuntolan käytävät ja keittiöt ja niin edelleen hyvin monen eri uskontokunnasta tulevan opiskelijan kanssa. Ja koen kyllä itse, että se auttoi paljon ymmärtämään käytännön toimia, kun oli aikanaan opiskellut uskonnoista ja varsin syvällisestikin.

Ja ajattelen lukioajasta myös niin, että silloin ollaan jo siinä iässä, että voidaan vaihtaa mielipiteitä ja niin edelleen. Eli näkisin tämän päinvastoin rikkautena, enkä mitenkään näe vastakkainasettelua aiheellisena.

14.46 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä pidetään nyt monta puheenvuoroa, joiden sisältö on oikeastaan sellainen, joka tukee ajatusta siirtymisestä kaikille yhteiseen uskonto ja elämäntietämys -aineeseen, joka siis on vasemmistoliiiton pitkän aikavälin tavoite ja joka on perusteltu nimenomaan juuri sillä tavalla kuin edus-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

taja Tanus tässä kauniisti puhui ikään kuin vuorovaikutuksen ja ymmärtämisen tärkeydestä.

Vielä ei olla siinä vaiheessa, että tämä on mahdollista. Kuten todettiin, tämän lain uudistamisen yhteydessä ei ole nyt esitetty muutoksia oppiainekokonaisuuksiin tai tuntijakoon. Sen sijaan jo tämän lain käsittelyn yhteydessä olisi ollut mahdollista puuttua tähän lasten yhdenvertaisuuden kannalta ongelmalliseen säädökseen, jossa ei mahdollisteta elämäntätsomusaineen valitsemista, jos oman uskontokunnan uskonnonopetusta on tarjolla, niille lukiolaisille, jotka sitä haluaisivat.

14.47 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että elämäntätsomustietoonkin sisältyy tietoa uskonnoista, mutta silloin kun henkilö kuuluu uskonnonliseen yhdyskuntaan, on hyvä, että samaan tapaan kuin äidinkielen kautta oppii ja siten saa paremmat valmiudet opiskella muita kieliä, on hyvä tutustua siihen omaan uskonperinteeseensä ja siitä käsin sitten saada tietoa muistakin uskonnoista. Ja luulen, että täällä tämä muutostahto osittain perustuu vanhentuneeseen näkemykseen siitä, mitä uskonnonopetus sisältää, ehkä niihin omiin kouluaikaisiin näkemyksiin.

Mutta ihan toisena asiana haluan nostaa esiin sen, että jos lukiolaisten kanssa keskustele, niin tämä mahdollisuus, että ylioppilaskokeen arvosanaa saa korottaa rajoituksetta, on se, mikä nousee esiin — siitä on aika vähän täällä nyt keskusteltu. Ja ihmettelen, että perussuomalaiset vastustavat [Puhemies koputtaa] tätä, koska tämä on mielestäni yksi helmi tässä esityksessä.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Tanus, nimenne mainittiin.

14.48 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin halunnut myös vähän samaa kuin edustaja Räsänen vielä alleviivata edustaja Anderssonille, että kyllä tietysti mennään syvemmälle siinä uskonnon oppiaineessa kuin pelkässä elämäntätsomustiedossa. Niin kuin sanottu, näkisin, että se kyllä luo pohjaa sille hyvälle yhteisymmärrykselle. Ajattelisin myös niin, että lukioaikana on aivan eri asia opiskella syvemmin myös sitä omaa uskontoa ja käydä debattia, keskustelua siitä aiheesta ja myös kyseenalaistaa niitä asioita. Tämä keskustelu kyllä sitten jatkuu myös toisten opiskelijoiden kanssa, myös eri uskontoihin kuuluvien kanssa. Itse en ole taas lukiopuolelta — mitä olen myös opiskelijoi- ta kuunnellut ja kuullut — saanut ollenkaan noin kovaa kritiikkiä siitä. Päinvastoin on koettu hyvänä, että voidaan keskustella asioista, jos siihen vain annetaan mahdollisuus.

14.49 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On sinänsä ikävää, että nyt menee sivuraiteelle, yhden oppiaineen ympärille, tämä keskustelu, mutta en malta olla tässä yhteydessä sanomatta: Miten tärkeää nykyaikaisessa monimutkaisessa maailmassa on uskonnon lukutaito? Jos uskontoa opetetaan joissakin äärimmäisyysliikkeissä ja jos ihmisten uskontokasvatus tulee joidenkin äärimmäisyysliikkeitten kautta, niin se johtaa väistämättä äärimmäisen vaaralliseen tilanteeseen ja erilaisten kielteisten radikaali-ilmiöiden yleistymiseen yhteiskunnassa. Kun uskonnonopetus ja maailmankatsomuksellinen opetus laajemminkin tapahtuu yhteiskunnan kontrollissa, se mahdollistaa myös laadukkaan ja vastuullisen opetuksen. Uskon siihen, ettei tämä laki ole estämässä sitä, etteikö opetusta voitaisi toteuttaa [Puhemies koputtaa] laajalla yhteisellä foorumilla maailmankatsomuksellisenä keskusteluna.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

14.50 Raija Vahasalo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä todellakin menee nyt ohi tämän lakiesityksen ja osoittaa vain sen nyt, että tämä on erittäin hyvä lakiesitys. Kaikki ovat näemmä samaa mieltä, ja nyt puhutaan aidanseipäistä.

Mutta tässä meillä on valtiollinen kirkko, ja niin kauan aikaa... [Kimmo Kivelä: Ei ole! — Päivi Räsänen: Kansankirkko!] — Niin, kansankirkko, okei. — Mutta kuitenkin meillä on erittäin tärkeää, niin kuin edustaja Kivelä sanoo, että tässä on tämmöiset opetussuunnitelmat ja ohjaavat elementit näihin eri uskontoihin, jotta ne radikalismit eivät nousisi niinkään.

Mutta edustaja Gustafssonille: Kun tämä kritiikin nostaminen on tässä vaikeata, olen kanssanne samaa mieltä siitä, että yleissivistävyyttä pitää olla ja yhteisöllisyyttä pitää olla ja työrauhaa pitää olla. Mutta nyt on ilmeisesti tullut uusi nimike tähän oppivelvollisuusiän pidentämiseen — kun puhuitte toisen asteen kokonaisvaltaisesta kehittämisestä, sitä lienette tarkoittanut.

Edustaja Aallolle, joka taisi jo lähteä, vastauksena, että esimerkiksi lukiot itse tällä hetkellä ostavat kursseja yliopistoilta. Ja yliopistoille tämä lakiesitys on myöskin erittäin kannustava — jos nyt puhutaan siitä — [Puhemies: Aika!] koska heillekin tulee hyviä opiskelijoita.

Puhemies Paula Risikko: Otan tähän kuusi vastauspuheenvuoroa vielä, ja sen jälkeen mennään puhujalistalle. Otetaan tarvittaessa sitten debattia. Nämä kuusi henkilöä ovat Eloranta, Puumala, Torsti, Kosonen, Andersson ja Multala. [Jukka Gustafsson: Puhemies, nimi mainittiin!] — Gustafsson saa sitten lopuksi kyllä vielä ilman muuta.

14.52 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tänään keskustelemme tästä lukiolaista, niin huomio kiinnittyy myöskin lukiolaisten oppimisen edellytyksiin eli siihen, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat tänä päivänä aika riittämättömät monessa paikassa. Eriarvoisuus lukiolaisten palvelujen saatavuudessa on lisääntynyt. Kuntaliiton selvityksen mukaan jopa 70 prosenttia vastanneista kunnista ei ole pystynyt järjestämään oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskeluhuoltolain vaatimusten mukaisesti, ja tämä siitä huolimatta, että meillä mielenterveyden häiriöt ovat nuorten tavallisimpia terveysongelmia, jopa 20—25 prosenttia nuorista kärsii niistä. Onkin aika lyhytnäköistä säästää juurikin näistä palveluista, koska se tietenkin kostaatuu myöhemmin sitten suurempina kustannuksina.

Tosiaan, kun lukiokoulutusta kehitetään ja varataan siihen resursseja, pitää kiinnittää parempaa huomiota tähän kouluhyvinvoinnin parantamiseen. On hyvä, että tämä esitys tuo nyt sitä opintojen ohjaamista lisää, mutta myöskin tähän muuhun hyvinvointipuoleen pitäisi kiinnittää entistä suurempaa huomiota.

14.53 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos sallitte kaksi minuuttia, niin vastaan näihin neljään valiokunnalle esitettyyn kysymykseen.

Ensimmäisenä edustaja Aalto esitti kolme erittäin perusteltua kysymystä. Hän kysyi, riittävätkö resurssit tähän korkeakouluysteistyön tekemiseen. Niiden täytyy riittää, sitä valiokunta mietinnössään hyvin voimakkaasti korostaa ja toteaa myös, että käytännön välinehän ovat nämä tulosohjauskeskustelut, joita korkeakoulujen kanssa välillä esitetään. Meidän on annettu hyvin vahvasti ymmärtää ministeriöstä, että tämä asia on jo otettu huomioon ja korkeakoulut ovat siitä hyvin tietoisia. Luotamme tähän tulleeseen tietoon.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Toiseksi hän kysyi siitä, miten turvataan, että kaikilla lukioilla on mahdollisuus tehdä korkeakoulujen kanssa yhteistyötä. Siinä käyttöön täytyy ottaa etä- ja monimuoto-opetusta, johon myöskin mietinnössä viittaamme. Itse toivoisin vielä uusiakin innovatiivisia tapoja. Tässä on paljon mahdollisuuksia.

Kolmanneksi hän kysyi, miten yhteistyö ammattikoulujen kanssa toteutuu. Siitä opetusministeriö on asettanut erillisen työryhmän, siis ammattikoulujen ja korkeakoulujen välisen yhteistyön kehittämiseen. Se työ on nyt liikkeellä, ja siltä toivomme paljon. Itse henkilökohtaisesti toivon, että kun jatkossa tehdään uudistuksia toiselle asteelle, ne koskettaisivat aina yhdessä sekä lukiota että ammattikoulua. Se antaisi hyvät edellytykset sille, että se yhteistyö lukioitten ja ammattikoulujen välillä voisi olla erittäin hyvä. Itse henkilökohtaisesti toivon, että sitä voisi olla enemmän.

Viimeisenä, neljäntenä, edustaja Kiuru kysyi siitä, onko suullinen taito — väittelytaito, keskustelutaito — ollut tässä yhteydessä esillä. Ei niinkään, koska nyt ei oltu niissä sisälloissä, nyt ei muutettu sisältöjä, mutta muutoin siitä on puhuttu valiokunnassa useaankin otteeseen, että tarvitsemme koulujärjestelmään vielä enemmän suullista taitoa. Nythän siihen suuntaan monessa kohtaa mennään [Puhemies koputtaa] jo siellä lukiopuolellakin tällä hetkellä. Se on tärkeä huomio.

Puhemies Paula Risikko: Annoin poikkeuksellisesti 2 minuuttia edustaja Puumalalle valiokunnan puheenjohtajana vastata näihin kysymyksiin.

14.55 Pilvi Torsti sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin keskusteluun tästä paljon hyvää sisältävästä esityksestä. Näin todella on, mutta täytyy sanoa myöskin, että huomasin, että esimerkiksi aika laajasti tuo koulutustutkijoiden kaarti havahtui pohtimaan monia seikkoja tässä esityksessä vasta sen jälkeen, kun tämä oli valiokunnassa melkein jo käsitelty, ja ne liittyivät juuri esimerkiksi tähän edustaja Puumalan aivan oikein esiin ottamaan toisen asteen kehittämiseen — palasina vai kokonaisuutena — ja toisaalta esitettuihin perusteluihin niistä keinoista, joita vaikkapa ilmiöpohjaiselle oppimiselle esitetään tai ollaan esittämättä. Mutta tähän me palaamme, kun me jatkamme tätä koulutuksen kehitystyötä tässä maassa.

Toiseksi ottaisin esiin vielä vastalauseen, joka tehtiin siis yhteistyössä SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden kanssa. Kiitos myös tästä yhteistyöstä tässä kohden. Siellähän on sitten mahdollisuus ottaa kantaa näihin resursseihin opinto-ohjauksen osalta. Siellä on myös mahdollisuus ottaa kantaa edustaja Jarvan nostamiin lukiodiplomeihin, ja siellä on mahdollisuus ottaa kantaa tähän vapaavalintaiseen elämäntietoon osallistumiseen, jonka sisältöihin en tässä nyt mene. Mutta tähän tulee siis kyllä mahdollisuus äänestyksissä täällä. — Kiitos.

14.56 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri niin kuin edustaja Puumala tuossa totesi, resurssit tähän uudistukseen on turvattava valiokunnankin mielestä, koska tässä on aika paljon monenlaista uudenlaista tekemistä lukioille. Nostan minäkin esiin tämän lukiodiplomin, jolla voidaan osoittaa osaamista muillakin kuin kirjoituksissa suoritettulla aineilla ja siten näyttää taitoja juurikin taito- ja taideaineissa. Sitä on tehty aikaisemminkin, mutta on syytä laajentaa sitä muillekin aloille.

Hyvin on otettu tässä keskustelussa huomioon myös korkeakoulu-yhteistyö ja se, että kaikilla lukiolla ei ole samanlaista etäisyyttä ja läheisyyttä korkeakouluihin, kun kaikilla

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

paikkakunnilla ei niitä ole, ja onkin hyvä, että opetus- ja kulttuuriministeriö on jo ryhtynyt tukitoimien suunnitteluun, jotta tämä yhteistyö varmistetaan kaikkien, pienienkin lukioiden osalta.

14.57 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vahasalo kysyi, tarkoittaako oppositio oppivelvollisuuden pidentämistä, kun puhutaan kokonaisvaltaisesta kehittämisestä. Sitä ei tarkoiteta. Kun puhutaan oppivelvollisuuden pidentämisestä, silloin puhutaan oppivelvollisuuden pidentämisestä — tai oppioikeuden pidentämisestä keskustapuolueen tapauksessa — mutta kun puhutaan toisen asteen kokonaisvaltaisesta kehittämisestä, on enemmänkin kyse siitä, että ei luoda turhia raja-aitoja tai anneta näiden kahden eri tasa-arvoisen opintopolun eriytyä liikaa toisistaan. Suomalaisen koulutusmallin vahvuus on kuitenkin se, että meillä on kaksi tasa-arvoista koulutuspolkua peruskoulun jälkeen, joista pitäisi olla mahdollista sitten halutessaan jatkaa opintoja joko toisella polulla toisella asteella tai sitten korkeakouluopintojen kautta.

Tämän esityksen yhteydessä on herättänyt huolta muun muassa se, että nämä eri osamispiste- ja opintopistejärjestelmät eriyttävät nämä opintopolut toisistaan, kuten myöskin nämä erot, jotka nyt ovat syntyneet tämän opinto-ohjauksen jälkiohjausvelvoitteen osalta, kun ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta on uudistettu erillään. [Raija Vahasalo: Nuorisokoulu siis!]

14.59 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta on se, että toinen aste on tärkeä aste siinä mielessä, että toivomme, että jokainen suomalainen nuori sen suorittaisi. Se on varmasti kaikkien tavoite. Kuitenkin se ero ammatillisen ja lukion välillä on, että ammatillisesta koulusta valmistutaan ammattiin ja lukiosta ei, vaan suunnataan aina jatko-opintoihin ennen ammattiin valmistumista.

Halusin nopeasti kommentoida vielä tätä suullista esiintymistä: suullisen kielitaidon osoittamiseenhan lukiodiplomin tyyliä löytyy jo tällä hetkellä Opetushallituksen tuottamat pohjat arvioinnille, ja se mahdollisuus tulevaisuudessakin säilyy.

Sitten vielä kommenttina tähän rajattomaan uusimismahdollisuuteen: Siihen valiokunta teki, kuten ilmi on tullut, lausuman, jotta sen vaikutuksia seurattaisiin. Kuitenkin asiantuntijat arvioivat, että todennäköisesti uusimiskertojen määrä ei niin merkittävästi tule lisääntymään, koska samassa yhteydessä lisäämme [Puhemies koputtaa] opinto-ohjausta.

15.00 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä puolestani ovat jo hyvin vastanneet valiokunnan puheenjohtaja Puumala ja edustaja Andersson edustaja Vahasalon kysymykseen, mitä tämä toisen asteen kokonaisvaltainen kehittäminen on. Puumala muun muassa totesi ja on samaa mieltä meidän kanssamme, että kun tehdään lukiota tai ammatillista koulutusta koskevia uudistuksia, niin mielellään niitä tulisi arvioida ja tehdä yhdessä mahdollisuuksien mukaan. Se voi koskea esimerkiksi opetustarjontaa, ja ajattelen erityisesti pieniä lukioita ympäri Suomea, jotka voisivat tehdä aidosti nuoria auttavaa ja palvelevaa yhteistyötä opetuksen järjestämisessä. Myöskin esimerkiksi tämä jälkiohjaus, johon edustaja Andersson viittasi, nyt puuttuu ammatillisesta koulutuksesta, jossa sitä tarvittaisiin ehkä enemmän kuin lukiossa.

Ja anteeksi, edustaja Vahasalo, te kuiskaatte sieltä, että tämä on nuorisokoulua. Tulkaa nyt niistä vanhoista juoksuhaudoista ulos. Me puhumme 2000-luvun koulutuspolitiikasta, jossa ammatillisen koulutuksen ja lukion yhteistyön tulokset silloin, kun ne toimivat hy-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

vin, ovat aivan loistavia nuorten kannalta: kaksoistutkinnot, kolmoistutkinnot ja niin edelleen.

Puhemies Paula Risikko: No, otetaan tähän nyt vielä vastauspuheenvuoroina Vahasalo ja Nylander.

15.01 Raija Vahasalo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, siis meillä on kaksi eri tutkintoa, niin kuin sanoitte, tai kolme eri tutkintoa, niin kuin sanoitte, ja yhteistyötä lukion ja ammatillisen välillä tehdään ja sitä on tiivistetty. Noin 4 prosenttia toisen asteen opiskelijoista tekee molemmat eri tutkinnot, ja se on fine. [Jukka Gustafsson: Eiks se ole hyvä asia?] Se on hieno asia, ja sitä me kannatamme, mutta emme kannata sitä, että se tulee yhdeksi mössöksi. [Jukka Gustafsson: Eihän sitä kukaan esitä!] Meillä on tällainen aste-ero tässä meidän välillämme. Mutta ihan hyvä. Pääasia on, että nyt saadaan tämä lukiolaki eteenpäin. — Kiitos.

15.02 Mikaela Nylander r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mekin kannatamme, todellakin, että tehdään yhteistyötä, laajaa yhteistyötä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen välillä, käytetään yhteisiä opettajia siinä, missä on mahdollista, yhteisiä tiloja ynnä muuta. Lista on pitkä. Me kannatamme kaksoistutkintoa, ja me toivomme todellakin, että paikallisesti tätä kehitetään ja mahdollistetaan.

Olen samaa mieltä siitä, että esimerkiksi tämä jälkiohjaus, joka nyt tulee lukiolaisille, meidän pitäisi kehittää myös ammatilliselle koulutukselle jatkossa, jotta heillä olisi samanlainen mahdollisuus siihen — ottaen tietysti huomioon tämän, mitä edustaja Multala sanoi, että ammatillisessa koulutuksessa saadaan ammatti ja lukiosta lähdetään opiskelemaan jonnekin. Mutta me emme kannata, emme missään nimessä, missään olosuhteissa sitä, että sisältöjä jotenkin sotketaan tai halutaan hälventää tätä rajaa, koska niillä on eri opetuspoliittiset, koulutuspoliittiset tavoitteet.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistaan.

15.03 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! ”Kaikesta kaikki tiedettiin.” Tuo oli ajatus, kun painettiin ylioppilaslakki päähän ensimmäisen kerran lukion kevätjuhlassa. Enempää ei kuitenkaan oltaisi voitu olla väärässä. Ylioppilaskirjoitukset ja valmistumisen huuma vaihtuivat pian ihmettelyyn oman elämän suunnasta, minne ja mitä sitä lähtisi opiskelemaan: onko siellä tuttuja, mitä korkeakoulussa opiskelu oikeastaan vaatii, ja minkälaista se on?

Lukiouudistus on merkittävä sivistysteko, joka tulee lisäämään lukion houkuttelevuutta. Opetusministerillemme kuuluu erityinen kiitos siitä, että uudistuksessa on huomioitu koulutuksen nivelvaihe. Oikean koulutusalan valintaa helpotetaan uudistamalla sekä itse lukiota että korkeakoulujen valintamenettelyä. Suomalaiset nuoret aloittavat korkeakouluopinnot keskimäärin kolme vuotta vanhempana kuin monessa muussa Euroopan maassa. Ainoastaan noin kolmannes tuoreista ylioppilaista jatkaa suoraan korkeakouluun.

Olemme ensinnäkin nähneet jo tänä keväänä, kuinka korkeakoulut ovat karsineet raskaita ja pitkää valmistautumista vaativia pääsykokeitaan. Pääsykokeissa pitää palkita motivaatiosta ja soveltuvuudesta alalle. Uudistava lukiokoulutus antaa tälle työlle vahvan sivi-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

tyksellisen pohjan. Ulkoa opettelu ja istumalihasten testaus eivät sovi moderniin koulutusjärjestelmään.

Toiseksi: Lukiossa on jatkossa tarjolla enemmän henkilökohtaista ohjausta opiskeluun ja tukea tulevaisuuden koulutusvalintoihin. Opintojen aikana tarjotaan laajasti tukea oppimiseen. Tämä on vastaus myös toiveisiin lukiolaisilta, jotka ovat nykyisellään kokeneet saamansa opinto- ja uraohjauksen liian vähäiseksi.

Lukioille tulee myös ensimmäistä kertaa velvoite tarjota opiskelijalle tämän tarpeen niin vaatiessa erityisopetusta. Lukion ohjausvelvoite ei jatkossa myöskään lopu ylioppilasjuhliin, vaan jälkiohjausta esimerkiksi koulutusvalintoihin annetaan myös valmistumisen jälkeen. Ja kenties merkittävin ja opiskelijoiden uravalintaa helpottava ratkaisu on se, että lukioden ja korkeakoulujen yhteistyö tiivistyy uuden lain myötä. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus kokeilla halutessaan korkeakouluopintoja jo lukion aikana, mikä helpottaa itselle sopivan koulutusalan valintaa. Konkreettinen mahdollisuus osallistua itse luennoton on arvokkaampi kuin yksikään opinto-opas. Ensikäden kokemus helpottaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkeakouluun.

On myös kuitenkin edelleen muistettava, että nuorten riittävä palautuminen ja lepo ja harrastukset ovat tärkeitä nuoren jaksamisen turvaamiseksi. Niistä ei pidä lähteä tinkimään.

Arvoisa puhemies! Kaikkea ei tuore ylioppilas tiedä jatkossakaan, mutta uudistuva lukiokoulutus takaa sen, että tulevaisuuden ylioppilailla on entistä vahvemmat taidot ja tiedot elämää varten. Tarvitsemme korkeakouluihimme maailmaan avoimesti ja myös kriittisesti suhtautuvia todellisia uusia maailman muuttajia.

15.08 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Keskityn puheessani kahteen asiaan. Toinen liittyy lukiolaisen opiskelun edellytyksiin ja toinen tähän uskomus- ja kat-somusainekeskusteluun, haluan vielä siihen sanoa muutaman sanan.

Ensinnäkin tosiaan, niin kuin aikaisemmin jo mainitsin, oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat aika riittämättömällä tasolla tällä hetkellä. Eriarvoisuus lukiolaisten oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelujen saatavuudessa kuntien välillä on lisääntynyt. Kuntaliiton selvityksen mukaan 70 prosenttia vastanneista kunnista ei ole pystynyt järjestämään oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja vuonna 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Aluehallintoviraston selvityksen mukaan kouluissa ja oppilaitoksissa on tarjolla liian vähän psykologipalveluita. Oikeuskansleri on kiinnittänyt huomiota koulupsykologipalveluiden puutteeseen vuosina 2010, 2011 ja 2012. Mielenterveyden häiriöt ovat nuorten tavallisimpia terveysongelmia, ja eri tutkimusten mukaan jopa neljännes nuorista kärsii niistä. Myös itsetuhoisuus yleistyy nuoruusiässä. Joka päivä 12 ihmistä jää työkyvyttömyyseläkkeelle masennuksen takia, ja puolet heistä on alle 30-vuotiaita nuoria. Onkin erittäin lyhytnäköistä säästää oppilas- ja opiskelijahuollosta tai muistakaan oppilaiden hyvinvointia lisäävistä asioista, sillä näiden palveluiden riittämättömyys kostaatuu myöhemmin paljon suurempina kustannuksina, muun muassa nuorten ihmisten loppuelämän työkyvyttömyytenä, puhumattakaan inhimillisestä kärsimyksestä nuorelle itselleen ja hänen läheisilleen.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki velvoittaa järjestämään koulupsykologipalvelut myös toisen asteen oppilaitoksissa. Psykologi on kuitenkin vain 75 prosentissa lukioista. Eri lähteitä käyttäen voidaan arvioida, että Suomesta puuttuu noin 60 prosenttia tarvittavista psy-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

kologipalveluista. Samaan aikaan nuorten mielenterveyden ongelmat ovat jatkuvassa kasvussa, ja tosiaankin THL:n kouluterveyskyselyn tuloksissa erityisesti tyttöjen kohdalla niin masennus, ahdistus kuin koulu-uupumuskin ovat kasvussa perusasteen lisäksi myös siellä toisella asteella lukioissa. Sama oli nähtävissä Lukiolaisten liiton omissakin hyvinvointitutkimuksissa. Jopa 70 prosenttia vastaajista koki väsymyksen tunnetta viikoittain, ja 30 prosentilla lukiolaisista oli viikoittaisia univaikeuksia.

Onkin tärkeätä, että kun keskustellaan lukiokoulutuksesta, kun kehitetään sitä ja varataan siihen resursseja, niin kiinnitetään todellakin huomiota kouluhyvinvoinnin parantamiseen, sillä lukiolaiset itse kokevat opintonsa liian kuormittaviksi. Sen takia psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, koulukiusaamisen vähentämiseen, kouluviihtyvyyden lisäämiseen, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja riittävään tukeen tulee kiinnittää parempaa huomiota, ja onkin hyvä, että tässä lakiesityksessä on näihin tullut parannusta. Toivottavasti todella myös tuo opintojen ohjaus näin ollen paranee.

Arvoisa puhemies! On todella valitettavaa, että tähän lakiesitykseen ei sisälly elämäntutkimustiedon opiskelumahdollisuuden avaamista kaikille lukiolaisille. Tällä hetkellä hän se on mahdollista vain kirkkoon kuulumattomille tai niille, joiden oman uskonnon opetusta ei koulussa ole tarjolla. Katsomusaineita tulisi tarkastella samalla tavalla kuin muita oppiaineita, ja sitä koskeva pykälä tulisi tarpeettomana poistaa. Toisena vaihtoehtona opiskelijan tulisi itse voida valita, mitä uskontoa tai elämäntutkimustietoa hän opiskelee — jo kerroinkin tuosta lapsiasiavaltuutetun kannanotosta asiaan liittyen. Tosiaankin uskonnottomienkin opiskelijoiden tilanne paranisi, kun elämäntutkimustiedon opetuksen tarjonta vahvistui nykyisestä varsinkin pienissä lukioissa. Lakimuutos ei tältä osin edellyttäisi edes muutosta oppiaine- ja tuntijakopäätökseen eikä opetussuunnitelman valtakunnallisiin perusteisiin tai opetussuunnitelmiin.

Kuitenkin vielä parempi tie edetä olisi siirtyä kaikille yhteiseen uskomus- ja katsomustiedon oppiaineeseen. Se olisi aivan hyvin voitu ottaa mukaan tähän lukiolakiesitykseen. On hyvä muistaa, että uskonnon opetuksella on katsottu olevan suvaitsevaisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä hyvin keskeinen rooli. On tärkeää, että koulu tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden ymmärtää niin omaa kuin muitakin uskontoja ja elämäntutkimuksia suhteessa toisiinsa sekä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tämä on erityisen tärkeää myös nuorten suvaitsevaisuuden kehittymisen näkökulmasta katsottuna.

Nykyistä järjestelmäämme ei edellä mainitussa valossa voida enää pitää tarkoituksenmukaisena, siksi lukiossa tulisikin siirtyä uskontokunnista riippumatta kaikille yhteiseen uskontotiedon ja etiikan oppiaineen opetukseen, uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen, jossa käsitellään laajasti eri maailmankatsomuksia ja uskontoja sekä opiskelijoiden omasta elämästä nousevia uskontoon, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kytkeytyviä sisältöjä. Tähän uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen kuuluisivat arvokasvatuksen ja etiikan osa-alueiden lisäksi eri uskonnot ja maailmankatsomukset, painopisteenä oma valtauskontomme, evankelisluterilainen kristinusko, sekä maailmankatsomukset. Tällaista lähestymistapaa sovelletaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa sekä osassa Saksan osavaltioita.

On myös huomattava, ettei suomalainen järjestelmä vastaa Euroopan neuvoston 2000-luvulla antamaa suositusta, jonka mukaan uskonnon opetuksen tulisi olla lähtökohdiltaan akateemista. Tämän kannan taustalla on ajatus siitä, että tieto ja ymmärrys maailman uskonnoista ja katsomuksista osaltaan ehkäisevät kulttuurien välisten konfliktien syntyä, ja samalla uskonnon opiskelun uskotaan tukevan historiallista ja kulttuurista lukutaitoa.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Tämä kaikille yhteinen opetus toisi mukanaan monenlaisia hyötyjä. Tässä oppiaineessa olisi uskontokunnista riippumatta sama kohtelu kaikilla opiskelijoilla, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellähän kaikkien opiskelijoiden oman uskonnon opetusta ei edes voida järjestää. Nykytilanteessa myös paineet opetettavien uskontojen määrän lisäämiseen kasvavat jatkuvasti, esimerkiksi vaikka bahai-uskonto, mandealaisuus, buddhalaisuus ja niin edelleen. Samalla ongelmat opettajien saatavuuden ja pätevyyden suhteen tulevat aiempaa vaikeammiksi. Kaikille yhteisessä oppiaineessa ei tarvitsisi enää turvautua koulun ulkopuolisiin opettajiin.

Nykyinen uskonnon opetuksen toteutumistapa ei siis tue dialogia eri uskontojen parissa elävien nuorten välillä, vaikka uskontoihin liittyvät kysymykset tulevat ihan koko ajan tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristuessa etenkin täällä pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa. Arvokysymykset korostuvat samalla, kun uskonto näkyy nuorten arjessa ja elämänpiirissä yhä enemmän etenkin monikulttuurisimmilla alueilla. Tärkeisiin kysymyksiin, kuten ihmisenä kasvamisen ja elämänhallinnan pohdintaan yhdes- sä koko luokan kanssa, on nykyisin aivan liian vähän mahdollisuuksia. Nykyään oppilaat hajoavat erilleen, kun käsitellään näitä tärkeitä maailmankatsomukseen, kasvatukseen, moraaliin ja etiikkaan liittyviä kysymyksiä. Olisinkin todella toivonut, että tämä olisi otettu tähän lakiin mukaan, jotta asia olisi mennyt parempaan suuntaan.

Mitä tähän rajoittamattomaan ylioppilaskirjoitusten uusimiseen tulee, pidän sitä hyvin tärkeänä nyt, kun arvosanoilla on suurempi merkitys korkeakouluun pyrkimisessä. On hyvin tärkeää, että uusia voi niin monta kertaa kuin tarve vaatii, jos vaikka on sairastunut silloin, kun kirjoitukset ovat.

15.15 Mikaela Nylander r: Värderade talman! Lagförslaget motsvarar morgondagens behov och jag tycker att det är jättebra att förutom att det betonar kunskap så betonar det också färdigheter som behövs i livet, i studierna och på arbetsmarknaderna. Sådana färdigheter är möjligheter och kunskap till kritiskt tänkande, att kunna söka information, samarbete och så vidare, så det är jättebra att lagförslaget också tar fasta på de här färdigheterna.

Jag tycker också att det är jättebra att lagförslaget innehåller möjlighet till personligare studieval, men det här får definitivt inte ske på bekostnad av den allmänbildande gymnasieutbildningen. Det är oerhört viktigt att den allmänbildande funktionen starkt finns kvar. Också små gymnasier måste kunna svara mot det här behovet av mer personliga val.

Arvoisa puhemies! Tähän lakiehdotukseen sisältyy monta hyvää asiaa, ja harvoin olen kuullut niin paljon myönteisiä arvioita sekä tästä prosessista että lopputuloksesta kuin kuulimme valiokunnassa. Hyviä asioita ovat oikeus tukeen, ohjaukseen, erityisopetukseen ja jälkiohjaukseen. Nämä ovat äärimmäisen tärkeitä elementtejä tässä uudistuksessa. Mutta täytyy myös sanoa, että valiokunnassa on esitetty huolia muun muassa rahoituksen riittävyyden suhteen. Muutama taho painotti sitä, että rahoitus ei ole riittävä, jos ajatellaan kaikkia näitä uusia tehtäviä, mitä sisältyy tähän lakiin, ja itse yhdyn tähän huoleen, kun olen keskustellut muutaman kunnan ja muutaman lukion kanssa, että vaarana on, että ei löydy riittävästi rahoitusta tähän kaikkeen hyvään ja hyviin tavoitteisiin.

Samarbete med högskolorna är bra, men det får som sagt inte leda till att vi har A- och B-klassens gymnasier där man kanske inte på vissa orter på samma sätt kan ordna det här samarbetet. Som jag konstaterar tar utskottet också fasta på bristen på behöriga studiehand-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

ledare. På svenskt håll har det inte utbildats studiehandedare sedan 2013. Vi har redan nu en brist på behöriga studiehandedare, och eftersom studiehandedningen har en alldeles central roll i det här lagförslaget kommer behovet av behöriga studiehandedare att öka.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Yhteistyö ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön kanssa on äärimmäisen tärkeä elementti, ja olen myös hyvin iloinen, että lukion yleissivistävä rooli tässä säilyy. Se on äärimmäisen tärkeätä. — Kiitos.

15.19 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys uudeksi lukiolaiksi sekä laeiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on monelta osin tarpeellinen ja perusteltu kokonaisuus, vaikka täytyy toki sanoa, että mitään mullistavaa uutta tähän lakipakettiin ei sinänsä sisällykään, esimerkiksi tuntijako säilyy ennallaan. Mutta lukiolain uudistus korostaa kuitenkin lukio-opetuksen yleissivistävyyden tärkeyttä ja yleisestikin koulutuksen painoarvoa nopeasti muuttuvassa maailmassamme. Tämän esityksen tavoitteena on muun muassa lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa ja sen tuottamaa jatko-opintokelpoisuutta sekä sujuvoittaa siirtymistä korkea-asteelle ja edistää lukiolaisten hyvinvointia. Me perussuomalaiset kannatamme näitä tavoitteita, vaikka näihin lakiehdotuksiin sisältyykin myös muutamia jatkotarkastelua vaativia käytännön näkökulmia.

Kuten täällä on todettu, lukiokoulutuksen järjestäjiä veloitetaan jatkossa tarjoamaan urasuunnitteluun ja opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta lukion suorittaneille mutta ilman jatko-opiskelupaikkaa jääneille henkilöille. Samoin ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa on tarjottava lukion keskeyttäneille opiskelijoille.

Kuten jo aiemmassa puheenvuorossani korostin, opinto-ohjaukseen panostaminen on täysin oikea suuntaus, jota perussuomalaiset ovat jo pitkään edellyttäneet. Eräs huolenaiheistamme on kuitenkin se, myönnetäänkö järjestäjille riittävät resurssit opinto-ohjauksen ja muiden lakimuutosten realistiseen toteuttamiseen. Tämä näkökulma on tosiaan noussut vahvasti esille myös asiantuntijakuulemisissa. Niiden perusteella lukioille aiheutuvat lisäkustannukset on arvioitu vahvasti alakanttiin. Kuten aiemmin totesin, tosiasiallisesti lukio-koulutuksen järjestäjille aiheutuvat lisäkustannukset tulee korvata tulevilla budjeteilla täysimääräisesti, ei vain osittain, kuten nyt ollaan tekemässä.

Arvoisa puhemies! Lakiesitykseen sisältyvä lukiokoulutuksen järjestäjän velvollisuus toimia yhteistyössä muun koulutuksen järjestäjien kanssa on kannatettava asia ja lisää lukio-opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksia. Korkeakouluyhteistyön ohella myös valio-kunnan lakitekstiin lisäämä vapaan sivistystyön oppilaitosten, kuten kesäyliopiston, kanssa tehtävä yhteistyö vahvistaa oppilaitosten kykyä tarjota monipuolista koulutusta kaikkialla Suomessa lukion sijainnista tai koosta riippumatta. Perussuomalaiset kiittävät koko sivistysvaliokuntaa siitä, että tämä tärkeä kirjaus saatiin lisättyä lakiin hyvässä yhteisymmärryksessä. Myönteistä on myös lakiin kirjattu työ- ja elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö.

Arvoisa puhemies! Varsinkin pienten lukioiden toimintaedellytysten turvaamiseen tulee kiinnittää jatkossa erityistä huomiota. Pienten lukioiden toiminta on tärkeää alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Opiskelu pienessä lukiossa voi myös lisätä opiskelijoiden yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä sekä parantaa turvallisuuden tunnetta. Tämäkin korostaa pienten lukioiden tärkeyttä ja merkitystä koko maassa. On hyvä, että täsäkin eduskunnassa käydyssä keskustelussa asiaan on kiinnitetty laajaa huomiota.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Arvoisa puhemies! Lukiossa ilmeneviin kiusaamistapauksiin on puututtava ajoissa ja nykyistä tehokkaammin. Lukion rehtorin ja opettajien tulisi olla velvoitettuja puuttumaan koulussa tai koulumatkalla tapahtuvaan kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään sekä ilmoittaa tästä niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle.

Tätä näkökulmaa ei hallituksen esityksessä ole mielestämme riittävässä määrin huomioitu, vaikka siihen onkin kiinnitetty huomiota. Teemme sen vuoksi pykälämuutosehdotuksen, joka velvoittaisi koulun opettajaa tai rehtoria ryhtymään konkreettisiin toimiin tietoonsa tulleen koulussa tai koulumatkalla tapahtuneen kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän lopettamiseksi sekä ilmoittamaan tästä niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Mielestämme tämä on erittäin tarpeellista myös lukioissa valitettavan usein ilmenevän kiusaamisen kitkemiseksi.

Arvoisa puhemies! Tässä samassa yhteydessä muutetaan lakia ylioppilastutkinnon järjestämisestä. Ehdotuksen toteutuessa opiskelija voisi uusia ylioppilaskokeita aiempaa useammin. Tutkinnon suorittanut henkilö voisi uusia hyväksytyjä ja hylättyjä kokeita rajoituksetta. Asiantuntijakuulemisissa esitetyt näkökannat tästä muutoksesta vaihtelivat suuresti, ja perusteluja voidaan varmasti esittää sekä puolesta että vastaan.

Perussuomalaiset eivät kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena sitä, että ylioppilastutkinnon arvosanoja voitaisiin korottaa täysin rajoittamattomasti. Tulemmekin tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä muutosehdotuksen, jolla rajattaisiin suorituskertoja ylioppilastutkinnon kehittämistä pohtineen Gaudeamus igitur -työryhmän näkemyksen mukaisesti. Esitämme, että hyväksytyt kokeet saisi uusia kaksi kertaa. Hylätyn kokeen osalta ehdotamme, että tutkinnon suorittamisen aikana sen voisi uusia kolme kertaa, samoin tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tällöinkin opiskelijalla olisi käytössään nykyistä enemmän uusimiskertoja, ei kuitenkaan rajattomasti.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotukseen sisältyvä rajaton uusimismahdollisuus aiheuttaisi lukioille taloudellisia sekä tiloihin ja välineisiin liittyviä ongelmia. Lisääntyneestä kirjoittajamäärästä syntyisi lukioille todennäköisesti myös ennakoiduttomia lisäkustannuksia valiokunnan tekemästä rajauksesta huolimatta.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijalausuntojen mukaan vain noin 5 prosenttia hyväksytyt kokeen uusijoista onnistuu arvosanojen korottamisessa. Uusimiskertojen rajoittamattomuus ei myöskään palvelisi tärkeää tavoitetta lukiosta jatko-opintoihin siirtymisen nopeuttamisesta. Tämä asia on luonnollisesti kiinteässä yhteydessä kaavailtuun pääsykoeuudistukseen. Mahdollisuus hakeutua jatko-opintoihin pääsykokeiden kautta on säilytettävä merkittävänä korkeakoulujen sisäänpääsyväylänä. Pääsykokeilla on edelleen oma tehtävänsä niin alalle soveltuvuuden kuin motivaationkin mittaajana myös hieman varttuneemmalla iällä ja hakijan koulutustaustasta riippumatta, mikä edesauttaisi myös opiskelijoiden yhdenvertaisuuden toteutumista. Arvoisa puhemies, tätä osaamisen osoittamisen väylää ei tule jatkossakaan tukkia tai olennaisesti kaventaa.

15.26 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Yhteiskunta muuttuu, ja yhteiskunnan instituutioiden, koululaitokset mukaan lukien, pitää muuttua siinä mukana. Tämä laki on oikein hyvä. Kiitän ministeri Sanni Grahn-Laasosta ja valiokunnan puheenjohtaja Puumalaa, samoin kuin koko valiokuntaa työstänne.

Tässä joitakin nostoja, joita pidän tärkeinä:

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Ensinnäkin se, että lukio jatkuu yleissivistävänä koulutusmuotona, on tärkeää. Liian paljon yhteiskunnassa tuntuu olevan liikkeellä tällaista historiattomuutta. Täytyy hieman tuntea taustoja, täytyy tuntea oman maansa, muiden maiden ja koko maailman historiaa, jotta voi jotenkin kiinnittyä siihen nykyhetkeen ja suhteuttaa asioita sen mukaisesti.

Lukion muutoksesta: Kun itse 80-luvulla kirjoitin ylioppilaaksi ja sitten myöhemmin Turun yliopistossa luin historian ja yhteiskuntaopin opettajaksi, niin niistä taidoista ja tiedoista vain osa on enää relevanttia. Tietysti faktatieto osittain pysyy, mutta esimerkiksi didaktiikka on muuttunut täysin: geneeriset taidot eli siirrettävät taidot, tiedon haku, epäolennaisen tiedon rajaaminen, medialukutaito, lähdekriittisyys, yhteistyötaidot. Näitä taitoja ei korostettu aikanaan sillä tavalla kuin nykyään tehdään, ja tämä muutos on kyllä oikein hyvä, että niihin kiinnitetään enemmän huomiota.

Tuossa debatissa nostin esiin suulliset taidot. Meillä on sellainen historia, että kirjallista taitoa on korostettu ja korostetaan jatkossakin. Suullinen taito, puhetaito, viestintätaidot eivät ole pelkästään kirjallista osaamista. Se on tärkeätä, ja se on jatkossakin tärkeätä, en sitä mitenkään väheksy, mutta kun lähdetään maailmalle, toimitaan erilaisissa työtehtävissä, toimitaan yhteistyössä kollegojen kanssa, niin täytyy osata kertoa asiansa, kertoa se ytimekkäästi, osata neuvotella, eläytyä siihen tilanteeseen, ja jos sitä ei ole harjoitellut, niin sitä ei sitten välttämättä pysty tekemään sillä tavalla kuin olisi toivottavaa. Esimerkiksi USA:ssa suullinen taito ja sen arvostus on aivan eri tasolla kuin Suomessa. Sitä ei ole täällä erikseen mainittu, mutta suullisen taidon ikään kuin tämmöinen läpäisevä periaate on syytä nostaa kaikissa oppiaineissa näkyville, ja näin varmasti enemmän tehdään.

Sitten otan täältä vielä muutaman asian.

Ensinnäkin: Opiskelun tuki on nostettu valiokunnan mietinnössäkkin esiin, ja se on oikein hyvä. Nuoret ihmiset elävät herkkää hetkeä, ja oman tulevaisuuden ääriviivojen, polun löytäminen ei ole helppo tehtävä, ja näitä vaihtoehtoja nykyään on yhä enemmän. Yhä useampi meistä joutuu opiskelemaan, tai itse asiassa saa opiskella, uusia ammatteja, päivittää omaa osaamistaan jatkuvasti, ja lukioikäisenä tarvitaan aikuista tukea, opetuksen ja ammatinvalinnan tukea sillä tavalla kuin tässä on kuvailtu.

Ja sitten lopuksi: On hyvä, että tämä kiusaamis- ja häirintäasia on täällä omana kappaleenaan nostettu esille. Koulutuksen järjestäjä veloitetaan suojaamaan opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Tämähän nyt on tietysti itsestäänselvyys, mutta koska käytäntö on karumpaa, niin tämäkin asia on syytä täällä nostaa esille, kuten on nostettukin.

Sivistysvaliokunta edellyttää, että kiusaamisella on nollatoleranssi, ja tähän sanoisin, että nollatoleranssin pitäisi koskea oppilaiden lisäksi myös opettajia. Opettajat tekevät tärkeää työtä, ja aivan liian usein he joutuvat kiusallisiin ja painostaviin tilanteisiin. Kiusaamista tulee monelta eri suunnalta, ja jokaisen pitäisi pystyä toimimaan tahdikkaasti myös opettajia kohtaan. — Kiitos.

15.31 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa lukiokoulutusta niin, että se kykenee vastaamaan tulevaisuudessa yhteiskunnallisen kehityksen, uusien tieto- ja taitovaatimusten sekä jatko-opiskelun ja työelämän muutosten asettamiin haasteisiin. Kun tarkastelee yllä olevia tavoitteita, yhdeksi lukiokoulu-uudistuksen tärkeäksi teemaksi nousee myös kotitalouden vahvistaminen lukiossa. Eduskunnan 25 vuotta vanhan kotitalouden tukirenkaan puheenjohtajana haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota kotitalouteen ja lukiodiplomeihin.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Kotitalous on laaja-alainen, yhteiskunnallinen ja monitieteinen oppiaine. Kotitaloudessa opitaan arjen taitoja ja elämänhallintaa, tasa-arvoa, yhteistyötä, ruokakulttuuria, asumiseen ja kuluttajana toimimiseen liittyviä asioita. Kotitalouden opiskelu on toiminnallista ja vuorovaikutteista. Opittu tieto sovelletaan käytäntöön ja on välttämätöntä opiskelijan oman elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Kotitalousopetus seuraa yhteiskunnan muutosta ja nostaa käsiteltävät asiat nuorten maailmasta. Se valmentaa työelämään opettamalla kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja ja taloustaitoja sekä teknologiaosaamista.

Digitalisaation myötä kuluttajaosaaminen ja tiedonhankinta korostuvat arjen taidoissa. Maksaminen ja sopimusten teko tapahtuvat verkossa. Yhteiskunta palvelullistuu, ja palveluiden hankkiminen vaatii enemmän osaamista kuin yksittäisen tuotteen ostaminen. Uudet kotitaloudessa tarvittavat taidot eivät enää siirry sukupolvelta toiselle, vaan ne on opittava koulussa.

Nuorten velkaantuminen ja talousosaamisen puute nostetaan esiin säännöllisesti eri foorumeilla. Kotitalousopetuksen vahvistaminen lukiossa vastaa tähän tarpeeseen. Lukiotalousopiskelijoiden ymmärrys ja kiinnostus talousasioihin mahdollistaisivat kotitalouden opetuksen syventämisen talous- ja kuluttaja-asioissa, asumisen sisällöissä ja yksilön ja perheen hyvinvoinnissa. Lukion kotitalousopetuksessa yhteiskunnassa laajasti vaikuttaviin ilmiöihin ja kehityssuuntiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja digitalisaatioon, voidaan tarttua konkreettisesti ja kehittää toimintavalmiuksia tulevaisuuden kotitalouksille. Kotitalousopetus integroi muita oppiaineita ja tukee niiden oppimista, harjoittaa monilukutaitoa sekä antaa laajasti jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Osassa alakouluja on mahdollisuus opiskella kotitaloutta valinnaisena oppiaineena. Yläkouluissa on kaikille yhteistä kotitaloutta, ja kotitalous on myös yksi suosituimmista valinnaisista aineista. Kotitalous on siten osa koko perusopetuksen taito- ja taideaineopetusta. Jatkumo kuitenkin puuttuu, sillä kotitaloutta ei ole juurikaan mahdollista opiskella toisella asteella. Kotitalousoppiaine puuttuu ammatillisesta koulutuksesta, eikä talouskouluja enää ole. Näin kotitalouden yleissivistävällä polulla tulee pitkä katkos ennen yliopiston kotitalousopettajan koulutusta ja kotitaloustieteen opintoja. Joissakin lukioissa on jo nyt mahdollista opiskella kotitaloutta, ja kotitalouden lukiodiplomeja suoritetaan vuosittain, mutta valitettavasti vain muutamia. Jotta opiskelijat eri puolilla maata olisivat tasa-arvoisessa asemassa, tulisi kaikissa lukioissa olla mahdollisuus opiskella kotitaloutta.

Lukiodiplomin suoritushallinnollisuus, niin kuin sanottu, on osassa lukioita. On hyvä, että hallituksen esityksessä lukiodiplomit nostetaan nyt lain tasolle. Se jää kuitenkin vieläkin vapaaehtoiseksi. Velvoittavuutta ei lukioille tule, ja näin oppilailla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukiodiplomien suorittamiseen. Selvitystä lukiodiplomien velvoittavuudesta toki jatkossa luvattiin. Lukiodiplomeihin toivoisimme lukioissa kiinnitettävän huomiota ja mahdollistettavan niiden suorittaminen, vaikka velvoittavuutta siihen ei vielä olekaan.

Kotitalouden opetus lukioissa ei kuitenkaan saisi jäädä jatkossakaan pelkkien lukiodiplomien varaan. Tulevaisuudessa kotitalous on saatava lukion oppiaineeksi niin lukion kehittämistyössä, lainsäädännössä kuin opetussuunnitelmatyössäkin. Kotitalousopetuksesta olisi hyvä olla tarjolla 1–3 valinnaista kurssia. Kurssien oppimäärän pohjalta voisi jatkossa osallistua kotitalouden ylioppilaskirjoituksiinkin. Esimerkiksi Irlannissa kotitalous on yksi ylioppilaskirjoitusten aine, samoin Japanissa.

Yliopiston kotitalousopettajan koulutuksessa on luotu osaamista kotitalouden opettamiseen lukiossa jo vuosien ajan. Uutta osaamista ei siis tarvitse luoda vaan ottaa jo olemassa

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

olevat resurssit käyttöön. Huomiota on kiinnitettävä myös korkeakouluopiskelijoiden valintaan. Opiskelijan tulisi taito- ja taideaineopintoihin pyrkiessään voida hyödyntää lukion taito- ja taideaineopintoja. Pisteytystyökalussa on oltava mahdollisuus huomioida taito- ja taideaineiden lukiodiplomit.

Tässä lopuksi haluaisin käyttää vielä hetken nostaakseni esiin lukion kalleuden. Opiskelumateriaalista on sanottu, että lukion suorittamisen kokonaiskustannukset voivat nousta jopa 2 600 euroon. Opiskelumateriaalista opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia tulee laskea. Valtionavustuksella voitaisiin alentaa näitä kustannuksia ja samalla parantaa opiskelijoiden yhdenvertaisuutta.

Opiskelumateriaalin hankinta on erityisesti monelle pienituloiselle perheelle todella haastavaa, varsinkin jos lapsia on useita. On huolehdittava siitä, ettei vähävaraisten perheiden, kuten yksinhuoltaja- ja monilapsisten perheiden, lasten opiskelu keskeydy tai vaikeudu sen vuoksi, etteivät varat riitä opiskeluun tarvittaviin tarvikkeisiin. Kaikille perhetaustasta tai varallisuudesta huolimatta on turvattava ja mahdollistettava myös lukiokoulutus.

15.39 Ulla Parviainen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva lukiolaki-esitys on valmisteltu hyvin ja tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa Uusi lukio -kier-
tueiden yhteydessä. Kentän ja asiantuntijoiden näkemysten huomioon ottaminen tuo tärkeää lisäarvoa tämän lainsäädännön tekemisessä.

Laaja-alainen yleissivistys ja akateemiset taidot ovat tulevaisuustaitoja. Kansainvälistyminen asettaa uudenlaisia vaatimuksia osaamiselle. Nyky-yhteiskunnassa tarvitaan erityisesti vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu- ja teknologiataitoja, monilukutaitoa, kriittistä ajattelua ja luovuutta. Lukio-opinnoissa kehitetään myös opiskelijan taitoja perustella näkemyksiään ja toimia yhdessä osaamistaan jakaen. Yksilön hyvän elämän edellytyksiin kuuluvat myös esteettinen ja eettinen osaaminen, itsetuntemus sekä yleinen elämän ja arjen hallinta ja hyvän terveyden vaaliminen.

Kuten olemme tänään täällä jo useamman kerran kuulleet, lukiodiplomit tuodaan nyt la-
kiin. On hyvä, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös aineissa, jotka eivät sisälly ylioppilaskirjoituksiin. Lukiodiplomien antaminen säilyy edelleen lakiehdotuksen mukaan vapaaehtoisena. Vaikka en yleensä ole kannattamassa ylenpalttista sääte-
lyä, niin opiskelijoitten yhdenvertaisuuden toteutumiseksi lukiodiplomien tulisi mielestäni olla kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavia. On syytä tutkia tulevaisuudessa myös se, miten diplomia ja lukio-opintojen aikana tehtyjä oppiainerajat ylittäviä töitä voisi nykyistä tehokkaammin hyödyntää jatko-opintoihin hakeutuessa. Edustaja Tanus nosti tuossa äs-
ken kotitalouden, mutta nostaisin myöskin yrittäjyyden sellaiseksi, joka saattaisi sisältää mahdollisuuden diplomiin. Siellähän on hyvin monialaiset osaamistarpeet.

Samoin tulisi myöskin voida osoittaa osaamistaan nykyistä monipuolisemmin. Projektit, ryhmätyöt, työnäytteet tulisi rakentaa kokonaisuuksiksi, eräänlaisiksi kansioiksi, port-
folioiksi, jotka voisivat toimia keskeisenä osaamisen osoituksena korkeakoulupaikkaa haattaessa. Uskon, että tällaiset oppikansiot motivoisivat oppilaita sitoutumaan lukio-opin-
toihin nykyistä tiiviimmin jo ensimmäiseltä luokalta alkaen.

Kaikille lukiota käyville nuorille tulee taata yhtäläiset mahdollisuudet opiskella moni-
puolisesti ja riittävän laajasti eri oppiaineita, jotta heillä olisi edellytykset löytää niiden jou-
kosta jatko-opintojen kannalta itselleen tarpeellisimmat ja kiinnostavimmat. Opiskelijoi-
den yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että heille taataan mahdollisuus riittä-
vään lähiopetukseen kaikissa oppiaineissa lukion koosta ja sijainnista riippumatta. Ja niin

kuin äskeisessäkin puheenvuorossa todettiin, toisen asteen opintojen suorittamisen pitää olla mahdollista nuorelle perheen varallisuudesta riippumatta. Hallitus päättikin julkisen talouden suunnitelmassa myöntää oppimateriaalilisää pienituloisten perheiden alle 20-vuotiaille opiskelijoille. Tämä nuorten yhdenvertaisuutta parantava taloudellinen tuki koskee sekä lukio- että ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Tärkeää on myös mahdollistaa nuorten lukiokoulutukseen osallistuminen kotoa käsin turvaamalla lukiokoulutuksen saatavuus koko maan kattavalla lukioverkostolla. Pienissä kunnissa lukion ja perusopetuksen yhteistyöllä ja yhteisillä aineenopettajilla saadaan järjestettyä laadukasta opetusta.

Tässä laissa tulee lukiokoulutuksen järjestäjille velvoite tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Tämä takaa kaikille mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin ja suorittaa korkeakoulun kanssa yhteistyössä järjestetty opintojakso. Lukioden ja korkeakoulujen välistä pitkään jatkunutta yhteistyötä on jo nykyisellään tehty eri puolilla Suomea yllättävän paljon sekä isoissa että myöskin pienissä lukioissa. Tämä osoittaa yhteistyön tarpeellisuuden, ja on hyvä, että se nytten kirjataan myöskin lakiin. Täällä on kannettu huolta siitä, että on tärkeää huolehtia siitä, että yhteistyö mahdollistetaan kaikille lukioille, myös sellaisille lukioille, joiden lähellä ei ole korkeakoulua, ja on myös huolehdittava siitä, että vastavuoroisesti korkeakoulujen on ryhdyttävä yhteistyöhön lukioden kanssa.

Opetuksen ja opiskelun digitalisoitumisen vaikutuksia oppimiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin ei vielä juuri tunneta tarkasti. Oppimisvaikeuksia omaavien opiskelijoiden kohdalla vaikutukset voivat olla monensuuntaisia ja yllättäviä. Jatkossa tulee varmistaa se, ettei aiheuteta uudenlaista uhkaa opiskelijoiden yhdenvertaisuudelle ja lisätä opinnoissa syrjäytymisen riskiä. Tässä yhteydessä on syytä mainita myöskin se, että ne eivät saa olla este sähköisen ylioppilastutkintokokeen suorittamiselle.

Arvoisa puhemies! Täällä on tänään nostettu oppiaineista elämäkatsomustieto ja uskonto hyvin vahvasti esille. Kuten on jo aikaisemmin todettu, tässä ehdotuksessa ei ole kajoitu oppiaineisiin, ei niitten sisältöihin eikä tuntimäärään. Mutta on syytä tuoda esille myöskin se, että valiokuntakuulemisessa nostettiin myös muita oppiaineita vahvasti esille. Asiantuntijat kantoivat huolta erityisesti esimerkiksi matematiikan ja laajemmin luonnontieteiden osaamisen tasosta, jonka nostamiseksi on tarpeen tehdä jatkossa uudistuksia sekä perusopetuksessa että lukiossa. Lukiossa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus yksilöllisiin ja syventäviin opintoihin.

Ja vielä sanon lyhyesti koulutuksen yhteistyöstä toisella asteella. Yhteistyö on erittäin kannatettavaa, ja on tärkeää, että molemmissa oppilaitoksissa hakeudutaan yhteistyöhön. Tämä laki ja ammatillisen koulutuksen laki eivät estä yhteistyötä.

15.46 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Todella tämä lukiolaki on yksi hallituksen parhaita esityksiä. Ehkä ikävää sanoa, mutta viikon kahden päästä, kun varhaiskasvatustaki tulee tänne, olemassa olevin tiedoin tilanne on aivan toisenlainen. Iso harmin paikka.

Arvoisa puhemies! Laaja-alainen sivistys ja koulutuksen tasa-arvo ovat keskeisiä sosiaalidemokraattien koulutuspolitiikan tavoitteita. Lukion tehtävänä on antaa hyvä yleissivistys, kehittää ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta sekä vahvistaa kriittistä ja loogista ajattelua. Kansainvälistyvässä maailmassa monipuolinen kielitaito on erityisen arvokas. Tarvitaan myös kriittisen ajattelun vahvistamista, uudenlaista oppimista, yhteisöllisyyttä — jota olemme tässä keskustelussa paljon peränneet — sekä tiiviimpää vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Lukioden sisältöä on mielestäni suunnattava enemmän

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

kohti oppiainerajat ylittävää oppimista, jossa korostuu asioiden monitieteinen lähestyminen. Nähdäkseni lukiokoulutuksessa on ylikorostunut valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin ja vastaavasti lukiokoulutuksen yleissivistävät tavoitteet ovat alikorostuneet. Katsonkin, ettei pelkkä valinnaisuuden lisääminen vastaa lukiolaisten tarpeisiin. Lukiossa ei pidä pakottaa opiskelijoita ennenaikaisiin, tärkeitä sisältöjä poissulkeviin valintoihin.

Lukioiden opinto-ohjauksen laatuun on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta yksilölliset opintopolut voidaan toteuttaa ja hakeutumista lukion jälkeisiin opintoihin nopeuttaa. Nykyisellään valtaosalla lukioista korkeakoulutukseen hakeutuvista ei oikein ole selvää kuvaa, mihin tehtäviin erilaiset opintoalat johtavat. Lukio-opintoihin pitäisikin pyrkiä sijoittamaan nykyistä enemmän työelämään tutustumista, opiskeluaikana ja vapaa-aikana, jonka avulla ymmärrys korkea-asteen opintosuunnista voi selventyä, mikä nopeuttaa hakeutumista korkea-asteella ja vähentää virhevalintoja. Varmaan tässä tämä nyt käynnistetty laajempi yhteistyö korkeakoulujen kanssa on ihan hyvä juttu.

Lukiokoulutuksen kehittämisessä ja siihen varattavissa resursseissa on erityisesti huomiota kiinnitettävä tähän kouluhyvinvoinnin parantamiseen. Lukiolaiset kokevat opintonsa liian kuormittaviksi. Siksi psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, koulukiusaamisen vähentämiseen, kouluvihtyvyyden lisäämiseen, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja riittävään tukeen on kiinnitettävä parempaa huomiota.

Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa jo sosiaalidemokraattien taholta nostettiin esille tämä hallituksen lakiesityksessä hyvin heikolle hapelle jäänyt näkemys lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyöstä. Tämä lukion ja ammatillisen koulutuksen yhteistyöhön on mielestäni tällaista modernia osaamis- ja sivistysajattelua, ja jos nyt tässä saan lainata esimerkiksi Sakki ry:n lausuntoa sivistysvaliokunnalle, niin he olisivat toivoneet lakiin myös tarkempaa kirjausta yhteistyövelvoitteen kasvattamisesta lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten välillä — siis he toivovat todellista yhteistyön tiivistämistä. Kaksois-tutkinnon suorittamisen helpottaminen ja yhteistyö kielenopetuksessa olisivat esimerkiksi sellaisia alueita, joissa yhteistyötä voitaisiin nykyisestä kasvattaa. Toki tähän sitten liittyy myöskin rahoitusmallin kehittäminen, joka ei nyt ole noussut tässä yhteydessä esille, ja sen takia olisimme mielellämme nähneet, että esimerkiksi tämä iso ammatillisen koulutuksen reformi ja lukiouudistus olisivat kulkeneet enemmän niin kuin käsi kädessä.

Ja nyt vielä toistan sitä — vaikkei edustaja Vahasalo ole paikalla — että lukiolla on oma tehtävänsä ja ammatillisella koulutuksella oma tehtävänsä. Ei tässä kukaan ole enää nuorisokoulua haikailemassa. Anteeksi, että nyt tätä jankkaan, mutta minua itseänikin kiusaa sellainen asenneporvarillisuus, ettei perehdytä riittävästi asioihin vaan joistain vanhoista juoksuhaudoista kaivetaan näkemykset ja niille perustelut.

15.52 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Lukiolaki on tosiaan tänään täällä istuntosalissa, ja siitä tulee aika paljon plussaa kyllä hallitukselle. Tämä on hyvä esitys. Mutta varhaiskasvatuslaki on ensi viikolla, ja siinä esityksessä olisi kyllä paljon korjattavaa.

Lukiolain uudistaminen ja päivittäminen on ilman muuta kannatettavaa, ja kiitokset hallitukselle siitä hyvästä, että tämän eteen tehdään töitä. Esityksen lähtökohdat lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa, edistää lukiolaisten hyvinvointia ja sujuvoittaa siirtymistä korkea-asteen opintojen pariin ovat sellaisia, ettei niistä voi ajatella pahaa edes opposition kansanedustajakaan.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Vaikka esityksessä on paljon hyvää, niin löytyi sieltä kuitenkin monia kohtia, joissa on parantamisen varaa. Opinto-ohjaus ja sen tehostaminen on tärkeää nuorten tulevaisuuden kannalta. Opinto-ohjauksen riittämättömyys on yleisesti tunnistettavissa oleva ongelma, ja on hyvä, että siihen puututaan. Urasuunnittelun ja jatko-opintoihin ohjaamisen lisääminen edellyttää tarvittavia lisäresursseja. Hyvät uudistukset voivat hyytyä, jos lakimuutosten toteuttamiseen ei tarjota riittäviä taloudellisia resursseja. Onko koulutuksen järjestäjille luvassa riittävästi pelimerkkejä opinto-ohjauksen terästämiseksi, se on tärkeä kysymys.

Myös lukiodien ja korkeakoulujen yhteistyön tiivistäminen on hyvä asia, mutta sen menestyksellisen toteuttaminen vaatii paljon työtä. Lukiodien ja ammattioppilaitosten yhteistyötä ei pidä myöskään mitenkään unohtaa. Meillä on paljon erikokoisia lukioita, jotka sijaitsevat pitkin maata. Lukiodien koko, lukumäärä ja sijainti hankaloittavat korkeakoulu-yhteistyön käytännön toteuttamista. Jos esimerkiksi suuri lukio sijaitsee ison ammattikorkeakoulun kupeessa, yhteistyö tuskin tuottaa harmaita hiuksia, mutta sen sijaan pienelle syrjäseudun lukiolle yhteistyön toteuttaminen on haastavampaa.

Korkeakoulujen näkökulmasta lukiodien runsas määrä suhteessa korkeakoulujen määrään voi muodostua haasteeksi. Lukioverkoston maanlaajuudesta kattavuudesta on kuitenkin ehdottomasti pidettävä huolta. Tämä on pidettävä mielessä myös lukiodien ja muiden opinahjojen yhteistyössä. Esimerkiksi vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa olisi hyvä tiivistää yhteistyötä. Tämä olisi hyödyksi erityisesti pienemmille lukioille. Rahoituksen osalta pienten lukiodien porrastettujen lisien on säilyttävä. Yhteisölliset, pienet maaseutulukiot ovat usein nuorille todella tärkeitä, sillä ne mahdollistavat tämän yleissivistävän koulutuksen käymisen ilman muuttoa pois kotoa, vaikka postinumero ei olisi ihan 00100.

Lukiolaisten hyvinvoinnin edistäminen on yksi uudistuksen keskeinen tavoite. Perussuomalaisten mielestä koulukiusaamiseen puuttumiseen velvoittamisen suhteen esitys kaipaakin kuitenkin terästyä. Koulun henkilökunnan velvoitetta puuttua koulukiusaamiseen on tiukennettava. Kiusaamiseen, häirintään tai väkivaltaan on puututtava välittömästi, ja asiasta on ilmoitettava molempien osapuolten huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle asianomaisten ollessa alaikäisiä. Rehtorin ja opettajien tulee myös omalla toiminnallaan pyrkiä ennaltaehkäisemään kaikin mahdollisin tavoin kiusaamista. Kiusaaminen on niin vakava ongelma, että sen kitkemiseen tulee todella panostaa lukiotasollakin. Asiantuntija-kuulemisessa Lukiolaisten Liitto toi tämän vahvasti esille. Koulukiusaamisesta ovat myös perussuomalaiset tehneet aiemmin lakialoitteen.

Arvoisa puhemies! Ylioppilastodistuksen painoarvon lisääminen opiskelijavalinnassa ei ole yksiselitteisen hyvä asia. Tämä uudistus jättää paljon potentiaalisia nuoria paitsioon, ulkopuolelle. On oikein, että lukiomenestyksestä palkitaan, mutta tämä toteutuu jo hyvin nykyisellä järjestelmällä. Emme myöskään kannata rajatonta ylioppilaskokeen uusintamahdollisuutta. Totta kai pitää voida uusia, mutta riittää, jos hyväksytyn kokeen saisi uusia kahdesti ja hylätyn kolmesti. Jos koetta saa uusia rajattomasti, niin mitkä ovat seuraukset? Toteutuuko hallituksen tavoite saada nuoret jatko-opintojen pariin nopeammin? Voin epäillä tätä. Tämä malli mahdollistaa tutkinnon jyvittämisen siten, että panostaa yhteen kahteen aineeseen kerralla. Tämä on kuitenkin mahdollista etenkin niille, jotka voivat asua kotona pidempään ja keskittyä lukemiseen ilman, että tarvitsee perheen taloudellisesta tilanteesta johtuen mennä töihin. Poikien kohdalla asepalvelus hankaloittaa puolestaan uusimista. Onko tämä järkevää? Jo nyt on havaittavissa trendi, että yliopistot ja korkeakoulut täyttyvät tytöistä ja samanaikaisesti poikien syrjäytyminen yleistyy.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi vielä totean soveltuvuustesteistä: Meillä on aloja, joilla soveltuvuustestien pitää olla tulevaisuudessakin mukana. Yksi sellainen ala on hoiva-ala. — Kiitos.

15.58 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn tässä oikeastaan melkein jokaiseen aikaisempaan puhujaan, jotka ovat todenneet, että käsillä on hyvä laki, jossa on paljon kehuttavaa. Oikeastaan omatkin huomioni pohjautuvat ennen kaikkea tämmöisiin kehittämisehdotuksiin, -ajatuksiin ja sitten käytännön toimeenpanoon, miten vahvistetaan sitä tai huomioidaan nimenomaan yksilöllisesti kaikki nuoret mutta myöskin ehkä tunnistetaan niitä erilaisia ryhmiä, joilla on erilaisia tarpeita.

Haluan myöskin kiittää edustaja Elomaata vielä erikseen. Hän puhui äsken vaikuttavasti kiusaamisen ehkäisystä. Se on tärkeää, siitä ei voida koskaan tässä salissa puhua liikaa. On tosi tärkeää, että se nostetaan esille ja mahdollisimman paljon myöskin konkretian kautta, ja tiedän, että edustaja Elomaa on paljon tämän asian eteen tehnyt myös sillä tasolla, että on paljon kuunnellut niitä ihmisiä, jotka näiden tilanteiden kanssa juuri tälläkin hetkellä kamppailevat ympäri Suomea, ja välittänyt myöskin meille valiokuntaan sitä viestiä, miten paljon kipeyttä näihin tilanteisiin liittyy ja sitä kautta miten akuutista asiasta me puhumme ja miten tärkeää meidän on yhdessä näiden asioiden eteen toimia. Joten kiitos siitä, ja kiitos kaikille, jotka ovat asiaa nostaneet esiin.

Korkeakoulun ja lukiodien väliseen yhteistyöhön, mikä on äärimmäisen tärkeää: Näen itse, että iso hyöty ja mahdollisuus on myös siinä, että me voimme taas huomioida erilaisia nuoria, sekä niitä nuoria, joilla on hirveän selkeitä käsityksiä omista jatko-opintopoluista ja tulevaisuudenkuvasta, mutta myöskin niitä nuoria, joille korkeakoulussa opiskelu on äärimmäisen vierasta tai ei ole minkäänlaista mallia siihen vaikka omassa perhepiirissä tai siinä elinpiirissä. Tämä on myöskin se polku ja tärkeä tuki niille nuorille tunnustella itseään sillä polulla, ja toivottavasti se monia näistä nuorista sitten myöskin vahvistaa.

Alueellisuus on tärkeää huomioida eli se, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet. Pistän itse paljon toivoa työryhmään, joka ilmeisesti ministeriön johdolla myöskin valtakunnallisesti kerää näitä eri käytänteitä, mitkä niistä voisivat olla semmoisia toimivia, niin että niitä voitaisiin laajasti hyödyntää. Toivottavasti tässä huomioidaan nimenomaan se, että alueet ovat tosi erilaisia, resurssit tehdä, välineet tehdä ovat erilaisia, se kirjo on mahdollisimman laaja.

Itse ajattelen, että tässä yhteistyössä tulee iso haaste myös rehtoreille, eli näkisin, että on myös täydennyskoulutuskysymys ja johtamiskysymys siinä, miten tämmöistä yhteistyötä, uusia erilaisia kokoonpanoja, innovaatioita luodaan. Toivottavasti rehtorit saavat siihen myöskin riittävän tuen.

Ja sitten olisin halunnut vielä nostaa uudelleen tämän erityistuen ja opinto-ohjauksen merkityksen, jotka ovat tosi hienoja ja tärkeitä työkaluja, ja on tärkeää, että niitä lisätään. Silloin ajattelee esimerkiksi opinto-ohjauksen näkökulmasta, että jälleen kerran on tosi tärkeää tunnistaa eritaustaiset nuoret ja siinä ohjauksessa näiden nuorten tarpeet. Ihan liikaa meillä on vielä tälläkin hetkellä lehtiotsikoita, missä puhutaan vaikka maahanmuuttajataustaisista nuorista ja siitä tietynlaisesta tarinasta, jossa kauhean vahvasti tarjotaan tietyn-tyyppisiä aloja, minne hakeutua. Näkisin, että tässä on oivallinen paikka myöskin tähän kysymykseen jälleen kerran tarttua. Kun me tuomme siihen lisää vahvistusta, me tuomme yksilöllisyyttä. Karsitaan myöskin niitä ennakkoasenteita ja nähdään jokaisen nuoren tie yhtä lailla auki joka suuntaan.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

16.01 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Uusi lukio tulee vihdoinkin. Tämä on ollut pitkään odotettu ja toivottu uudistus. Koska lukionkin tulee mukautua muuttuvaan maailmaan, oli aivan oikea päätös käynnistää lukioiden uudistaminen. Lukiouudistuksen tavoitteet ovat ensinnäkin lisätä lukion vetovoimaa yleissivistävänä korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, toiseksi vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä kolmanneksi sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkeasteelle. Hallituksen esitys on valmisteltu hyvin, ja se on tehty tiiviissä yhteistyössä kentän kanssa. Tästä erityiskiitoksen ansaitsee opetusministeri Grahn-Laasonen.

Arvoisa puhemies! Uusi lukiolaki pitää sisällään erinomaisia elementtejä, joilla uudistukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Uusi lukio on avoin, kansainvälinen sekä yleissivistävä ja vastaa tulevaisuuden osaamistarpeiden haasteisiin. Pidämme kiinni kuitenkin lukion vahvasta yleissivistävän koulutuksen roolista. Lukiolaki vahvistaa opiskelijoiden oikeutta henkilökohtaiseen tukeen ja ohjaukseen. Tämä on yksi keskeisin lukiolain mukanaan tuoma uusi oikeus lukiolaisille.

Opintojen henkilökohtaistaminen mahdollistaa yksilöllisemmät opintopolut ja tarjoaa mahdollisuuden omien vahvuuksien löytämiseen. Opinto-ohjauksen vahvistaminen, paitsi lainsäädännöllä myös hallituksen jo päättämien lisäresurssein, on tärkeä osa tätä uudistusta. Jälkiohjausvelvoite helpottaa erityisesti niitä opiskelijoita, jotka eivät heti lukion jälkeen pääse toivomaansa opiskelupaikkaan tai jostain muusta syystä kaipaavat lisätukea lukion loppumisen jälkeen.

Olen aivan samaa mieltä siitä, että opinto-ohjauksenkin kehittämistä edelleen on syytä jatkaa ja varmistaa se, että myös opinto-ohjaajilla on oikeat tiedot ja taidot ja avoin mieli, että jokaiselle tarjotaan niitä mahdollisuuksia, jotka hänelle parhaiten sopivat, eikä anneta asenteiden rajoittama tässä. Ja toivonkin, että tähänkin asiaan, kuten edustaja Toivola tuossa kiinnitti huomiota, myös paneudutaan tulevaisuudessa.

Koulutuksen järjestäjä veloitetaan yhteistyöhön uudessa lukiolaissa niin korkeakoulujen kuin työelämän kanssa. Jatkossa koko maassa, ei vain korkeakoulukaupungeissa, on jokaisella lukiolaisella oikeus niin sanottuihin kurkistusopintoihin korkeasteelle. Parhaimmassa tapauksessa tämä tarjoaa jo lukiovaiheessa mahdollisuuden selvittää, onko unelma-ala itselle juuri se, jota on ajatellut, ja oikea. Joka tapauksessa kurkistuksilla voidaan parantaa lukiolaisten käsitystä eri alojen opinnoista ja antaa paremmat mahdollisuudet valita tuleva opintoala.

Lukion oppimäärään ei olla esittämässä muutoksia. Siirtyminen kursseista opintopistejärjestelmään mahdollistaa rajat ylittävien opintokokonaisuuksien suunnittelua ja helpottaa siirtymistä korkeasteen opintoihin. Opintojen vertailtavuus lisäksi paranee. Opintopistejärjestelmää on tulevaisuudessa hyvä kehittää edelleen niin, että opintopisteet olisivat mahdollisimman hyvin hyväksi luettavissa korkeasteella.

Arvoisa puhemies! Lukiolain uudistus sisältää myös kirjauksen opetuksen järjestämisestä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Tämän toteuttamisessa on koulutuksen järjestäjillä paljon vapausasteita, mutta on erittäin hyvä, että lainsäädännöllä ohjataan siihen, että jokaisen lukiolaisen oikeuksiin kuuluu entistä paremmat kansainväliset tiedot ja taidot sekä valmiudet pärjätä työelämässä tai ryhtyä yrittäjäksi.

Arvoisa puhemies! Lukiolaki sai valiokunnan asiantuntijakuulemisissa paljon myönteistä palautetta. Tämä kertoo osaltaan siitä, että jo valmisteluvaiheessa asiantuntijat ovat päässeet kertomaan omia näkemyksiään, jotka on uudistusta tehtäessä otettu huomioon.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Asia, joka herätti hieman vastustusta, liittyy ylioppilastutkintoon sisältyvien kokeiden rajoittamiseen uusimismahdollisuuteen. Tämä liittyy korkeakoulujen valintakoeuudistukseen, jossa ollaan lisäämässä ylioppilastutkinnon painoarvoa korkeakouluihin haettaessa. Uudistus on kuitenkin perusteltu, jotta opiskelijoilla olisi paremmat mahdollisuudet päästä opiskelemaan suoraan toivomalleen alalle.

Sivistysvaliokunta ehdottaa omassa mietinnössään kuitenkin yhtä lausumaa tähän liittyen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksetoman uusimisen vaikutuksia.” Tämä mahdollistaa sen, että asiaan voidaan tarvittaessa palata.

Kuitenkin valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille myös se, että ammattitaitoinen opinto-ohjaus ja opinto-ohjaamisen lisäys sekä se, että jokainen, joka ylioppilastutkintoon lähtee kirjoittamaan, tietää sen, että se on joka kerta kuitenkin melkoinen ponnistus, osaltaan varmasti vähentää uusimistarvetta. Toisaalta myös ylioppilastutkinnon suorittamisen aikataulu, tai oikeastaan opintojen suorittamisen aikataulu, pysyy tässäkin esityksessä samana, eli lukiokoulutus on jatkossakin pääsääntöisesti kolmevuotinen koulutus.

Kiusaamisen ehkäisyn ja kiusaamiseen puuttumisen velvoitteiden nostaminen lakiin on myös erittäin tervetullut uudistus. Jokaisella on oltava oikeus käydä koulua ja opiskella turvallisuudessa ympäristössä.

Arvoisa puhemies! Koulutuspolitiikan yhden kulmakiven muodostaa tavoite siitä, että jokainen perusasteen päättänyt suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Osaamistason määrätietoisella nostamisella parannetaan Suomen kilpailukykyä, vahvistetaan asemaamme koulutuksen kärkimaana ja parannetaan jokaisen ihmisen mahdollisuuksia rakentaa itselleen hyvä tulevaisuus. Tähän tavoitteeseen tällä kaudella toteutetut toisen asteen uudistukset myös pyrkivät. Uudistusten tosiasiallinen toteutuminen ratkaistaan aina kuitenkin lopulta kentällä. Opetushallituksen tuleekin ohjeistaa ja seurata lukiouudistuksen toimeenpanoa ja tukea riittävästi koulutuksen järjestäjiä tässä työssä.

16.08 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! On ilo osallistua keskusteluun hallituksen esityksestä, tai itse asiassa valiokunnan mietinnöstä liittyen hallituksen esitykseen, joka sisältää myönteisiä uudistuksia ja aivan erityisesti kipeästi tarvittua lukio-opintojen sujuvoittamista kohti siirtymistä jatko-opintoihin ja sitä, että vahvistetaan lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitetta erityisesti korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Yhdyn kyllä edustaja Elomaan ajatukseen siitä, että on tärkeää tiivistää yhteistyötä myös muihin suuntiin, esimerkiksi vapaan sivistystyön toimijoihin.

Ylioppilasjuhlien aikaan kävin keskustelua useiden tuoreiden ylioppilaiden ja lukiolaisien kanssa, ja siellä tästä uudistuksesta nousi kyllä hyvin vahvasti esiin myönteinen odotus sille, että ylioppilastutkinnon suorittamisen jälkeen ylioppilaskokeen arvosanaa saisi yrittää korottaa rajoituksetta. Itsekin pidän tätä kyllä myönteisenä uudistuksena, vaikka ymmärrän sen, että se saattaa tuottaa tiettyjä käytännön ongelmia. Mutta kyllä ylioppilaskirjoituksiin yhdistyy paljon sellaista tarpeetonta dramatiikkaa ja paineita, ja on hyvä, että eivät jää liian rajallisiksi ne kerrat, kun voi sitten sitä osaamistaan olla näyttämässä. Sen takia kannatan tätä esitystä ja uskon, että se on käytännössä tuoreiden lukiolaisten, nykyisten lukiolaisten, näkökulmasta se melkeinpä odotetuin uudistus tässä.

16.11 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin täällä kollegat ovat todeneet, tämä lukiolain uudistus on ehdottomasti tarpeellinen ja tässä uudistuksessa on erityi-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

sesti tarkoitus madaltaa sitten näihin jatko-opintoihin siirtymistä. Tosin tietenkin kritiikkiäkin kuulee, että onko nyt niin, että sitten entistä aikaisemmin lähdetään erikoistumaan ja että lukion tällainen yleissivistävyys tässä kärsii. No, sinällänsähän näihin opintoaineisiin ja niihin kuuluvien opintojen määrään ja pakollisuuteen ei ole tässä tarkoitus puuttua. Mutta esimerkiksi se, että on mahdollisuus korkeakoulussa käydä tutustumassa siihen, mitä kenties tulevaisuudessa on opinnoissa edessä, saattaa olla kyllä monelle kimmoke, ehkä sitten taas joltakin karsia sellaisia opintoaloja, missä on ollut ehkä epärealistisia haaveita.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä on myös erittäin tärkeä uudistus, jota on tuotu esille, että opiskelijalla on oikeus saada tätä henkilökohtaista opinto-ohjausta ja erityisesti vielä siinä vaiheessa niillä opiskelijoilla, joilla opinto-oikeus on päättymässä tai joitten opinto-oikeus on jo päättynyt ja lukiokoulutuksen oppimäärä on suoritettu mutta jotka ehkä kenties sinä samana vuonna eivät ole päässeet jatko-opintoihin. Tämä on semmoinen tärkeä nivelvaihe, että jos siinä vaiheessa sitten ei pysty hakeutumaan oikealle alalle, ei saa sitä opastusta, jonka tarvitsee, niin hyvin helposti lähtee sellainen kierre, että jäädään sitten kenties odottamaan seuraavaa ja seuraavaa kevättä ja hyvin nopeasti voi tulla erilaisia muita ongelmia siinä nuoren ihmisen elämässä. On kuitenkin tärkeää huolehtia riittävästä resursseista. Kun luvataan, että tämä on henkilökohtaista, niin on tärkeää huolehtia myöskin, että nämä resurssit ovat riittävät.

Tämä ylioppilastutkinnon uusimiskertojen rajoittamattomuus: On hyvä myös, että siihen on laitettu tämä lausuma, koska kuitenkin voi olla, että se saattaa tässä samassa yhteydessä, kun ollaan sitten muuttamassa korkeakoulujen hakujärjestelmää, kyllä tietysti johtaa sellaiseen uusimis- ja uusimis- ja uusimiskierteeseen. Tätä on kyllä varmasti syytä katsoa, millä tavalla sitten opiskelijat oikeasti tätä oikeutta käyttävät. Täytyy ottaa myöskin huomioon se, että tällä hetkellähän aika monet nuoret panttaavat sitä opiskelupaikan vastaanottamista, koska he tietävät, että sitten seuraavan kerran, jos he ottavat sen opiskelupaikan vastaan, jos he yrittävät hakea kenties sille mieluisammalle alalle, he joutuvat tähän niin sanottuun 30 prosentin kiintiöön eliikkä tipahtavat tästä ensikertalaiskiintiöstä. Tämähän sitten selkeästi vaikeuttaa sitä sisäänpääsyä sille alalle, jolle ehkä kaikkein eniten halajaisi.

Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan nämä keskeisimmät kohdat halusin nostaa tässä puheenvuorossa esille. On huomioitava nämä resurssit kunnille ylipäätänsäkin. Meillä ei sitten myöskään pienten lukioiden kohdalla saisi tapahtua niin, että alueellinen epätasatarvo alkaa kasvaa. Resursoinnistahan loppujen lopuksi on aina kyse sitten siinä, kuinka hyvin lainsäädäntöuudistukset loppujen lopuksi onnistuvat käytännössä.

16.14 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa täytyy kiittää useita kollegoja hyvistä puheenvuoroista. Erityisesti haluaisin vielä nostaa edustaja Elomaan ja edustaja Toivolan puheenvuorot, joissa nostettiin nämä meidät vakavat kysymykset kiusaamisesta, vähemmistöistä. He ovat näistä puhuneet myös meidän valiokuntakäsittelymme aikana hyvin syvällisesti ja laajasti perehtyen.

Arvoisa puhemies! Pyysin tähän loppuun vielä puheenvuoron oikeastaan sen vuoksi, että täällä salissa käytiin tämän keskustelun aikana keskustelua vielä tästä elämäntasomustiedon ja uskonnon opetuksesta. Halusin ehkä korostaa vielä sitä, että tähän asiaan liittyy kaksi erillistä asiaa, jotka myös tulevat esiin tuolla lausumissa, kun niistä äänestetään.

Ensinnä on siis kysymys vastalauseen lausumassa tulevasta esityksestä, jossa siis esitetään sitä, että elämäntasomustieto avattaisiin kaikille avoimeksi katsomusaineeksi, mitä

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

se ei siis tällä hetkellä ole. Se ei siis ole kaikille avoin ja valittava. Ja toisaalta on erillinen kysymys tämä tavoite tästä yhteisestä katsomusaineesta, jonka puolesta täällä salissa ovat puhuneet tänään esimerkiksi edustajat Eloranta ja Andersson. Yhteinen katsomusaine on ollut myös sosiaalidemokraattisen puolueen tavoitteena.

Tähän meidän kolmen oppositiopuolueen yhteiseen vastalauseeseen liittyen lukiolakiin lausumaehdotuksena olemme kirjanneet näistä kahdesta tavoitteesta siis vain ensimmäisen eli tämän elämänskatsomustiedon vapaan valinnan mutta emme yhteistä katsomusainetta. Tässä tapauksessa perustelu oli ennen muuta se, että laissa ei nyt muutenkaan puututa oppiaineiden sisältöihin tai oppiainejakoon.

Haluan kuitenkin, arvoisa puhemies, omasta puolestani tässä yhteydessä nostaa tähän yhteiseen katsomusaineeseen liittyvään keskusteluun asian, joka on vaikuttanut nimenomaan omaan henkilökohtaiseen kantaani, joka on jossain määrin vuosien mittaan muuttunut. Se muuttui kaikkein voimakkaimmin siinä kohtaa, kun Filosofian ja elämänskatsomustiedon opettajat otti asiaan kantaa viime vuoden keväällä, ja siitä asti olen nähnyt, että on erittäin tärkeää, että me vahvistamme nimenomaan ET:tä omana oppiaineenaan, joka on kaikkien valittavissa.

Tässä lausunnossa, jonka Filosofian ja elämänskatsomustiedon opettajat silloin antoi, sanotaan muun muassa:

”Katsomme, että yhteiseen katsomusaineeseen liittyy vaikeita ongelmia. Jos käyttöön otettaisiin yhteinen katsomusaine, on vaarana, että elämänskatsomustiedon opetus kärsii eniten. Tähän viittaa esimerkiksi Helsingin Eurooppa-koulun esimerkki. Kun katsomusopetus yhdistettiin, siitä tuli ’uskontotietoa’. Näin on käynyt myös monissa muissa Euroopan maissa, muun muassa Ruotsissa.

Hyvä katsomusopetus ei kuitenkaan ole ensisijaisesti uskontojen esittelyä, vaan se lähtee opiskelijoiden omasta ilmiö- ja elämismaailmasta. Valtaosa nuorille tärkeistä etiikkaan ja arvoihin liittyvistä kysymyksistä ei liity uskontoon. Ylipäätään uskonnot ovat vain pieni osa katsomusten kirjoa, eikä eettistä kasvatusta ja arvokeskustelua ole syytä lähtökohtaisesti ankkuroida uskontoihin.

Hyvä yhteinen katsomusaine voisi teoriassa syntyä paljolti nykyisen elämänskatsomustiedon opetussuunnitelmien pohjalta, mutta Feto katsoo, että vallitsevassa poliittisessä ilmastossa se ei ole mahdollista. Tämän osoittaa jo se, ettei elämänskatsomustietoa ole voitu avata kaikille opiskelijoille.”

Eli lausumassa tulemme esittämään nimenomaan tätä avaamista kaikille opiskelijoille ikään kuin askeleena eteenpäin. — Kiitos.

16.17 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Haluan vielä nostaa esiin sen seikan, että tässä esityksessä ja uudistuksessa lasketaan aika paljon nimenomaan opinto-ohjauksen vaaraan. Ongelmana on kuitenkin se, että opinto-ohjauksen mitoitukselta puuttuvat sitovat normit, eikä niitä olla tässäkään esittämässä. Ja tähän tietenkin liittyy myös kysymys resursseista. Ne hyvät tavoitteet, joita tässä lukiouudistuksessa esitetään ja tavoitellaan, on koulutuksen resurssipulan ja resurssileikkausten vuoksi ongelmallista saavuttaa. Sen vuoksi yhdyn tähän mietintöön liitettyyn vastalauseeseen, siinä tähän pontteen 3, jossa esitetään, että ”eduskunta edellyttää, että lukioiden opinto-ohjauksen laatu ja saatavuus turvataan säätämällä asetuksella enimmäisohjattavien määrä 200 opiskelijaan opinto-ohjaajaa kohden”. Itse en usko, että tavoite hyvästä opinto-ohjauksesta toteutuu ilman, että säädetään

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

asia sitovalla normilla, jolloin kaikki lukio-opiskelijat riippumatta kunnan päätöksistä ja riippumatta lukiosta ovat samanarvoisessa asemassa.

Vielä totean, että olen edustaja Torstin kanssa samaa mieltä tästä johtopäätöksestä liittyen yhteiseen katsomustietoon, vaikkakin hiukan eri perusteilla. Mutta myös uskonnon opettajat samoin kuin elämänskatsomustiedon opettajat ovat todellakin vakuuttavasti perustelleet sitä, minkä takia on hyvä, että on nämä erilliset katsomusaineopinnot olemassa. Enkä myöskään kannata tätä pontta, joka on liitetty mietintöön vastalauseeseen 2 liittyen siihen, että käytännössä painopistettä siirrettäisiin elämänskatsomustiedon suuntaan lukio-opetuksessa.

16.20 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Halusin tässä ottaa vielä puheenvuoron sanoakseni, että tässä hallituksen esityksessä on todella paljon hyvää ja ymmärrän niin, että valiokunta on tehnyt huolellista työtä ja on paljon kuultu asiantuntijoita, mutta haluaisin tässä korostaa, että vaikka meillä on kuinka hyvä esitys ja kuinka hyvä koulu, lukio, niin on todella huolehdittava siitä, ettei vähävaraisten perheiden, esimerkiksi yksinhuoltajien tai monilapsisten perheiden, lasten opiskelu keskeydy tai vaikeudu sen vuoksi, etteivät varat käytännössä riitä opiskeluun ja kaikkiin siihen tarvittaviin tarvikkeisiin. Meillä on selkeää näyttöä siitä, että peruskoulun jälkeen opinnot jättävä nuori ajautuu helposti syrjäytymiskierteeseen ja moniin vaikeuksiin siitä eteenpäin.

Jos ajatellaan, niin monella nuorella voi olla vaikea sanoa ääneen todellisia syitä ongelmien takana. On helpompi jättäytyä pois koulusta kuin hakea tukea esimerkiksi pakollisen opiskelumateriaalin hankintaan. Pelastakaa Lapset ry on myös kiinnittänyt tähän huomiota, ja heidän mukaansa nimenomaan juuri rahanpuute on merkittävä kouluttautumisen este. Järjestön mukaan jopa joka neljännellä toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä rahapula on ollut vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken, ja on sanottu, että alle 18-vuotiaista suomalaisista lapsista yli 100 000 kuuluu pienituloiseen perheeseen. Siinä mielessä, vaikka tämä ei nyt ole tämän hallituksen esityksen sisältöydin, tässä yhteydessä haluaisin nostaa tämän ongelman ja haasteen esiin ja toivoisin, että tähän kiinnitettäisiin jatkossa enemmän huomiota.

Meillä on iso ongelma, että meillä lapset ja nuoret syrjäytyvät, ja toisaalta ongelmaa nimenomaan siinä, että on esteitä kouluttautumiselle. Kun meillä on hyvä koulujärjestelmä, myös lukiojärjestelmä, niin toivoisin, että jatkossa kiinnittäisimme paremmin huomiota siihen, että todella kaikille lukioon haluaville olisi konkreettiset mahdollisuudet suorittaa lukio, ja myös sillä tavalla, että syrjäytymisen taustalla rahapula ja lukiosta pois jättäytyminen olisi sitten se varsinainen ydinsyy siellä. Siinä mielessä myös koulua, koulun resursseja, lapsia ja lukioikäisiä nuoria ja heidän perheitään ajatellen toivoisin, että tässä olisi myös semmoinen kokonaisvaltainen inhimillinen ote, ja myös sinne opinnonohjaukseen ja terveydenhuollon edustajiin — puhun nyt terveydenhoitajista, myös lukiossa — ja heidän resursointiinsa olisi myös kiinnitettävä riittävästi huomiota.

16.23 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! On ihan pakko tässä ensin korjata se, että kuntien valtionosuuksista tai lukioista ei ole tällä hallituskaudella leikattu, ja nyt, mitä tulee tähän opinto-ohjaukseen, hallitus on jo kehysriihessään päättänyt, että siihen tullaan osoittamaan lisämäärärahoja, ja niiden on arvioitu myös riittävän siihen tarpeeseen, minkä tämä uusi laki tuo, joten toivon, että väärää mielikuvaa siitä, että resursseja oltaisiin leikat-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

tu, ei levitetäisi vaan päinvastoin. On toki tärkeää varmistaa, että opinto-ohjauksen resurssit ovat riittävät, ja se totta kai on asia, jota tulee tulevaisuudessakin seurata.

Sen haluan vielä kommentoida, että yhdyn myös siihen käsitykseen, jonka edustaja Torsti tässä toi esiin uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetuksesta. Henkilökohtaisesti kannatan tässä myös valinnanvapautta, eli jokaisella olisi mahdollisuus valita, haluaako osallistua uskonnon vai elämäntutkimustiedon opetukseen, riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan kuuluu. Kuitenkaan — kuten aiemminkin totesin — tässä yhteydessä mihinkään, mikä liittyy oppiainekokonaisuuksiin tai niiden määriin, ei puututtu, ja sen vuoksi en myöskään tähän lausumaehdotukseen voi yhtyä.

16.25 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Pyysin vielä puheenvuoron vain korjatakseni edustaja Päivi Räsäsen käsitystä siitä, että uskonnonopettajat eivät kannattaisi yhteistä katsomusta. Käsitykseni mukaan aika laajasti kannattavat, mutta tämä keskustelu varmaan käydään sitten laajemmin toisaalla.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisielaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisielaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 147/2017 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 147/2017 vp

Hallituksen esitys HE 11/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 13/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 13/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.25 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä esitetään säädettäväksi uusi yksityisielaki, joka korvaa vuonna 1963 voimaan tulleen lain yksityisistä teistä. Eli voisi tuosta vuosiluvusta jo todeta, että varmasti päivittämiselle on tarvetta. Lain tavoitteena on luoda edellytykset yksityistieverkon kehittämiselle ja ylläpidolle nykyisissä olosuhteissa huomioiden muun muassa kaupungistumisen ja maaseudun ikärakenteen muutoksen sekä toisaalta luonnonvaratalouden ja elinkeinoelämän tarpeet.

Kun puhutaan yksityisteistä, on syytä muistaa, että niiden varrella on arvioitu asuvan noin puoli miljoonaa ihmistä ja että kesämökkejä näiden teiden alueella sijaitsee lähes 200 000. Tämän lain kohdalla on tärkeää mainita myös se, että kulkeminen jokamiehenoikeuden nojalla ja muu kuin säännöllinen kulkeminen yksityistiellä jäävät luvanvaraisuuden ulkopuolelle.

Tarkoitus on tällä lainsäädännöllä selkeyttää ja modernisoida voimassa olevaa lainsäädäntöä niin kirjoitustavaltaan kuin sisällöltäänkin. Lupamenettelyitä selkiytetään ja keven-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

netään, kuntien tielautakuntia koskevista säännöksistä luovutaan, ja niille aiemmin kuuluneet tehtävät siirretään muille viranomaisille.

Nyt käsittelyssä olevalla lailla on tarkoitus selkiyttää eri osapuolten vastuita yksityisteiden rakentamisen ja ylläpidon sekä niillä liikkumisen suhteen. Lailla pyritään myös kannustamaan tieosakkaita järjestäytymiseen ja yksityisteitä koskevan hallinnollisen tiedon ylläpitoon. Tiekuntien oman vastuun lisääminen on sinällään kannatettavaa, mutta seuranta ja mahdollisia toimenpiteitä vaatii se, jos käytäntö osoittaa, että hallintolain mukainen viranomaisneuvonta jää puutteelliseksi yksityistieasioissa. Neuvonnan avulla voidaan myös osaltaan hillitä kuluriskiä yksityistieihin liittyvissä riita-asioissa.

Olen saanut käsitellä tätä kokonaisuutta niin lausunto- kuin mietintövaliokunnassa. Kuulemisissa ja valiokuntakäsittelyissä on tullut hyvin selväksi, että yksityisteiden kohdalla riita-asiat ovat valitettavasti kovin yleisiä. Saattaapa meillä salissa olevillakin olla kokemuksia näistä. Kun yksityisteitä koskevat riita-asiat siirtyvät kiinteistönmuodostamistokäytöksi ja moitekantteet käräjäoikeuksiin, on äärimmäisen tärkeää varmistaa jo ihan kustannussyistäkin se, että mahdollisimman suuri osa riidoista saadaan ratkaistua sovittelumenettelyissä tieyhdistysten tuella. Valtiolla pitää — huom. pitää — olla iso rooli neuvonnan ja tuen järjestämisessä tämän lain muuttuessa ja voimaantulon yhteydessä.

Laki tulee voimaan 2019 alusta. Tätä on käsitelty liikenne- ja viestintävaliokunnassa asiasisällöllisesti yksimielisesti, ja asiasisältö on kaikella tavalla hyvin kannatettava, varsinkin sen jälkeen kun hallitus itse toi siihen täydennysesityksen, joka poisti kaikki viitaukset maakuntaudistukseen.

16.29 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Yksityisteiden merkitys on Suomessa erittäin iso, suuri. Oikeastaan yksityistiemennettelyä ja tällaista merkitystä ei naapurimaissakaan ole olemassa. Yksityisteiden varrella todellakin asuu, kuten edellinen puhujakin totesi, lähes puoli miljoonaa pysyvää asukasta, ja sen lisäksi yksityisteiden varsilla on paljon mökkejä, vapaa-ajan asutuksia. Sen lisäksi siellä kulkee biotalous kaikkienensa: me saamme metsästä puuta ja muuta raaka-ainetta, jotka kulkevat hyvin paljon yksityisteitten varsilla. Samoin pohjoisen ja erityisesti Itä-Suomen matkailu kulkee yksityisteiden varsien kautta. Se on siis kansantaloudellisesti ja myöskin ihmisten liikkuvuuden kannalta merkittävää.

Yksityisteitä Suomessa on noin 360 000 kilometriä. Se on erittäin paljon, ja jos ajattelee sitä, mitä eduskunta taloudellisesti satsaa niihin, niin suhde on aika vääristynyt. Meillä valtion budjetissa yksityisteiden avustuksiin on yhteensä noin 15 miljoonaa euroa kuluvankin vuoden aikana, joista 2 miljoonaa menee losseihin suoraan, lossien ylläpitoon ja niiden korjauksiin. Tämä määrärahataso vaihtelee vuosittain ja hallituskausittain aivan kyseisen poliittisen mieltymyksen mukaan, mikä on omasta mielestäni todella hankalaa, jos ja kun me haluamme pitää yksityistiet kunnossa, niin että myöskin meidän kasvava biotaloutemme pystyy käyttämään näitä yksityisteitä tulevaisuudessa. Vaikka meidän yksityistielaisamme ei sinänsä puhuta rahoitustasosta, rohkenen sanoa sen ääneen, että tulevat eduskunnat pitäkööt huolen siitä, että yksityisteiden rahoitukseen saadaan rahaa ja myöskin tuntuvia korotuksia, koska semmoinen 30 miljoonan euron avustustaso on esimerkiksi koettu tarpeelliseksi, niin että voimme pitää yllä hyvää yksityistieverkostoa koko Suomen alueella.

Arvoisa puhemies! Yksityistielain käsittelyssä teimme todella hartaasti töitä uudistaen tätä vanhaa lainsäädäntöä nykyaikaiseksi, esimerkiksi sitä, miten tiekunnat tulevaisuudes-

sa tulevat kokoontumaan, miten sähköisiä, digitaalisia, välineitä voidaan käyttää hyödyksi hallintoa ajatellen, miten avustusjärjestelmät tulevaisuudessa tulevat muuttumaan niin, että kun me saamme Suomeen maakuntahallinnon, niin maakunnat tulevat periaatteessa sitten viranomaisina käyttämään tätä yksityistieavustuksen jakamista tulevaisuudessa maakunnissa. Mutta tietysti nämä maakuntaviittaukset tässä laissa on jouduttu riisumaan, koska me odotamme maakuntalain käsittelyä toisten valiokuntien toimesta tänne isoon saliin. Sitten voimme täydentää tätä yksityistielain menettelyä maakuntienkin osalta.

Suurimpina uudistuksina laissa on kunnallisten tielautakuntien lakkauttaminen osana hallitusohjelman kuntien tehtävien vähentämistavoitteita. Hallituksen esityksen mukaan käräjäoikeuksien tehtävät lisääntyvät hieman, kun aiemmin tielautakunnissa ratkaistut tiekunnan päätöksiä koskevat moiteasiat siirtyisivät käräjäoikeuksien ratkaistaviksi. Tiekunnan sisäinen oikeusmenettelyn käyttöön ottaminen, mahdollinen viranomaisten antama neuvonta sekä kustannusrasitteen kasvu pitäisivät hallituksen esityksen mukaan tehtävien määrän kohtuullisena. Näiden tielautakuntien sijaan siis tiekunnat tulevaisuudessa hallinnoisivat tiekunnan osakkaiden toimintaa, ja kokonaisuudessaan valitusmenettelyt tulevat muuttumaan. Siinä määrin valiokunnassa, voi sanoa, kuitenkin hieman ristiriitaisesti mietittiin sitä, että oikeuden kuitenkin pitää olla mukana siinä, miten valitukset tulevaisuudessa menevät, kun ne menevät hieman kauemmas kuin vain kunnallisiin tielautakuntiin, missä niitä on tällä hetkellä hyvin paljon ratkaistu.

Sopimusteiden osalta entinen käytäntö jatkuu. Niiden hallinnointia ei alisteta tähän yksityistielainsäädännön tulkintaan, ja niitä voidaan edelleen avustaa, niin kuin myöskin yksityisteitä, tulevaisuudessa kuntien omasta kukkarosta, jos poliittinen tahto siellä kunnissa on sellainen. Ja niin sopimusteiden kuin yksityisteiden valtioapukelpoisuuttahan tulevaisuudessa hieman tässä laissa tarkennettiin, eli niiden pitää olla järjestäytyneitä ja siinä mielessä oikeuskelpoisia saamaan valtionavustusta, siis järjestäytyneitä tiekuntia, jos valtionavustusta näiden teiden kunnostamiseen tulevaisuudessa haetaan.

Näemme tärkeäksi, että kun on kyseessä vanha laki, jota uudistetaan, ja hyvin paljon uusia käytäntöjä tulee myöskin sinne kuntiin ja tiekuntiin tulevaisuudessa, niin tiedotuksen ja neuvonnan pitää olla sellainen, että sitä on saatavilla. Olemme hyvässä yhteistyössä tehneet esimerkiksi Tieyhdistyksen kanssa tätä keskustelua ja myöskin ymmärtäneet, että yhdistys esimerkiksi voisi olla tiedottamisen ja neuvonnan yksikkö, josta kansalaiset, tiekunnan osakkaat ja hallinnon edustajat saisivat tulevaisuudessa tietoa, että mikä muuttuu, miten muuttuu ja miten toimitaan sitten uuden lain myötä tulevaisuudessa.

16.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin yksityistielain uudistamiselle on todella huutava tarve. Yli puoli vuosisataa vanha laki on kieltämättä jo vanhentunut ja ajasta pahasti jäänyt jälkeen, mutta nythän tämäkin virhe tulee korjattua — tai paremminkin puute. Vuosikymmeniä toiminut laki ei ole enää tämän päivän, tämän ajan mukainen.

Yksityisteiden merkitys Suomessa on äärimmäisen tärkeä. Kun on se reilu 300 000 kilometriä yksityisiä teitä Suomessa ja ne noin puoli miljoonaa asukasta ja, veikkaan, vähintään saman verran kesäasukkaita, jotka näitä teitä käyttävät, plus sitten jokamiehenoikeuden mukaan liikkuvat — siellähän saa liikkua vapaasti — niin tämä joukko kun liikkuu näitä teitä pitkin, niin ymmärtää jo hieman, saa pienen, vaisun, kuvan siitä, mikä on tämän tieverkon tärkeys. Ja sitten kun siihen vielä lisätään se, että kaikki se puutavara, mikä Suomen metsistä hakataan, tai energiapuu tai marjat ja sienet, mitä myydään sitten markkinoil-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

le, kaikki tämä kuljetus, lähtee aina liikkeelle yksityisteiltä, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Voi sanoa, että yksityistiet ovat tämän yhteiskunnan kannalta se käyntiin paneva voima.

Ja ajatelkaa tätä tilannetta. Suomessa on puhuttu pitkään siitä, pitäisikö meillä yksityisteiden rahoitusta parantaa. Aikanaanhan, silloin Esko Ahon hallituksen aikaan, se oli vielä jollakin tasolla, mutta sen jälkeen se on ajettu alas, niin että tänä päivänä se muutama miljoona euroa, mikä sieltä tulee, käytännössä menee pariin kohteeseen ja tienhoitoon ei ollenkaan jää rahaa. Elikkä tieosakkaat maksavat käytännöllisesti katsoen koko tämän rahan, minkä yksityisteiden ylläpito maksaa.

Oikeastaan jos tarkastellaan asiaa ihan kansantalouden ja rahojen kannalta, niin valtiohan ei rahoita yksityisteitä, vaan se on juuri päinvastoin. Joka ainoassa laskussa, minkä yksityisteiden hoito aiheuttaa — olkoon se sitten sorastusta, lanausta, aurausta tai mitä muuta tahansa — on arvonlisävero, ja arvonlisävero kertyy valtion kassaan, ja tämä arvonlisävero on monin, monin verroin suurempi, mitä valtio yksityisteille rahaa antaa. Kun me puhumme jokamiehenoikeudesta suurena oikeutenamme, niin kannattaisi joskus pysähtyä miettimään niitä tieosakkaita, jotka loppujen lopuksi sen lystin maksavat niille yksityisteille.

Meidän perhe on osakkaina kahdessa yksityistiessä. Kesämökkkitien tieosakkaita taitaa olla suuruusluokassaan kaikkienensa noin 12 kappaletta, jotka maksavat tieyksikkömaksua vuosittain, ja näiden osakkaiden käyttö tähän tiehen on noin 1 promille. 99,99 prosenttia on kesälomiaan siellä järviolueella viettäviä turisteja, jotka eivät pennin pyörylää maksa tiehoidosta, mutta tielain mukaan meidän on pidettävä se kunnossa. Toki me sen pidämme, mutta kysymys on siitä, onko tämä oikeudenmukaista.

Tielautakuntien poisjääminen on mielestäni hieman arveluttava seikka, se valtava asiantuntemus, joka kuitenkin pienissäkin kunnissa näissä asioissa on ollut. Ymmärrän sen, että aika kun kehittyä ja maakuntaudistus tulee, niin sitä taustaa vasten tämä on ihan hyväksyttävissä oleva ja toimiva ratkaisu, mutta paikallinen tuntemus kun jää pois, niin se mielestäni hieman heikentää tilannetta. Mutta uskon kyllä vakaasti siihen, että uuden maakuntahallinnon myötä saamme tähän asiaan toimivan ratkaisun, sellaisen neuvottelukunnan tai riitojenratkaisuelimen, joka toimii samalla myös neuvoa-antavana elimenä, niin että tällaiset riidat voidaan ratkaista mahdollisimman lähellä sitä tiealuetta, ettei tarvitsisi mennä oikeuskäsittelyihin. On syytä muistaa tiekuntien — kaikki tiekuntien asiamiehethän sen tietävät — että yksi oikeuskäsittely, jos mennään oikeutta käymään, helposti maksaa kahden kolmen vuoden tienhoitomaksujen määrän. Että siinä taas osakkaat kaivavat sitten kuvetta, eivät ne jokamiehenoikeuden perusteella liikkuvat ihmiset, vaan tiekunnan osakkaat.

Se aivan erinomaisen hyvä muutos, mikä tähän yksityistielakiin tulee, on se, että jos yhteiskunnan tarvitsemille rakenteille, kuten kaapeloinnit ja tällaiset rakenteet, esimerkiksi valokuitutekniikan rakentaminen seutukunnalle, tarvitaan luvat, niin tiekunta voi antaa sen luvan vetää tiealueelle ne kaapelit. Lain mukaanhan se yksityistiellä oleva maa on maanomistajan maata, ja tähän asti on tarvittu maanomistajan lupa, mutta tämän jälkeen tiekunta voi vapaasti päättää, haluaako se niitä rakenteita sinne vai ei. Tässä on menty valtavasti eteenpäin, ja toivon, että tämä asia nyt hyväksytään tässä suurten aplodien kera, koska tämä on todellinen edistysaskel ja parantaa yhteiskuntarakenteiden rakentamista.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, jokamiehenoikeudesta vielä sen verran, pari sanaa, että jokamiehenoikeus on Suomessa erittäin hyvä asia, ja sitä lämpimästi kannatan. Mutta yhteiskunnassa on ymmärretty niin, että se on ikään kuin ilmainen palvelus, mitä saa käyttä

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

marjareissuilla, sienireissuilla ja niin edelleen. Olen samaa mieltä, että sen pitää edelleen olla ilmainen ja kaikille kansalaisille saavutettavissa — marjareissut ovat kaikkein hienoimpia muistoja itsellenikin jo pikkupojasta lähtien — mutta tässä yhteiskunnan pitää ottaa myös vastuuta niin, että näille tiekunnille annetaan sitä pientä avustusta. Aikanaan, kuten sanoin, Esko Ahon hallituksen aikaan, tässä maassa oli vielä aidosti tieavustuksia, jotka riittivät myös tiekunnan hoitorahoihin. Tänä päivänä katastrofipaikkaukseen, jonkun sillan särkymiseen tai johonkin tämmöiseen, voi sitä rahaa saada vähän, lopun maksavat tiekunnan osakkaat, ellei sitten alueen kotikunnan kassasta löydy rahaa. Mutta kuntien talouden tuntien ei sitä rahaa sielläkään hirveän paljon ole.

Toivon, että jonain päivänä tässä talossa ymmärretään yksityistieverkon tärkeys tälle maalle ja annetaan sitä tieavustusta tälle alemmalle tieverkolle, jotta saadaan ne tiet pidettyä kunnossa. Esimerkiksi tämän päivän puurekat eivät kulje enää sillä vanhalla tiellä, se tarvitsee rungon vahvistuksen ja siltojen vahvistuksen kestääkseen kymmenien tonniin lisäykset kokonaispainoihin, kun vielä voimassa olevan yksityistielain aikana kuorma-autojen paino on kasvanut kymmenillä tonneilla. On helppo ymmärtää, että kyllä tarvitaan uusi laki välittömästi ja tarvitaan myös yhteiskunnan rahaa, että yksityistiet pysyvät kunnossa ja ennen kaikkea yhteiskunta toimivana.

16.43 Juha Pylväs kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys yksityistielaksi on eduskunnan käsittelyssä ilokseni parantunut edelleen.

Esityksessä maakuntauudistuksen tultua voimaan valtionavustukset siirtyvät maakuntien päätettäväksi. Maakunnat jakavat rahat huomioiden oman alueensa tarpeet ja vaatimukset. Avustuskriteereinä yksityisteillä on jatkossa tiekunnan perustaminen ja yksityistietä koskevan tiedon olemassaolo, ajantasaisuus ja avoimuus. Eli tiedot merkitään yksityistierekisteriin. Tämä on yksityisteiden hallinnon kannalta varsin hyvä vaatimus.

Jatkossakin kunnat voivat edelleen avustaa yksityisteitä. Tielauslakkauttamisen jälkeen olisi valiokunnankin mielestä tärkeää, että kunnissa on vähintään yksi virkamies, jonka tehtävä on käsitellä yksityisteitä koskevia asioita. Erittäin hyvä ja tärkeä asianosto.

Uudistusta koskevassa kansalaiskeskustelussa on noussut esiin sopimusteiden asema. Sopimustielle ei lainsäädännössä ole tälläkään hetkellä määritelmää. Puhuttaessa niillä tarkoitetaan yleensä teitä, joiden käytöstä on sovittu henkilöiden kesken, tai teitä, joille ei ole perustettu tiekuntaa mutta joiden osakkaat ovat sopineet tienpidosta keskenään. Yksityistielain avustuksia ei sovelleta sopimusteihin eikä siten myöskään avustuskriteereitä. Tämä vastaa hyvin nykyistä käytäntöä. Kunnat voivat siis edelleen avustaa sopimusteitä, jos ovat näin aiemminkin toimineet.

Arvoisa puhemies! Avustuskriteerien tarkentumisen myötä tiekunnan perustamista ja lakkauttamista helpotetaan. Sen voi jatkossa tehdä ilman yksityistietoimitusta pelkällä osakkaiden omalla sopimuksella. Jatkossa valtio, kunnat ja maakunnat voivat olla tiekuntien osakkaita. Valtio voidaan myös velvoittaa osakkaaksi. Hyötyjä maksaa -periaatteella mahdollistetaan tienpidon kustannusten jakaminen laajemmalle yksityistietä käyttävälle joukolle. Valtion ei olisi enää mahdollista käyttää yksityisteitä yleensä ilman lupaa ja korvauksia. Samaan kastiin kuuluisi jatkossa vaikkapa monia yksityisteitä ja niiden osakkaita korpeava Liikennevirasto. Nyt sekin joutuisi osakkaaksi tai selkeästi tienkäyttäjänä korvausvelvolliseksi.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Arvoisa puhemies! Posti vapautettaisiin tiemaksuista ja erillisistä käyttöluvista laajan yleispalveluvelvoitteensa vuoksi aivan oikeutetusti. Muille käyttömaksuja voitaisiin määrätä takautuvasti enintään kolmen vuoden ajalta. Käyttömaksuun velvoitetut antavat selvityksen tienkäytöstään tiekunnalle tai osakkaille, minkä perusteella maksun suuruus määritetään.

Uudistuksen myötä kunnalliset tielautakunnat siis lakkaisivat. Tämän vuoksi on tärkeää, että nivelvaiheessa panostetaan yksityistieasioita koskevaan neuvontaan, kuten täällä on jo aika useassa puheenvuorossa otettu esille. Tielautakuntia vastaavat neuvonta- ja sovittelupalvelut toteutetaan jatkossa maakunnissa.

Valiokunta on myös kantanut huolensa lain muutosten seurannasta. Laajan yksityistieverkoston toimivuuden kannalta onkin varsin välttämätöntä, että mahdolliset epäkohdat laissa korjataan ripeästi.

16.47 Matti Semi vas: Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että yksityistielakia ruvetaan päivittämään. Tämä on niin vanha laki, että on aika muotoilla sitä uuteen muotoon.

On joitakin asioita, mitkä tässä painavat mieltä, ennen kaikkea näiden tieriitojen osalta. Kun itsekin olen joskus ollut niissä mukana selvittämässä, miten näistä pääsisi sovinnolla hyvään ratkaisuun, niin olisin kaivannut sitä, että jollakin tavalla tähän olisi saatu mukaan jonkun kuntien tielautakuntia vastaavan olemassaolo. Sitä kaipailin.

Tämä siirtäminen käräjäoikeuteen. Saattaa tulla erittäin kalliiksi käydä kärjiä. Epävarmassa tapauksessa saattaa käydä niin, että vähävarainen kaveri ja osakas saattaa jättää asian riitauttamatta ja hänen oikeusturvansa ei toteudu, kun ei ole tämmöistä sovittelulautakuntaa sovittelemassa.

Minä toivon, että nimenomaan panostetaan sitten jatkossa tämän muutoksen yhteydessä tiedottamiseen ja neuvontaan. Sitä tarvitaan erittäin paljon, jotta tämä asia tulee hyvin hoidettua eteenpäin. Mutta muutos on joka tapauksessa tarpeen tehdä tässä vaiheessa.

16.48 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edeltävät puhujat ovat jo moneen kertaan todenneet, yksityistielain uudistamiselle on tosiaan korkea aika. Vanha laki on 60-luvulta eikä vastaa nykyajan tarpeisiin. Jopa lain kieli on niin vanhaa, etteivät kaikki sitä enää ymmärrä.

Yksityistielaki on niin kutsuttu kansalaislaki, jota tavalliset kansalaiset joutuvat lukemaan ja soveltamaan arjessaan, eivät vain juristit. Suuri osa suomalaisista on yhden tai useamman yksityistien osakas. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että laki on selkeä ja yksiselitteinen, ja tätä korostaa se, että monen yksityistien varrella asuu iäkästä väkeä.

Uudesta yksityistielaista tiedottaminen ja neuvonta onkin ensiarvoisen tärkeää. Selkeät, jopa selkokieliset ohjeet lain tulkinnasta on saatava julki jo ennen lain voimaantuloa, ja ohjeita on täydennettävä sitä mukaa, kun kentältä saadaan kokemuksia lain kipupisteistä. Kuten hyvin tiedämme, tieriidat ovat osa suomalaista tapakulttuuria. Tienkäyttöoikeuksista, tielinjauksista ja tienpidon kustannuksista riidellään paljon. Kaikissa tiekunnissa ei olla puheväleissä, vaikka tonttinaapureita ollaankin.

Siinä on myös yksi tämän uuden yksityistielain suuri riski. Vanhasta yksityistielaista on paljon vanhaa oikeuskäytäntöä, jonka avulla on voitu ilman kärjille menoa päätellä, miten eri tilanteissa kannattaa toimia: Kuka kustantaa puuliiterin katolta yksityistielle putoavan lumen auraamisen? Milloin tieosakkaan tontilta tielle kaatuneen puun saa kaataa, ja

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

kenelle kaadettu puu ja sen oksat kuuluvat? Miten yksityistien varrella asuvien ammatinharjoittajien tienkäyttö pisteytetään?

Nyt kun laki uudistuu, moni vanhakin riita voi päätyä käräjäoikeuteen, etenkin kun ristiriitoja aiemmin ratkoneet kuntien tielautakunnat samalla lakkautetaan. Näiden ristiriitojen helpottamiseksi valiokunta muutti lain 42 §:ää siten, että jos käyttömaksusta ollaan erimielisiä, se on käsiteltävä tiekunnan kokouksessa ja maksu on vasta sen jälkeen ulosotto-kelpoinen. Suuri osa tieriidoista kun koskee nimenomaan maksuja.

Tämän lain vaikutuksia tieosakkaiden oikeusturvan toteutumiseen on joka tapauksessa seurattava tarkoin. Harva uskaltaa viedä riitaa muutaman sadan euron tiemaksusta käräjäoikeuteen, jossa kulut nousevat helposti kymmeniintuhansiin euroihin. Ja kuten eräs tuttu lakimies totesi, ”tämähän on täysin selvä tapaus, voitat jutun 70 prosentin todennäköisyydellä”: varakas tieosakas voi pelotella oikeudenkäyntikuluilla uhkaamalla köyhemmät osakkaat tahtoonsa, vaikka tapaus olisikin täysin selvä.

Viimeistään maakuntauudistuksen yhteydessä, jos se nyt tulee, tulisikin ehdottomasti luoda maakuntatasolle riittävästi resursoitua yksityistieasioiden neuvonta- ja sovittelupalvelut tai velvoittaa maakunnat rahoittamaan esimerkiksi tieyhdistysten tuottamia vastaavia palveluita. Tielausokuntien lakkauttamiselle on sinänsä hyvät perusteet. Pienissä kunnissa kaikki tuntevat kaikki ja henkilösuhteet ovat saattaneet vaikuttaa tielausokuntien toimintaan. Kaikkien kuntien tielausokuntien valmistelijoilla ei ole myöskään ollut riittävä osaamista harvinaisempien tieriitojen ratkaisemiseen. Esimerkiksi valiokunnan mietinnössä esiin nostetun sopimustien on tulkittu eri kunnissa tarkoittavan eri asioita, ja tästä syystä valiokunta katsoi tarpeelliseksi määritellä sopimustien vielä mietinnössään, jotta edes uuden lain tulkinta olisi tältä osin yksiselitteistä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta teki yksimielisesti hallituksen esitykseen useita muutoksia, joiden tarve kävi kuulemisissa ilmeiseksi. Monet näistä muutoksista perustuvat käytännön kokemuksiin yksityisteiden varrelta. Esimerkiksi: valiokunta pideni yksityistien käytöstä perittävän korvauksen vanhenemisaikaa vuodesta kolmeen vuoteen, eli korvaus voidaan periä takautuvasti kolmen vuoden ajalta. Syynä tähän ovat olleet kokemukset siitä, että tien käyttäjää on ollut joissain tapauksissa vaikea jäljittää eikä käytön kestosta tai laajuudesta ole aina ollut tietoa. Tieosakkaiden ei voida edellyttää olevan yksityisetsiviä, jotka juoksevat kuvaamassa tielläkulkijoiden rekisterikilpiä ja osaavat selvittää esimerkiksi tien käyttäjän salaiseksi merkitsemiä yhteystietoja.

Valiokunta lisäsi yksityistien käyttäjille velvollisuuden antaa selvitys tienkäytöstään, jos käyttö velvoittaa käyttömaksun suorittamiseen. Alun perin tämä perustui lähinnä tien käyttäjän hyvään tahtoon. Vastaavasti tiekunnille annetaan oikeus määrätä käyttömaksu arvion perusteella, jos selvitystä ei saada. Tämä selkeyttää tilannetta huomattavasti ja vähentää verenpainelääkkeiden kysyntää tiekunnissa.

Valiokunta lisäsi tieosakkaille myös velvollisuuden antaa itsestään tiekunnalle tarpeelliset tiedot osaksluetteloa ja maksuunpanoluetteloa varten. Nykyäänkin tiekunnat eivät aina edes tiedä, ketkä kaikki ovat tieosakkaita, joilla on oikeus tienkäyttöön, tai sitä, miten ihmeessä heihin saa yhteyden, kun tiedot on julistettu salaisiksi.

Arvoisa puhemies! Uusi yksityistielaki selkeyttää yksityisteiden hallintoa, mutta varmasti syntyy myös ristiriitoja. Siksi lain käytännön vaikutuksia etenkin tieosakkaiden oikeusturvaan on seurattava tarkoin ja korjattava mahdolliset ongelmat ripeästi. Ja on laissa yksi iso kysymysmerkkikin, joka voi tuottaa kiperiä riitoja: 5 §:ssä säädetään tiealueen sekä näkemäalueen ja suoja-alueen määrittämisestä, ja se mahdollistaa purkaa tiealueelta

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

sekä 12 metrin etäisyydelle ajoradan keskilinjasta ulottuvalta näkemä- ja suoja-alueelta muu kuin asuinkäytössä oleva rakennus, rakennelma tai kasvillisuus, jos liikenneturvallisuus sitä välttämättä vaatii. Myös tälle alueelle rakentaminen voidaan estää, jos liikenneturvallisuus sitä välttämättä vaatii. Purkamisen edellytykset ovat tiukat, eikä purkumahdollisuuden uskota johtavan tiekunnan mielivaltaan, mutta en ihmettelisi, jos tämä pykälä olisi yksi ensimmäisistä, joita tästä laista voidaan oikeudessa.

16.54 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ollessani 3-vuotias vuonna 1963 Suomessa astui voimaan yksityistielaki, jota nyt ollaan muuttamassa. Ei sitä 3-vuotiaana oikein tiennytäkään kuinka hyvä laki oli, että se on näinkin kauan voimassa. Mutta toisaalta kultaisella 60-luvulla — silloin tehtiin monia hyviä päätöksiä ja hyviä ratkaisuja — sillä vuosikymmenellä syntyi tietenkin hyvä vuosikerta.

Yksityistie ja sen merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle, suomalaiselle ihmiselle on korvaamaton — näin voisi sanoa. Se, että niiden ympärillä asuu puolimiljoonaa suomalaista, on tietenkin merkittävä asia, mutta erityisen merkittävää se on suomalaisen yhteiskunnan, elinkeinojen ja vapaa-ajan kannalta. Moni mökkiläinen ajelee yksityisteitä pitkin, suurten metsäyhtiöiden puutavara liikkuu yksityisteitä pitkin, marjastajat käyttävät jokamiehen oikeuttaan ja liikkuvat yksityisteillä, samoin matkailijat. 360 000 kilometriä on arviolta se määrä, mitä Suomessa on yksityisteitä, ja tietämättämme ajelemme niillä — jokainen kansalainen — vuoden aikana.

Yksityistielakiin kuuluu myös lossiliikenteestä oma osionsa. Se on saaristolaisille tärkeä osio.

Yksityistierahoitus on sellainen asia, mikä puhuttaa aina. Kunnat tänä päivänä, ja onneksi myös tulevaisuudessa, voivat rahoittaa yksityisteitä. Tänä päivänä myös valtio osallistuu sen rahoitukseen. Maakuntaudistuksen astuessa voimaan yksityisteiden rahoitus siirtyy maakuntien vastuulle, ja toivottavasti siellä ymmärtäväiset maakuntavaltuutetut tietävät myös, mikä on yksityisteiden merkitys. Täällä on puheenvuoroissa jo käytetty arvioita, että aina eri hallitukset ratkaisevat merkittävällä tavalla rahoituksen. Se pitää paikkansa. Ja tällä hetkellä muistamme jokainen edustaja täällä salissa, kuinka aina ennen joulua käymme budjettikeskusteluja ja kuinka ison keskustelun yksityistierahoitus silloin saa. Sen merkitys tulevaisuudessa ehkä hieman vähenee, koska maakuntien vastuulle rahoitus pääsääntöisesti tulee siirtymään. Mutta onneksi myös kunnilla tämä rahoitus- ja avustumahdollisuus säilyy.

Kunnallinen tielautakunta lakkautuu tämän lain myötä, ja vastaava tiekunta ja sen hallinnointi siirtyy sitten maakuntien alle. Teiden täytyy järjestäytyä, jotta ne ovat avustuskelpoisia. Ja tämä on tämän lain yksi tärkeimpiä asioita, mistä pitää muistaa informoida ja tiedottaa tiekunnille ja yksityisteiden varrella asuville suomalaisille, jotta järjestäytyminen tapahtuisi riittävän ajoissa ja tiet täyttäisivät tämän avustuskelpoisuuden.

Neuvonta- ja sovittelupalvelut: Täällä on nostettu monissa osissa esiin mahdollinen riitatapaus. Riitely on — niin kuin tuossa edellisessä puheenvuorossa ansiokkaasti kuvattiin — valitettavan usein suomalaisissa yksityisteiden tiekunnissa, voisiko sanoa, aika sellainen tavanomainen asia. Valmistelujen jälkeen tämä siirtyy järjestäytyneille tiekunnille. Ja sitä kautta, mikäli siellä ei sopua synny, tulevat käräjäoikeudet sitten ratkaisemaan nämä riitatapaukset, ja kenties muutama lisätapahtuma sitten käräjäoikeuksillekin tulee.

Tärkeä asia tässä yksityistielaisissa on myös se, miten maksut tieosakkaille määräytyvät. Nämä tiekunnat määrittelevät maksut ja maksuja voidaan siten periä. Mutta on hienoa huo-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

mata, että nämä yleispalveluvelvoitteet, niin kuin esimerkiksi postiliikenne, turvataan ja niille tätä maksua ei voida osoittaa, mutta muille tienkäyttäjille perusteetta, jos se poikkeuksellisen kovasti rasittaa teitä, voidaan maksuja neuvottelun kautta osoittaa. Mutta käytännössähän tiekuntien osakkaat nämä yksityistiet rahoittavat, ja sillä lailla tämä on merkityksellinen asia suomalaisille.

Tärkeää on myös muistaa, että tässä isossa asiassa valiokunta teki yksimielisen mietinnön.

17.00 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Yksityistiet ovat todella tärkeitä, ja sen tulon huomaamaan myöskin tämän valiokuntakäsittelyn aikana, sillä saimme yhteydenottoja tästä todella paljon. Kenttää oli kuultu tästä todella laajasti, ja kiinnostus asiaa kohtaan tuntui olevan todella kovaa.

Kaupungeissa ja taajamissahan tiestöstä huolehditaan etupäässä verovaroin, mutta yksityisteistä huolehtii jokainen niiden omistaja. Elikkä niihin on valtava määrä käytetty rahaa. Yksityisteitten ansiosta me annamme mahdollisuuden siihen, että koko maa pysyy asuttuna ja elävänä ja me pystymme käyttämään Suomen kaikkia voimavaroja hyväksi. Yksityistiet siis maksavat lähes kaiken itse, niiden omistajat maksavat lähes kaiken itse. Se on hinta sille, että jokainen saa asua siellä, missä todellakin haluaa asua. Valtiontuki on ollut vuosi sitten vain suurin piirtein 12 miljoonaa, joka on todella vähän siihen nähden, mitä kaikkea rahaa niiden ylläpitämiseen todellisuudessa kuluu.

Näitten teitten merkitys Suomen elinkeinotoiminnalle on todella suuri. Suomi on metsien maa. Suomelle on äärettömän tärkeää maaseutu, luonnontuotteet ja myöskin jokamiehenoikeudet ja se, että ihmiset pystyvät kulkemaan, ja se on todellakin yksityisteitten ansiota.

Olin käsittelemässä tätä liikenne- ja viestintävaliokunnassa mutta myöskin ympäristövaliokunnassa, joka antoi tästä lausunnon. Ympäristövaliokunnassa otettiin esille vahvasti kalatalousasiat. Silloin kun aikoinaan yksityisteitä on alettu rakentamaan, ei ole otettu huomioon sitä, että kalojenkin pitäisi pystyä kulkemaan ja vaeltamaan vesistöissä. Meillä on olemassa tuhansia, jopa kymmeniätuhansia, esteitä kalojen liikkumiselle yksityisteillä eli ojat on laitettu lukkoon sillä tavalla, että kalat eivät pääse vaeltamaan. Tämän vuoksi olisikin todella tärkeää, mikä ympäristövaliokunnan lausunnossa otettiin esille, että jatkossa kun yksityisteitä korjataan tai sitten rakennetaan uusia siltoja ja uusia rumpuja, ne rakennetaan sillä tavalla, että kalat pystyvät niissä myöskin kulkemaan.

Kuntien tukiasiat keskusteluttivat todella paljon, ja nyt sitten tuotiinkin tässä meidän valiokunnan mietinnössä selkeämmin esille, mitä tämä tarkoittaa. Elikkä näitä yksityisteitä voi todellakin tukea jatkossakin, ja olennaista on se, että on sopimusteitä ja sopimusteitä voi myöskin tukea. Ja mitä tarkoittaa käsite sopimustiet? Sopimustiet ovat todellakin sellaisia teitä, jotka eivät ole järjestäytyneet, mutta on osakkaitten keskenään tekemä sopimus siitä, miten tietä hoidetaan. Kunta saa tukea tällaisia niin kuin kunta itse parhaaksensa katsoo.

Tiekuntien järjestäytymisasia on todella tärkeä, ja tämän lain tavoitteena onkin se, että lähiaikoina, mahdollisimman pian, semmoisista tiekunnista, jotka eivät ole vielä järjestäytyneet, mahdollisimman moni järjestäytyisi. Todennäköistä onkin, että tielautakunnat, kun ne vielä ovat voimassa kunnissa, saavat työksensä auttaa siinä, että yhä useampi tiekunta hoitaa järjestäytymisasiat kuntoon, ja toivottavasti hoitaakin, jotta jatkossa näitten asioit-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

ten virallinen hoitaminen olisi helpompaa, sillä jatkossa tiekuntien järjestäytyminen on todennäköisesti kalliimpaa kuin se on tällä hetkellä.

Kuntien tielautakunnat todellakin lopettavat olemassaolonsa, ja sen jälkeen apu siirtyy kauemmas. Tielautakuntien lopettamisessa on omat hyvät ja huonot puolensa. Hyviä puolia on se, että kun meillä on paljon kuntia, joissa on hyvin vähän tapauksia, niin silloin asiantuntemus ei välttämättä aina ole kohdallaan, ja kun tämä menee isommalle taholle hoidettavaksi, niin toivon mukaan siellä sitten on tiekuntia auttamassa sellaisia henkilöitä, jotka tietävät asioita ja osaavat näitä vähän paremmin. Huonoja puolia on sitten se, että tästä saattaa muodostua tiekunnille ylimääräisiä kustannuksia, ja se, että on yleensäkin isompi se kynnys lähteä hakemaan apua.

Tärkeää on se, että riidat pitää saada sovittua. Tällä hetkellä paikallinen tielautakunta on pystynyt auttamaan tiekuntia hyvinkin paljon. Jatkossa on hieman pelättävissä, miten nämä riita-asiat sovitaan. Toivon mukaan jatkossa elyissä ja sittemmin maakunnissa voidaan hoitaa näitä asioita ja auttaa sitten tiekuntia mahdollisimman paljon. Maanmittauslaitokselle tulee myöskin tässä omat tehtävänsä ja roolinsa, ja katsomme sitten, miten siellä alkavat asiat pyörimään. Toivon mukaan ne saadaan hoitumaan. Resursseja tarvitaan näihin kaikkiin.

Lopuksi vielä sitten tästä vastuusta yksityistiellä kulkemisesta ja siellä tapahtuneista vahingoista: Tätä ei saatu myöskään mietintöön matkaan, mutta lähtökohtana pitäisi olla se, että jo tällä hetkellä voimassa olevien oikeustapauksien mukaan toimitaan, koska tälle puolelle ei tullut isoa muutosta lainsäädäntöön. Elikkä jos siellä tiellä tapahtuu autolle vahinkoja, lähtökohtahan on se, että joka sinne huonommalle tielle menee ajamaan, tietää jo sen, että se on huonompi tie ja että siellä pitää olla varovainen. Ja ajajien pitää aina muistaa oma varovaisuutensa, mutta tietyissä tapauksissa vastuu voisi jäädä myöskin tiekunnan maksettavaksi. Elikkä tästä asiasta toivon mukaan saisimme vielä jostakin pikkusen parempaa ohjeistusta ja neuvoa.

17.06 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kunnallisten tielautakuntien lakkauttaminen on todellakin herättänyt sekä meidän valiokunnassa että myöskin yleisesti tiekuntien osalta hämmennystä ja ehkä huolta siitä, mistä saa apua, tukea asioissa, ja myöskin siitä, missä tulevaisuudessa esimerkiksi avustusten jakamiseen tulevat asiat päätetään.

Me mietinnössä kirjasimme sellaisen huolen ja näkemyksen, että tulevaisuudessakin kunnilla tulisi olla tämmöisistä sopimusteistä tai/ja myöskin yksityisteistä vastaava virkamies, joka osaa ja tietää sen paikallisen kokemuksen ja tuntemuksen yksityisteiden tarpeista tai siis kunnossapidosta ja vaikka nyt aurauksesta tai hiekoittamisesta ja niin edelleen ja joka osaisi neuvoa ja tukea näitä tulevia tiekuntia näissä asioissa. Samalla valiokunnan tahotila on myöskin se, että tulevissa maakunnissa, jokaisessa, olisi mahdollisesti toimitelin, joka käsittelee sitten virkamiehen valmistelun kautta yksityisteiden avustuksia ja myöskin kunnossapitoasioita ja niin edelleen. Mutta tietysti näiden valitusten ja näiden ristiriitojen ratkaisemisen kohdalla en tiedä, olisiko tämmöinen maakunnallinen elin mahdollistakaan edes, mutta tulevassa maakuntauudistuksessa voitaisiin pohtia sitä, että ainakin annetaan mahdollisuus siihen, että maakunnat halutessaan voisivat perustaa maakunnallisia tielautakuntia.

17.08 Juha Pylväs kesk: Arvoisa rouva puhemies! Itse olen toiminut tielautakunnassa useamman vuoden aikaisemmin ja varsin monessa tiehoitokunnassa olen osakkaana, jois-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

sakin jopa puheenjohtajana, eli varsin hyvin tunnen tämän yksityisteitä koskevan problematiikan liittyen vaikkapa näihin ristiriitatilanteisiin ja muihin vastaaviin, joita sitten tie-lautakunnassa on aiemmin käsitelty. Yleensä nämä riita-asiat kohdentuvat varsin pieniin erimielisyyksiin koskien vaikkapa ojankaivuuta tai tierumpujen sijaintipaikkaa tai muuta vastaavaa kohtuupientä asiaa. Oleellista tässä tämän uudistuksen myötä on se, että näille pienille riita-asioille löytyisi kevyempi väylä kuin se käräjäoikeus. Nämä riita-asiat ovat varsin pieniä, ne eivät ole rahallisesti mitenkään merkittäviä, ja nyt jos ne menevät käräjäoikeusjärjestelmään automaattisesti ilman minkäänlaisia välimallia, niin tämä saattaa tulla hyvinkin kalliiksi tien osakkaille ja myös tiekunnalle.

On se maakunnallinen tai kunnallinen, niin itse näkisin myös, että tieyhdistyksen rooli voisi olla tässä varsin suuri. Varsin monta toimijaa on erikoistunut tien hoitamiseen, ja heillä on varsin hyvä asiantuntemus ja osaaminen jo nyt näihin yksityisteiden hoitoasioihin. Tällaisilla toimijoilla on varsin iso rooli myös tulevaisuudessa, kunhan tämä laki tulee voimaan.

17.10 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari asiaa jäi sanomatta.

Ensinnäkin tuo tiehoitokunnan velvoite hoitaa yksityistietä on ihan rikkumaton. Siihen sisältyy myös vaaran vastuu. Kerron esimerkin oman kesämökkkitien tilanteesta, kun yhtenä keväänä kävi niin, että voimakas tulva vei siitä rumpuputken mennessään ja tie oli käytännössä poikki. Jos joku olisi ajanut siihen vauhdilla, niin syntynyt vahinko olisi ollut tiekunnan vastuulla. Mutta onneksi siinä kävi niin, että huolellinen paikalla asuva ihminen soitti sillä hetkellä asiamiehenä toimineelle henkilölle, joka välittömästi hoiti sinne kuorma-autolla kaivinkoneen, ja tie saatiin kuntoon. Sen kuntoon laittaminen maksoi vain muutamien tuhannen euroa, ja osakkaat sen maksoivat. Kuten äskeisessä puheenvuorossani sanoin, tieosakkaiden osuus tien käytöstä on noin promillen luokkaa. Siitä voidaan sitten keskustella, onko se oikein, koska se on erittäin merkittävä puunajotie, kesämökkkitie ja se on myös sitten jokamiehenoikeuden käyttäjien oikein semmoinen, voi sanoa, Ilomantsin ehkä eniten käytettyjä teitä.

Mutta vielä lisäksi sen verran, että kun nytten tieavustuksia tulevaisuudessa jaetaan, niin kyllä valtiovaltan pitää huomioida tämä. Jos me biotaloudesta puhumme tässä maassa suuressa suulla ja me käytämme siitä valtavasti puheenvuoroja, niin toivoisin, että puheenvuoroja käytettäisiin vaikka vähän vähemmän mutta sitten saataisiin niitä pieniä määrärahoja sinne, vaikka nyt se 30 miljoonaa euroa vuodessa, josta kanavoitaisiin vaikka 5 miljoonaa sellaisiin korjauksiin, jotka ovat välttämättömiä, kuten äsken kertamani esimerkin mukainen siltaremontti taikka joku vastaava. Silloin oltaisiin oikealla tasolla ja se loppu käytettäisiin tienhoitoon, sorastukseen, talvihoitoon ja niin edelleen.

Mitä tulee näihin vaaratilanteisiin yksityisteillä, niin ihan oikeasti ihmisten on ymmärrettävä se, että tiehoitokunta on vastuussa. Se on tienpitäjän vastuu aivan kuten yleisilläkin teillä. Valtion teillä jos syntyy paha routamonttu ja joku ajaa siihen, niin valtio joutuu korvaamaan sen syntyneen vahingon.

Vielä yksi asia, siitä, mitä edustaja Kasvi puheenvuorossaan sanoi näkemäalueiden puhtaanapidosta tai siitä, ettei vaarantuisi se tieturvallisuus sen takia, että joku rakennus, ei-pysyvä asutus, on liian lähellä maantietä: Kyllähän maankäyttö- ja rakennuslaissa on ollut jo pitkään pykälä, että mihinkään rakenteisiin — taitaa olla niin, jos oikein muistan, että 50 metriä on tällä hetkellä laissa — ei sen lähemmäksi minkäänlaisia rakennuslupaa saa. Tietysti joku voi rakentaa vaikka linnunpelättimen siihen tienvarseen, mutta en nyt jaksa

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

uskoa, että kukaan sellaista kiusallaan tekee. Varmaan on teoriassa mahdollista tuo, mutta pidän sitä hyvin hypoteettisena, täysin teoreettisena, ongelmana. Jos se jonnekin kohdalle sattuu, niin minä luulen, että siinä kyllä järki löytyy ilman käräjäointiä, koska ei kannata jos-takin harakanpelättimestä käräjiä käydä.

17.12 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntakäsittelyn aikana kannettiin suurta huolta todellakin kuntien tielautakuntien lakkauttamisesta ja siitä käytiin laajaa ja hyvää keskustelua. Nyt tulevaisuudessa, kun maakuntauudistus tulee, lautakunta-järjestelmä siirtyy maakuntien vastuulle ja maakunnat sitten perustavat omat hoitokuntansa näille yksityisteille.

Tärkeää on, että kuntiin jää yksityistieammattilainen, tai millä nimikkeellä kunnat sitten siihen haluavatkin viranhaltijan nimittää. On hyvä, että jokaisella kuntalaisella on tiedossa joku kotikuntansa henkilö, johon voi ottaa yhteyttä, kun tarvitsee jotain neuvontaa ja on jokin kysymystä yksityistieasioista.

Mutta erityisen tärkeää tulevaisuutta silmällä pitäen on, että tämä laki mahdollistaa myös sellaisten erilaisten ammattilaisten syntymisen, jotka alkavat ylläpitämään tiekuntia. Tällaisia tieammattilaisia, hoitokunta-ammattilaisia, varmaan on jo syntynytkin, ja tulevaisuudessa, uskon niin, heitä tulee olemaan paljon. On yksittäisiä ihmisiä, jotka hoitavat tällaisia tiekuntien asioita. Silloin heidän ammattitaitonsa kehittyy ja heillä on hyvin tiedossa eri lainsäädäntöasiat, ja sitten mahdolliset riitatapauksetkin pystytään useimmiten neuvotteleutitse osakkaiden kesken ratkaisemaan eikä kaikkia asioita tarvitse, toivottavasti ei mitään tarvitse, viedä käräjäoikeuksiin. Tämä käräjäointimahdollisuus, niin kuin tässä on todettu, on kallis tapa ratkoa näitä tieriitoja, ja uskon, että mahdollisten ammattilaisten tulo tähän helpottaa paljon. On totta, että tänä päivänä pienten kuntien hoitokunnissa ne, jotka niitä mahdollisia ongelmakysymyksiä siellä selvittelevät, ovat liian tuttuja kavereita keskenään. Asiat mutkistuvat aika usein näin.

Tärkeää tässä uudessa laissa on tiedotustoiminta. Nyt tosiaankin tiedotetaan ihmisille, jotka asuvat yksityisteiden varsilla, että nämä tiekunnat sitten järjestäytyisivät ja tulisivat sitten aikanaan avustuskelpoisiksi ja kykenisivät näitä avustuksia hakemaan.

Toinen tärkeä asia tässä on tämä seuranta: kun jo 50 vuotta toiminut laki nyt muutetaan, niin millaiset tämän uuden lain vaikutukset tulevaisuudessa ovat? Niin sanottu vaikutusten arviointi täytyy tietysti lähivuosina tehdä ja tarpeelliset muutokset sitten lakiin tehdä, mikäli siinä havaitaan selviä puutteita.

Sinällänsä yksityisteistä pitää pitää huolta Suomessa, koska se on suomalainen verisuo- ni suomalaiselle liikenteelle ja yksityisille ihmisille ja harrastajille.

17.15 Matti Semi vas: Arvoisa rouva puhemies! Vielä näihin riita-asioihin sen verran ajattelin ottaa kantaa, kun on näitä tieriita-asioita nähty jonkin verran tässä elämän aikana, että vaikka ne useimmiten ovat pieniä asioita, niin ne ovat periaatteellisia asioita. Siellä se on usein kiinni semmoisista tilanteista, että asianomaisten keskeiset välit ovat niin heikot, että periaatteesta riidellään, vaikka ei olisi kovin isoista, kummoisista asioista kysymys, eli siitä, saako räjäyttää jonkun kiven tienlaidasta poikkeen vai eikö sitä oteta poikkeen, haittaako se liikennettä. Kaikkia tällaisia mitä ihmeellisimpiä asioita siellä on tullut vastaan.

Sen takia minä pidän hirmu tärkeänä, että tällainen rakennelma saataisiin tehtyä, sitten kun maakuntauudistusta viedään eteenpäin, että otettaisiin jokin neuvotteleva virkamies tai sovinnonrakentaja siihen väliin, joka pystyisi virkamiespääöksellä hoitamaan

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

asiat kuntoon, niin että saataisiin jokin ratkaisu aikaan, kun tämmöisellä vähempiosaisella, millä on vähemmän varaa, ei varmaan ole käräjäoikeuteen mahdollisuuksia lähteä riitelemään näitten pikkuasioitten takia, eivät raha riitä. Sitä tarvitaan tämmöisten riita-asioitten selvittämiseen.

Mutta joka tapauksessa tämä lakimuutos on nyt ihan tarpeen tehdä. Siinä ollaan ihan oikealla asialla tässä.

17.17 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tätä itsekin valiokunnassa käsitelleenä sanoisin muutaman kommentin vielä tähän loppuun liittyen tähän hyvinkin laajaan ja monimutkaisen ja monipuolisen käsittelyn saaneeseen asiaan.

Elikkä tässähan ovat monetkin edustajat ottaneet esille kysymyksiä siitä, että kun nyt mennään käräjäoikeuksiin, niin minkälaisia oikeudenkäyntikuluja ja vaikutuksia sillä on. Toteutuuko nyt sitten ihmisten oikeusturva näissä riidoissa? Jos pieniä asioita käydään ratkomaan isoilla oikeudenkäyntikuluilla, niin mihin se johtaa?

Toinen, mikä itseäni askarrutti tämän lain käsittelyssä, oli se, että siellä oli tämä pykälä, jolla mahdollistettiin liikenneturvallisuutta vaarantavien rakennusten lunastaminen — siis ei asuinkäytössä olevien mutta rakennusten kuitenkin — pois sen tien tieltä. Herätti epäilyksiä, voisiko tämä johtaa jonkinlaisiin mielivaltaisiiin ratkaisuihin, joskin siinä oli sellainen lainopillinen termi kuin että se on ”välttämätöntä” liikenneturvallisuudelle. Se ilmeisesti on varsin voimakas ilmaisu ja tarkoittaa, että kaikki muut keinot täytyy käyttää ennen rakennuksen poistamista, ja tämä poistaisi myös tätä mielivallan mahdollisuutta siitä tulkinnasta.

Mutta koska tämä on laaja muutos, joka tapauksessa omasta mielestäni tämän lain vaikutuksia täytyy seurata ja tehdä sitten tarvittavia muutoksia lakiin myöhemminä vuosina havaittujen epäkohtien pohjalta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksiin HE 147/2017 vp ja HE 11/2018 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen HE 147/2017 vp sisältyvien 2.—10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n tehtäviin ja toimivaltaan liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 66/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 10/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 66/2018 vp sisältyvien 1.-6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2017

Kertomus K 7/2018 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2018 vp

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/2018 vp.

Keskustelu

17.19 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin käsitellä vielä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön lisäksi myös kulunutta vuotta Pohjoismaiden neuvostossa ja sen toimintaa. Koska osallistujajoukko ei perinteisesti ole suuren suuri ollut näissä palautekeskusteluissa, niin nyt, kun itselläni oli mahdollisuus osallistua tähän keskusteluun, ajattelin muutaman sanan sanoa myös menneestä vuodesta vielä.

Pohjoismainen yhteistyö on käsittääkseni meidän koko kansainvälisen yhteistyön keskus ja sen tärkein osio. Se on meille kaikista läheisin. Meillä on pitkät perinteet siihen, ja mielestäni me hyödynnämme sitä aivan liian vähän. Ehkäpä kunnianhimon tasoa pohjoismaisessa yhteistyössä voisi nostaa. Ajatellaan ehkä, että se toimii itse itsessään vahvojen instituutioiden kautta, mutta kyllä myös pohjoismaisten asioiden edistäminen vaatii parlamentaarikkojen ja poliitikkojen kunnianhimoista yhteistyötä. Ylipäänsä sen ehkä huomaa paitsi siitä, ketkä ovat lähettämässä tätä raporttia valiokuntaan, ehkä myös siitä, ketkä ovat sitten täällä käsittelemässä sitä toistamiseen.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta on pieni ja aktiivinen, mutta joukko voisi ehdottomasti olla myös laajempi. Jos ajatellaan sitä, miten keskeisiä kysymyksiä pohjoismaisessa yhteistyössä käsitellään, liittyvät ne ennen kaikkea vaikkapa rajaesteisiin. Suomella on hyvä ja pitkä perinne vaikkapa rajaestetoimikunnan osalta. Me olemme yrittäneet Pohjoismaiden neuvostossa levittää sitä myös muille maille. Toivottavasti se onnistuu. Sitä tullaan käsittelemään myös tulevaisuudessa istunnoissa. Ja samalla lailla Suomella olisi ehkä opittavaa rajaesteneuvonnasta, miten se on vaikka Norjan ja Ruotsin välillä ja toisaalta Tanskan vastaisella rajalla hoidettu. Suomessa sekä Ruotsin että Norjan vastaista rajaa, molempia, hoitavat ainoastaan yhdet henkilöt.

Rajaestefoorumi kuitenkin toimii mielestäni hyvin, ja siellä järjestelmällisesti saadaan purettua näitä rajaesteitä, joita edelleenkin on siis useita kymmeniä ja jatkuvasti tuntuu myös syntyvän uusiakin, vaikka koko ajan niitä saadaan myös sieltä pois otettua. Olisi erittäin tärkeää, että eduskunnassa lainsäädäntötyössä jo katsottaisiin läpi, tai hallituksen esitysvaiheessa ministeriöt katsoisivat mielellään jo läpi sen, että eihän tämä uusi lakiesitys nyt vain aiheuta minkäänlaisia uusia rajaesteitä, koska muuten ne tulevat sitten byrokraatian kautta meidän pöydällemme Pohjoismaiden neuvostoon. Siinäkin ei oikein mieltä ole. Mielestäni riippuu varsin paljon ministeriöstä ja sen johdossa olevasta ministeristä, kuinka paljon poliittista aktiivisuutta pohjoismaiseen yhteistyöhön ja vaikkapa rajaesteiden purkamiseen laitetaan.

Muutamana hallinnonalana nostan esille vaikkapa energiayhteistyön, ympäristöyhteistyön, liikenneyhteistyön, joissa keskustan ministerit ovat olleet erittäin aktiivisia, ja sieltä on saatu erittäin hyviä tuloksia. Se, että pohjoiset rautatieverkot saadaan nyt eurooppalaiseen ydinkäytävään, TEN-T-verkkoon, on erittäin merkittävä asia meille paitsi elinkeinopoliittisesti myös infran kannalta. Viime vuonna julkaistiin Jorma Ollilan raportti energiayhteistyöstä. Valitettavaa oli, että raportistakin välittyi se kuva, että kuitenkin myös Pohjoismaat kilpailevat keskenään joissakin energiapolitiikan kysymyksissä, vaikka pitäisi

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

miettiä Pohjoismaita yhtenä osana globaalissa energiapolitiikassa, jossa me voisimme olla erittäin edistyksellisiä.

Lisäksi haluan tähän loppuun todeta vielä muutamista aloitteista, joita on käsitelty Pohjoismaiden neuvostossa. Sähköinen tunnistautuminen on ollut yksi keskiryhmien aloitteista. On hyvä, että se meni eteenpäin ja läpi ja sitä nyt sitten valtionhallinnossakin pohditaan, kuinka se saataisiin toimeenpantua. Pohjoismaissa kaikissa on jo olemassa erittäin vahva henkilöturvatus-, sosiaaliturvatusjärjestelmä — niiden pitäisi olla vastaavia muodoltaan eri Pohjoismaissa. Tämä helpottaisi ihmisten arkipäivän askareita, niin asunnon vuokrausta kuin koulupaikan hakemista tai työpaikan saamista.

Lisäksi yksi asia, joka varmasti nousee syksyllä Oslon istunnossa esille, liittyy Pohjoismaiden neuvoston kielikysymykseen ja siihen byrokratiaan, mitkä kaikki kielet käännetään millekin kaikille kielille. Islanti ja Suomi ovat tehneet siinä hyvää yhteistyötä, että me olisimme samassa asemassa myös muiden skandinaavisten kielten kanssa, vaikka meidän kielitieteellinen historiamme vähän erilainen onkin. Toivottavasti se saadaan rakentavasti ratkaistua syksyn istunnossa.

Toivottavasti pohjoismaisen yhteistyön kasvun mahdollisuudet ymmärrettäisiin paitsi kansallisesti tässä talossa myös muissa parlamenteissa, koska niistä ei ole kyllä hyödynnetty vielä kuin pienen pienen murunen.

17.25 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pohjoismaiden neuvoston työskentely on mielestäni arvokasta työtä. Moni on käyttänyt siitä eri yhteyksissä, sanoisinko, hieman arvelevia puheenvuoroja, että onko se nyt niin tärkeää, että järjestetään tällainen foorumi, ja mitä ovat sen aikaansaannokset sitten niissä kokouksissa, mitä se vuosittain järjestää. Mielestäni Pohjoismaiden yhteistyö on äärimmäisen tärkeää, ja pidän tätä menetelyä, jolla tätä yhteistyötä ylläpidetään, erittäin tärkeänä.

Pohjoismaat ovat nimittäin koko maailman mittapuussa katsottuna alue, missä vallitsee vahva demokratia. Ne ovat länsimaisia, avoimia valtioita kaikki, ja ihmisoikeuksia kunnioitetaan. Niissä kaikissa on vapaat vaalit tietenkin, oikeusjärjestelmä toimii ja niin edelleen. Meillä on valtava määrä yhdistäviä tekijöitä, ja yhteistyö on ollut vuosikymmenten ja vuosisatojen aikana tiivistä näiden alueiden välillä. Elikkä pohja sille, että yhteistyö olisi vieläkin parempaa, on erittäin hyvä.

Tämä epävarma aika, mitä parhaillaan elämme, on mielestäni syy siihen, että yhteistyötä pitäisi edelleen tiivistää. Ovathan jotkut poliitikot joskus esittäneet, että perustettaisiin yhteinen Pohjola-Norden, en sano liittovaltio mutta tällainen tiiviimpi yhteistyöelin, jolla olisi selkeitä yhteistoimintaan pyrkiviä menettelytapoja ja päätöksentekotapoja. Ehkä se ei ole enää tätä päivää, kun ollaan Euroopan unionin jäseniä, mutta kuitenkin tämän yhteistyön Pohjoismaissa pitää parantua. Nimittäin tuo Itämeren tilanne, mitä olemme viimeisten parin vuoden aikana havainneet Krimin tapahtumien jälkeen, taikka sitten pohjoisten alueiden tärkeys esimerkiksi elinkeinojen kehittämisen kannalta taikka sitten se, mitä tapahtuu tuolla pohjoisilla alueilla sotilaspoliittisesti, ovat sellaisia asioita, joiden takia on tärkeää se, että pystyisimme Pohjoismaina esiintymään yhteisessä rintamassa — ymmärtäen toki sen, että Nato-maita eivät kaikki Pohjoismaat ole. Norja on sellainen Nato-maa, jolle pohjoinen alue on äärimmäisen tärkeä jo pelkästään heidän öljy- ja kaasuvarojensa takia. Tässä pohjoisessa yhteistyössä meidän pitäisi esimerkiksi liikenteellisesti pyrkiä yhä tiiviimpään yhteistyöhön, koska siellä olisi saavutettavissa aivan merkittäviä taloudellisia hyötyjä kaikille jäsenmaille.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Toivonkin, että tämä pohjoismainen yhteistyö tästä tiivistyy ja paranee, vaikka se joskus varmaan on ollut vähän puisevaakin, ainakin mitä muutamien tässä työssä mukana olevien edustajien puheenvuoroja olen kuullut, mutta siitä huolimatta, kuten muuan viisas kansanedustaja sanoi, on se parempi, että kansakunnat keskustelevat keskenään vaikka tylsissä kokouksissa kuin että ne tekisivät jotain muuta hulvatonta, josta olisi sitten vahinkoa kansainvälisestikin. Eli pohjoismaista yhteistyötä kannatan ja toivon, että se lähivuosina ei kuin paranee ja menestyy.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 7/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2018 lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 73/2018 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 1-41/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Lisätalousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu

17.28 Timo Harakka sd: Hyvä puhemies! Tässä lisätalousarviossa hallitus on varannut varoja työllisyyskoulutukseen ja työvoiman ja työvoiman tarpeen kohtaannon parantamiseen. Kuitenkin on niin, että tämä kokonaisuus jää varsin vaatimattomaksi. Nämä OKM:n ja TEMin hallinnonaloille osoitetut varat ovat varsin vaatimattomia. Keinot jäävät näperelytasolle. Tarvitaan enemmän.

Kun huomioidaan, että Suomessa on todellakin 1,5 miljoonaa ihmistä lisää- tai täydennyskoulutuksen tarpeessa, ja kun pelkän peruskoulun varassa olevien työntekijöiden työllisyysaste on reilut 40 prosenttia, niin oppivelvollisuuden pidentämiseen otettavat askeleet olisivat jo nyt välttämättömiä.

SDP on siis jättänyt useita lisätalousarvioita, joissa panostetaan osaamiseen ja koulutukseen. Perusteellisemmin koulutus ja osaaminen on käyty läpi vaihtoehtobudjetin luvussa 2. Käyn lyhyesti läpi otsikkotasolla ainoastaan nämä työllisyyteen, koulutukseen ja pitemmän aikavälin kasvuun liittyvät lisätalousarvioaloitteemme.

Vapaalle sivistystyölle 5 miljoonaa euroa, ammatilliseen työvoima- ja kotouttamiskoulutukseen 10 miljoonaa euroa, ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin 20 miljoonaa euroa, korkeakouluille positiivisen rakennemuutoksen vahvistamiseksi 5 miljoonaa euroa, OKM-sektorin järjestöille 1,7 miljoonaa euroa, väyläverkon kehittämisinvestointeihin 100 miljoonaa euroa, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan eli siis tähän, josta on leikattu, 60 miljoonaa euroa, TE-toimistoille ja kunnille työnhakupalveluihin 10 miljoonaa euroa ja TEMin niin sanotulle pitkälle momentille työllisyyspolitiikkaan yhteensä 110 miljoonaa euroa palkkatukeen, nuorisotakuuseen ja työvoima- ja kotouttamiskoulutukseen. Emme hyväksy sitä, että nämä tärkeät toimenpiteet jätetään yksityisten toimijoi-

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

den vastuulle. Osaamis- ja työllisyyspanoksia siis näissä lukuisissa erinomaisissa aloitteissa on yhteensä 320 miljoonaa.

Näin lopuksi on kuitenkin palattava teemaan, jota käsitelimme täällä edellisessä lähete-keskustelussa viime viikolla 6. kesäkuuta. Tuolloinhan esitimme huolen laittomista piloteista, siis lisätalousarvioon varatusta 100 miljoonasta eurosta, joka jaetaan maakunnille niin sanotun valinnanvapauden pilotteihin. Muistutimme täällä perustuslakivaliokunnan lausunnoista sekä viime kesältä että tältä kesältä, joissa katsottiin hallituksen etenevän näillä rahoituspäätöksillä liian pitkälle toimeenpanoon ilman oikeudellista pohjaa, kun ei ole hyväksyttyä lakia. Silti hallitus jakoi ensimmäiset 100 miljoonaa 15. toukokuuta ja on tässä lisätalousarviossa tekemässä seuraavan rahanjaon ja vielä ilmoituksensa mukaan niille maakunnille, jotka ensimmäisissä rahanjaossa jäivät ilman.

No, odotetusti ministeri Orpo täällä vetosi siihen, että yhtään rahaa ei ole liikkunut mihinkään, ja samaa on toistellut pääministeri Sipilä. Heille on toistuvasti kerrottu, että se on sivuseikka, liikkeuko rahaa, koska itse se jakopäätös, se, että 10 maakuntaan on luvattu summia välillä 2 miljoonaa — 50 miljoonaa, on jo askel sellaisen toteuttamiseen, jota ei ole lailla säädetty. Mutta tätä he eivät halunneet ymmärtää vaan päättivät tulkita perustuslakivaliokunnan kantaa tavalla, joka heille sopii, ja tämä on itsessään arveluttavaa.

No, hämmennys vain lisääntyi, kun seuraavana päivänä sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin myönsi ongelman ja ilmoitti 7. kesäkuuta ”seisauttavansa” pilottien valmistelun.

Mutta, arvoisa puhemies, ei se ollutkaan näin selvää. Näin lausui sitten Orpo Demokraatille samana päivänä, että ”siksi nyt sosiaali- ja terveysministeriö minun käsittääkseni — pysäyttää on väärä termi — koska he tarkentavat”, sekä seuraavaan kysymykseen, vedetäänkö rahat takaisin, ”ei, mutta mitään ei makseta ja sitten niille piloteille tehdään sellainen sisältö, että se vastaa perustuslain vaateita”. Pysäytettiin mutta ei pysäytetty. Mitään ei tehty väärin mutta silti korjataan. Ja vielä kysymys siitä, miten 15. toukokuuta tehty konkreettinen rahanjako voidaan muuttaa perustuslain mukaiseksi muulla tavoin kuin peruuttamalla koko päätös. Vai oliko kysymyksessä edes päätös? Tämä tragikomedia saa aivan uuden tason siitä, edustaja Kulmuni, että vaikka ministerit ja ministeriö ovat koko ajan puhuneet päätöksestä, tätä sanaa ei olisi pitänyt käyttää, jotta perustuslakivaliokunnan vaatimusta ei olisi rikottu. Nyt ministeriö sanoo, että kyseessä ei ollut päätös vaan ennakkollinen linjaus.

Näin ihan lopuksi, arvoisa puhemies, kysyn, miten tämä saivartelu muuttaa itse asiaa eli esimerkiksi sitä, että Etelä-Pohjanmaan asiakassetelipilotille on luvattu 2,5 miljoonaa euroa ja Keski-Suomen suunhoidon yksikölle on luvassa 5 miljoonaa euroa — ei mitenkään. Nyt on toistettava painokkaasti vaatimus, että laittomien pilottien rahavaraus on poistettava lisätalousarviosta venkoilematta. Sen lisäksi toukokuussa tehty laiton päätös — tai linjaus tai vihjaus tai vehtaus, tai mitä sanaa nyt haluattekaan käyttää — on peruutettava venkoilematta. Nämä 200 miljoonaa voidaan osoittaa johonkin hyvään kohteeseen, työllisyyttä ja kasvua edistävään tarkoitukseen, esimerkiksi edellä luettelemini SDP:n hyvien talousarvioaloitteiden toteuttamiseen ja rahoittamiseen.

17.34 Kari Uotila vas: Arvoisa puhemies! On helppo tukea näitä SDP:n tekemiä lisätalousarvioaloitteita, jotka kohdistuvat erityisesti osaamiseen, työllisyyteen ja tutkimukseen. On aivan selvää, että meidän julkinen panostuksemme esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehitykseen on laskenut huolestuttavalla tavalla: voisi sanoa, että bkt-osuudessa noin prosentin lasku merkitsee noin 2 miljardin tasoa. Yhtenä vertauskohtana voidaan todeta

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

yhden yrityksen tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit. Alibaba-niminen kiinalainen yritys on luvannut laittaa seuraavan 3 vuoden aikana 15 miljardia euroa tutkimus- ja tuotekehitykseen, ja siinä mielessä muualla kyllä todella tapahtuu.

Mitä tulee vielä, arvoisa puhemies, näihin pilotteihin, niin vaikka on sanottu, että valmistelu on keskeytetty ja raha ei ole yhtään liikkunut, niin kyllähän tällä rahanjaolla, joka muun muassa 15.5. tehtiin, on pyritty vauhdittamaan ja käytännössä toteuttamaan tätä todennäköisesti kaatuvaa sote-viritelmää. Esimerkiksi Uudellemaalle osoitettu rahanjako on selvää kauppatavaraa, kun tiedetään, millä tavalla Uudenmaan maakuntavaltuusto, maakuntahallitus ja erityisesti pääkaupunkiseudun suuret kunnat ovat suhtautuneet tähän ”lehmänkauppaan”, poliittisella päätöksellä syntyneeseen täysin epäkelpoon sote-viritelmään. Elikkä kyllä tämä on vakava paikka, mitä edustaja Harakka sanoi siitä, että ilman voimassa olevaa lakia rahaa, vaikkakin ehdollisestikin, käytännössä jaetaan tässä lisäbudjetissa vielä lisää edellisen 100 miljoonan päälle.

17.36 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Aivan oikein, kuten edellisissä puheenvuoroissa on käynyt ilmi, soten pilotteihin on varattu rahaa, mutta niitähän ei ole pantu liikkeelle. Ei valmistautuminen ole rikos. Jos valmistautuu vaikka rakentamaan taloa ja varaa sille rahat, niin eihän se ole vielä rahankäyttöä, vaan lainahan nostetaan vasta sitten, kun talon rakentaminen alkaa. Elikkä tämmöiselle valmistautumiselle tyypillistä on se, niin kuin muuan kirjailija aikoinaan kirjoitti, että onni suosii yleensä hyvin valmistautunutta.

Mitä tulee tähän sote-uudistukseen, niin tähän viime vaalikaudellakin, kun olitte hallituksessa, kokeilitte tätä yhteiskuntakokeiluanne. Mitä tapahtui? 38 miljardia heikkeni julkinen rahoitustilanne. Valtionvelka, kuntien velka, valtion omaisuuden myynti ja valtion kassan pieneneminen yhteensä 38 miljardia euroa. Sillä tielläkö olisi pitänyt vielä jatkaa? Minä luulen, että sitä kehitystä ei olisi pysäyttänyt Suomen eduskunta vaan todennäköisesti Kansainvälinen valuuttarahasto taikka Euroopan keskuspankki, jompikumpi. Joka tapauksessa se olisi loppunut.

Mutta mitä tapahtuu nyt? Nyt talouskasvu tälle vuodelle on joko 2,5 tai 2,6 prosenttiyksikköä bkt:lla laskettuna, sitten työllisyys on parantunut lähes 100 000 työntekijällä, 72 prosentin työllisyysaste saavutetaan erittäin todennäköisesti, ja kuten pääministeri Sipilä on monessa monessa puheenvuorossa sanonut, olkoonpa siellä seuraavassa hallituksessa mitä tahansa puolueita, sen hallituksen tehtävänä on vain ja ainoastaan 75 prosentin työllisyysasteen saavuttaminen. Se on saavutettu muutamassa maakunnassa Suomessa jo tänä päivänä. Elikkä puheet siitä, jos oppositio tai joku muu väittää, että se ei ole mahdollista... Se toimii jo. Se on täysin mahdollista.

Meidän tulee esimerkiksi pääministerin suulla sanottua byrokratian purkua jatkaa määrätietoisesti. Sitä on tehty yli 300 normin verran, ja sitä pitää 3 000 normin verran vielä purkaa, kymmenkertaisesti se, mitä nyt on tehty. Tällä hetkellä esimerkiksi erilaisten ympäristölupien prosesseissa seisoo tuolla aluehallintovirastoissa miljardien investoinnit. Minä takia? Jos olisin itse töissä siellä aluehallintovirastossa, tuollaisten lupien myöntäminen kestäisi kaksi viikkoa maks. Eihän nyt, hyvänen aika, jonkun tehtaan rakentamiseen, kun nykyisillä ilmanpuhdistus- ja jätevedenpuhdistus- ja muilla tällaisilla laitteilla homma pystytään hoitamaan, tarvita vuosien makuuttamista ja ihmisten työttömyyskortistossa pitoa.

Kyllä teidän, rakkaat opposition kollegat, tulee pikkuhiljaa alkaa ymmärtää se, että se valtion rahalla elätetty, kotona työttömyyskorvauksella elävä ihminen ei voi olla missään

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

olosuhteissa paras ratkaisu. Hänen itsensäkin kannalta, hänen tulevaisuutensa kannalta se työpaikka on se turva, ja ennen kaikkea hänen vanhuuden turvansa on siinä eläkkeessä, minkä hän aikanaan nostaa. Toivon, että jonain päivänä oppositio ottaisi tämän todesta [Puhemies koputtaa] eikä menisi siihen, mitä nyt esimerkiksi tässä edellisessä puheenvuorossa mainittiin tästä pilottikokeilusta sote-asiassa. Se on esimerkki siitä, että on turhaa puhetta ilman mitään hyötyä.

17.39 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! En ihan hahmottanut, miten suurin osa tuosta äskeisestä puheenvuorosta liittyi lisätalousarvioon, paitsi siltä osin, kun totesitte, että perustuslakivaliokunnan esittämä näkemys, painava huoli ja itse asiassa arvostelu näitä pilotteja kohtaan oli tarpeetonta ja turhaa. En uskaltaisi nyt sanoa kuitenkaan perustuslakivaliokunnan kahteen kertaan ilmaisemasta kannasta, jossa se suhtautuu kielteisesti näihin pilotteihin, että se on turhaa. Jos itse olisin hallituspuolueen edustaja, suhtautuisin siihen ehkä hivenen suuremmalla nöyryydellä, ja tarkoitus lieenee se, että näitä evästyksiä noudatetaan.

Professori Rautiainen jo totesi, että jo se 15.5. tehty rahanjako — siis päätös siitä, että kymmeneen maakuntaan näihin ja näihin kohteisiin tarkalleen jyvitetään nämä rahat — oli sellainen, että ministeri siinä rikkoi perustuslakivaliokunnan vaadetta, ja hän jopa väläytteli sitä, että tässä pitäisi ministerivastuun asti mennä. Näin vakavasta asiasta on kysymys eikä siitä, olemmeko me keskenämme sitä mieltä, että tämä on hyvä, fiksu tai vähemmän fiksu ratkaisu. Minulla ei ole edellytyksiä arvioida perustuslakivaliokunnan kantaa sinänsä, mutta kun se vielä toistaa sen uudestaan tänä kesänä, kun näyttää siltä, että mennään jo toimeenpanon puolelle siinä kohtaa, kun maakuntien edessä heilutellaan näitä setelinippuja, että ”teillä on jo tässä suun terveydenhuolto menossa hyvään suuntaan, tässä teille siihen pilottiin rahat, ei tarvitse muuta kuin eduskunnan vain tehdä päätös”, niin tähän ei pitäisi mennä. Ja mitä tekee hallitus? Varaa lisää 100 miljoonaa euroa tähän tarkoitukseen, täysin piittaamatta siitä. Kyse ei ollut nyt siitä, liikkuuko raha tilille missä vaiheessa, vaan itse tästä ratkaisusta — joka nyt sitten tämän kaikkein absurdeimman vaiheen jälkeen ei olekaan päätös vaan jonkun sorttinen linjaus — ja mitä se nyt asiaa muuttaa?

Jakopäätös ja -lupaus on joka tapauksessa tehty, ja ainoa johdonmukainen tapa noudattaa perustuslakivaliokunnan kantaa on peruuttaa tämä päätös ja poistaa tämä varaus lisätalousarviosta. No, tätä olen kysynyt ministeri Orpolta nyt useita kertoja tässä salissa, että toimiiko hän näin, mutta vastausta siihen, saatikka lupausta siihen — varsinkaan sen jälkeen, kun STM itse totesi, että hups, tässä valmistelussa täytyy varmaankin pitää pieni tauko — ei ole vielä saatu. Nyt on kyse kuitenkin aika painavista asioista ja loppujen lopuksi aika suurista rahasummista: 200 miljoonaa euroa. Aika hupaa rahaa hallitukselle, varsinkin lain toteuttamiseksi, joka, kuten edustaja Uotila sanoi, tuskin menee edes tästä salista läpi.

17.42 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa herra puhemies! En ole aivan varma, kuulinko edustaja Harakan ensimmäisessä puheenvuorossa oman nimeni jossain siellä vaiheissa. Jos näin todellakin oli, niin ajattelin kuitenkin omalta osaltani kommentoida tätä kritiikkiä. Minun mielestäni perustuslakivaliokunta on tehnyt erinomaista työtä, se on tehnyt sitä erittäin pitkään, ja minusta sen työhön täytyy suhtautua vakavuudella, ja niin keskusta suhtautuukin. Me olemme olleet erittäin huolissamme esimerkiksi niistä tietovuodoista, mitä sieltä on tullut. Ne eivät kuulu tämän talon arvovaltaan, se on aivan yksiselitteinen asia.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

Mutta sitten tähän itse pilottikritiikkiin, joka nyt tähän lisätalousarviokeskusteluun liittyy. Muistaakseni olen kuullut myös sen kaltaista kritiikkiä opposition toimesta, että olisi ollut parempi ensi vaiheessa kokeilla ja porrastaa ja tehdä näitä asioita vähän pienemmässä mittakaavassa eikä koettaa rysäyttää sitä kerralla läpi koko maahan, kuten on tehty aikaisemmin joidenkin reformien suhteen. Kuitenkin linjaksi on valittu se, että se koetetaan viedä mahdollisimman ripeätahtisesti läpi koko maassa, koska kyllähän tämä on sen kaltainen uudistus, jota on tehty jo aika monta eduskuntakautta tässä salissa ja ministeriöissä. Ei suinkaan mistään nollapisteestä ole lähdetty liikkeelle.

Mitä sitten tulee tähän ajankohtaiseen perustuslakivaliokunnan lausuntoon pilottien keskeytyksestä, niin näinhän nyt on tehty sitten, että niitä ei enää laiteta liikkeelle. Toisaalta kuitenkin niistä piloteista, jotka ovat olleet toiminnassa esimerkiksi Pohjois-Savossa, muistaakseni myös Hämeenlinnan seudulla oli, liittyen vaikkapa valinnanvapauteen, on tullut aika hyviä ja positiivisia palautteita paitsi käyttäjien näkökulmasta myös toimijoiden puolesta.

Ymmärrän toki myös sen huolen ja harmituksen, että kun nyt vaikuttaa siltä, että ensimmäistä kertaa pitkään aikaan eduskunta ja ennen kaikkea hallitus on pääsemässä niihin tavoitteisiin, joita vaalikauden alussa asettivat vaikkapa talouden ja työllisyyden osalta, niin sitten kritiikkiä täytyy koettaa etsiä muista asioista. Lähtötilannehan ei ollut mitenkään hirtittävän helppo silloin, kun hallitus toimintansa aloitti. Loppuviikolla tuli meidän jokaisen sähköpostiin Valtiontalouden tarkastusviraston näkemys siitä, että hallitus tulee saavuttamaan omat tavoitteensa. Kyllä se, että Suomi on päässyt nytten kansainväliseen maailmantalouden kasvuun kiinni — se on kasvanut koko ajan — on auttanut tämän hallituksen toimia, mutta se, että Suomi pääsi siihen kiinni, ei ole pieni ja vähäpätöinen asia. Se on erittäin merkittävä asia. Kaikissa näissä kansainvälisissä julkaisuissa ja instituutioiden puheenvuoroissa korostetaan aina myös sitä, miten tärkeää näiden isojen reformien ja rakenteellisten uudistusten toimeenpaneminen on. Jos tämä olisi helppoa, se olisi varmasti ratkaistu.

Toivottavasti me saamme tämän aihekokonaisuuden mahdollisimman pian käsittelyyn tänne ja sen myös eteenpäin, koska loppuviimein, vaikka oppositio kyllä varmasti sanoo, että se haluaa kaataa sen, epäilenpä vain, että demaritkaan haluavat tätä pakettia syliinsä keväällä 2019.

17.45 Kari Uotila vas: Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että vaikka taloustilanne on parantunut ja voimme olla todella iloisia siitä ja työllisyystilanne paranee, työllisyysaste nousee, niin täytyy muistaa, että velkaantuminen edelleen jatkuu ja meillä on kestävyysvajongelma ja meillä on erittäin isoja haasteita seuraavalla vuosikymmenellä. Sen vuoksi tällaisten reformien, kuten soten, etumerkin pitäisi olla tietysti kustannuksia hillitsevä eikä kasvattava. Ja kun monet asiantuntijat totesivat tuolla valtiovarainvaliokunnassakin, kun omaa lausuntoamme sorvasimme, että hintalappu saattaa olla 0—3 miljardia lisäkustannuksia, niin sen vuoksi olemme huolissamme sekä soten kokonaisuudesta että sen toteuttamisesta.

Mikäli hallitus olisi edennyt oikealla tavalla alkuperäisessä suunnitelmassa, ongelmia ei olisi näin paljon. Ja jos hallitus olisi omissa lakiesityksissään ehdottanut vaiheistamista — vähän samaan tapaan kuin silloin aikoinaan, kun peruskoululaki tai kansanterveyslaki tulivat Suomessa voimaan — niin että vaiheistus olisi ollut lain sisällössä, joku alueellinen tai enemmän aikatauluun sitoutunut vaiheistus, niin sehän olisi ollut todella hyvä asia, ja se

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

olisi auttanut hallitsemaan tätä muutosta ja uudistuksen läpiviemistä ja vähentänyt niitä riskejä, joita siihen nyt erittäin paljon sisältyy.

Mutta kun hallituksen esitys ei pitänyt sisällään tätä vaiheistamista eikä tällaista, että mennään vaiheittain ja mennään piloteittain, niin silloin ei voida myöskään myöntää rahojakaan. Budjetin täydellisyysperiaatekin lähtee siitä, että silloin kun puhutaan lakisääteisistä menoista, pitää olla laki takana, kun budjettiin laitetaan rahaa. Se on budjetin täydellisyysperiaatteen mukaista.

17.47 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Toistan vielä siis sen asian, että perustuslakivaliokunnan kantaa täytyy noudattaa. Silloin kun oikeustieteen professori on sitä mieltä, että jo viime kesänä annettua vahvaa ohjetta siitä, että näitä pilotteja ei saa panna toimeen, on rikottu, ja väläytellään ministerivastuuasiasiaa, niin luulisi, että siinä kohtaa ymmärretään, että on menty liian pitkälle, kun perustuslakivaliokunta kahteen kertaa tästä huomauttaa. Ja tähän on tietenkin ihan eri asia kuin tämä vaiheistus, jota myös perustuslakivaliokunta edellyttää siis tämän koko asian toimeenpanolle. Mutta silloin, kun tätä vaivihkaa pannaan toimeen, tämä tapa, jolla hallitus on pyrkinyt tätä tekemään, ei ole sille kunniaksi. Suhtaudun varsin kummeksuen siihen, että hallitus ajattelee, että perustuslakivaliokunta ja perustuslaki ovat vähän niin kuin voileipäpöytä, että otetaan sieltä, mitä mieli tekee ja mikä itselle sopii, mutta jos on jotain, joka ei itselle maistu, niin sitten jätetään se huomiotta.

No, oikeuskanslerille on tehty muun muassa tästä ensimmäisestä pilottijaosta kantelu. Haluan saada tarkan selvyyden siitä, mitä tämä mahdollinen seisauttaminen, pysäyttäminen, tarkentaminen — tai mitä sanoja tässä nyt käytetäänkin — käytännössä tarkoittaa. Tarkoittaako se sitä, että ne rahat jäävät sinne momenttiin mutta niille ei tehdä yhtään mitään, mitään suunnitelmia ei tehdä, mitään hakulomakkeita ei tehdä? Vai tarkoittaako se sitä, että se 100 miljoonaa euroa, niin kuin järkevää olisi, pitäisi vapauttaa muuhun käyttöön, kun sitä tässä maassa työllisyyden ja kasvun eteen toki tarvittaisiin?

Olennaista tässä on se, että tämä on yksi osa sitä suurta farssia, joka liittyy tämän suuren uudistuksen täysin kelpottomaan valmisteluun. Meillä, niin kuin edustaja Uotila tuossa totesi, tämä on tehty eri tavalla kuin kaikki muut suuret reformit Suomessa. Näin ovat korkeat virkamiehet todenneet. Kun normaalisti, kuten järkevää on, uudistus tulee tehdä niin, että sitä suunnitellaan, sitten katsotaan, mitkä ne seuraukset ovat, ja muutetaan tarpeen vaatiessa, niin tässä vaikutusarvioita ei ole lainkaan tehty, kun nämä kaksi asiaa lukittiin jo alussa: maakuntamalli, joka oli keskustan pakkomielle, ja valinnanvapaus, joka oli kokoomuksen pakkomielle. Olemme siinä hämmästyttävässä tilanteessa, että valtiovarainministeriö ei vastuunsa mukaisesti ole tehnyt yhtään järjestämistä, edes miljarditason kustannusarviota tästä. Joten se, mitä nyt kaikki muut sata valtiovarainvaliokunnan kuulemaa asiantuntijaa sanovat lähes yhteen ääneen, on se, että on varmempaa, että hallituksen sote-mallista tulee 3 miljardin lisäkustannukset kuin vastaavat säästöt.

Sanoi perustuslakivaliokunta mitä tahansa, valtiontaloudellisesti vastuuttomana sote-hanke täytyy pysäyttää.

Keskustelu päättyi.

Lisätalousarvioaloitteet LTA 1—41/2018 vp lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 65/2018 vp

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 14.6.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen